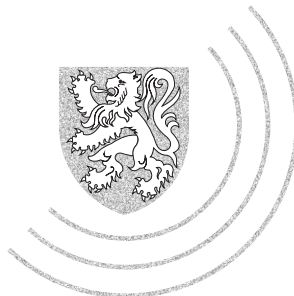

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2003-2004

1 maart 2004

ONTWERP VAN DECREET

**houdende instemming met het Protocol betreffende water en gezondheid,
gedaan te Londen op 17 juni 1999, bij het Verdrag inzake de bescherming en het gebruik
van grensoverschrijdende waterlopen en internationale meren,
gedaan te Helsinki op 17 maart 1992**

INHOUD

	Blz.
Memorie van toelichting	3
Voorontwerp van decreet	17
Advies van de Raad van State	21
Advies van de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen	27
Advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen	31
Ontwerp van decreet	35
Bijlagen :	39
– Nederlandse tekst van het Protocol (vertaling)	41
– Engelse en Franse tekst van het Protocol	65

MEMORIE VAN TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Punt 1 : inleiding

Het Protocol kwam tot stand in het kader van de VN/ECE (Economische Commissie voor Europa) en de WGO (Wereld Gezondheidsorganisatie) / Regionaal Bureau voor Europa. Het Protocol werd op 17 juni 1999 door 35 landen, waaronder België, ondertekend op de derde Ministeriële Conferentie Gezondheid en Leefmilieu te Londen. In het jaar 2000 zou ook de Republiek Moldavië het Protocol ondertekenen en aldus het 36ste ondertekenende land worden.

De Werkgroep “Gemengde verdragen” heeft op de vergadering van 17 maart 1999 het dubbel gemengd karakter van het Protocol erkend. Het Protocol bevat bepalingen die tot de bevoegdheid behoren van de federale overheid, de gewesten, de gemeenschappen en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie. Het Protocol is dus een dwingend juridisch instrument met dubbel gemengd karakter en de ratificatie ervan door België vergt een goedkeuring door de federale overheid, de gewesten, de gemeenschappen en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk gewest.

De Vlaamse regering verleende op 1 juni 1999 namens de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest machtiging tot ondertekening van het Protocol (zie beslissing VR/PV/1999/22-punt 2).

Opdat het Protocol in werking zou treden is, overeenkomstig het artikel 23, een ratificatie door zestien landen nodig. In juni 2003 hadden echter nog maar acht landen het protocol geratificeerd, namelijk Albanië, Azerbeidjan, de Tsjechische Republiek, Hongarije, Luxemburg, Roemenië, de Russische Federatie, en Slowakije. In andere landen is een ratificatie-proces lopende.

Het is ten eerste opportuun dat ook België dit Protocol ratificeert.

Het Protocol is een Protocol onder het Verdrag (of de Conventie) van Helsinki van 1992 inzake de bescherming en het gebruik van grensoverschrijdende waterlopen en internationale meren. België is Partij bij betrokken Verdrag.

Het Protocol is echter ruimer dan het Verdrag en valt onder de bevoegdheid van zowel de VN / ECE als het regionaal Bureau voor Europa van de WGO. Het Protocol is een zelfstandig instrument, dat ook ondertekend en geratificeerd kan worden door landen die geen Partij zijn bij het Verdrag.

Punt 2 : bestaansredenen en wetenschappelijke achtergrond van het Protocol

2.1. Ontstaan van het Protocol

De twaalfde considerans van de Ministerverklaring van Helsinki die werd aangenomen tijdens de tweede ministerconferentie Leefmilieu en Gezondheid verzocht de WGO Europa, in samenwerking met de andere betrokken internationale organisaties, haar inspanningen te versterken om bij te dragen tot de tenuitvoerlegging van de bepalingen betreffende de lucht-, water- en bodemverontreiniging die zijn opgenomen in de milieuverdragen en die meer bepaald de bescherming van de gezondheid van de mens beogen.

De WGO Europa kwam tot de conclusie dat een bredere toepassing van de bepalingen van het Verdrag van Helsinki inzake de bescherming en het gebruik van grensoverschrijdende waterlopen en internationale meren plus een aanvulling van het Verdrag met verdere maatregelen noodzakelijk was ter versterking van de bescherming van de volksgezondheid. Zij steunde zich hiervoor op de Verklaring van Rio van 1992 inzake milieu en ontwikkeling en het actieprogramma “Agenda 21”, als ook op het programma voor de verdere implementatie van Agenda 21 (New York, 1997) en het daaruit voortvloeiend besluit van de Commissie inzake Duurzame Ontwikkeling betreffende het duurzaam beheer van zoet water (New York, 1998).

Het Protocol heeft als doel watergerelateerde ziekten te voorkomen, te beheersen en te verminderen door de samenwerking op het gebied van het waterbeleid, dat de bescherming van de gezondheid en het leefmilieu beoogt, te versterken en door het aanvaarden van gepaste maatregelen.

2.2. Toestand van het leefmilieu opgemaakt door de WGO Europa.

Het gebruik van water is in de meeste Europese landen toegenomen. Daardoor is er onzekerheid ontstaan over het evenwicht tussen vraag en aanbod en over de aantasting van de watervoorraden.

Het beleid en de trends op het gebied van het beheer van de watervoorraden zijn gekenmerkt door volgende elementen :

- het belang van de voorziening van drinkbaar water en van de zuivering van water met het oog op de volksgezondheid ;
- het belang van een globale aanpak die een intersectorale coördinatie vergt, een afweging van de concurrentiegebruiken en een efficiënt beheer van de waterwinningen ;
- het belang om inspraak te verlenen aan de verschillende betrokken actoren, aan niet-gouvernementele organisaties en de burger ;
- de noodzaak van de bescherming en het behoud van het aquatisch milieu, waarvan talrijke activiteiten afhankelijk zijn ;
- de versterking van de internationale samenwerking en coördinatie.

Talrijke partijen van het Regionaal comité voor Europa van de Wereldgezondheidsorganisatie zijn goed bevoorrad met zoet water. Belangrijke gebieden in Europa hebben evenwel, tijdens de jaren negentig, overstromingen en extreme droogten gekend, en de evolutie in de klimatologische omstandigheden en de wijziging in het bodemgebruik hebben het risico op overstromingen versterkt.

In de jaren negentig, werd er opnieuw gewezen op de microbiologische kwaliteit en is men zich bewust geworden van de microbiologische en andere risico's, die tot hertoe onbekend waren of opnieuw opdoken. Problemen van de microbiologische kwaliteit en toevallige epidemieën van door water veroorzaakte ziekten werden signaleerd in de Regio, zelfs door landen met een goede bevoorradingsinfrastructuur.

De systemen voor het opsporen van watergerelateerde ziekten laten doorgaans te wensen over en, in de praktijk, worden alleen de allerbelangrijkste gebeurtenissen opgespoord. De microbiologische verontreiniging is buitengewoon frequent in de kleine bevoorradingsystemen en die welke worden onderhouden met onderbrekingen. Ten aanzien van noodtoestanden, zou men zich moeten kunnen beroepen op adviezen op het gebied van waterbeheer en beschikken over studies die beslissingen op korte termijn vergemakkelijken. De aan het publiek verstrekte informatie zou raadgevingen moeten bevatten over de praktijken voor waterbescherming en het aanvaarden van individuele en

collectieve constructieve maatregelen moeten aanmoedigen.

In sommige landen worden er gegevens over de microbiologische kwaliteit van het voor recreatieve doeleinden bestemd water ingezameld, maar de kwaliteit van die gegevens is vaak ondermaats.

Er zijn geïntegreerde beheerssystemen nodig voor het zeewater en voor het voor recreatie bestemd zoet water indien men wenst dat dit water doeltreffend en zonder gevaar voor de gebruikers wordt beheerd.

Eutrofiëring wordt zeer frequent signaleerd in de zeeën en zoete waters van Europa, met effecten op de visbestanden, alsook op de gezondheid en op het gebruik van het water voor recreatieve doeleinden. Met uitzondering van de waterlopen in de Noorse landen, bevatten 68 % van de bestudeerde sites van alle Europese waterlopen, tussen 1992 en 1996, een gemiddelde concentratie aan nitraten van meer dan 1 mg/liter. De belangrijkste nitratenbron is de diffuse verontreiniging afkomstig van de landbouw.

Sinds de jaren zeventig, is er een algemene afname waargenomen van de concentratie aan organische verontreinigende stoffen en een toename van de zuurstofconcentratie, meer bepaald in de waterlopen die voorheen het ergst getroffen waren. In geïsoleerde gevallen waren de in het voedingswater aanwezige chemische stoffen (nitraten, lood, arsenicum, fluoriden, pesticiden en chloorkoolwaterstoffen) reden tot bezorgdheid. De toenemende verontreiniging door in de landbouw gebruikte chemische stoffen, meer bepaald de nitraten, fosfaten en pesticiden of hun residuen die aanwezig zijn in het oppervlaktewater en de grondwaterlagen, doet eveneens een belangrijk probleem rijzen.

2.3. Gezondheidseffecten.

Kankers

In het kader van de activiteiten van de WGO onderzoekt het CIRC ("Internationaal Centrum voor Kankeronderzoek") wereldwijd alle beoordelings-elementen om te komen tot een totaalevaluatie van de kankerverwekkendheid voor de mens van een stof, een mengeling of omstandigheden van blootstelling. De klassering van een stof, een mengeling of omstandigheden van blootstelling is een zaak van wetenschappelijke beoordeling, en steunt op het meer of minder doorslaggevende karakter van de beoordelingselementen uit studies op mensen en laboratoriumdieren en andere relevante ge-

gevens. De laatste update van deze klassering van het CIRC dateert van 1998.

Het CIRC beschouwt de vier volgende groepen :

- groep 1 : de stof (de mengeling) is kankerverwekkend voor de mens. De omstandigheden van blootstelling geven aanleiding tot blootstellingen die kankerverwekkend zijn voor de mens.
- groep 2A : de stof (de mengeling) is waarschijnlijk kankerverwekkend voor de mens. De omstandigheden van blootstelling geven aanleiding tot blootstellingen die waarschijnlijk kankerverwekkend zijn voor de mens (waarschijnlijk carcinogeen voor de mens).
- groep 2B : de stof (de mengeling) is misschien kankerverwekkend voor de mens. De omstandigheden van blootstelling geven aanleiding tot blootstellingen die misschien kankerverwekkend zijn voor de mens (mogelijk carcinogeen voor de mens).
- groep 3 : de stof (de mengeling, de omstandigheden van blootstelling) kan niet geklasseerd worden op basis van kankerverwekkendheid voor de mens.
- groep 4 : de stof (de mengeling) is waarschijnlijk niet kankerverwekkend voor de mens.

De WGO beveelt evenwel richtwaarden aan voor deze stoffen in de vorm van een bijkomend risico op kanker in verband met de aanwezigheid van deze stoffen in het leefmilieu. Voor het water geven deze richtwaarden de concentratie in het drinkwater verbonden aan een bijkomend risico op kanker van 1 op 100.000 voor het hele leven of, met andere woorden, een bijkomend geval van kanker voor 100.000 personen in een bevolking die gedurende 70 jaar drinkwater zou verbruiken dat de stof in kwestie bevat in een concentratie die gelijk is aan de richtwaarde (tabel 1).

Tabel 1 : richtwaarde van enkele kankerverwekkende stoffen in het drinkwater voor een bijkomende risico op kanker van 1 op 100.000 personen

Stof	Richtwaarde (µg/l)
Alachloor *	20
Acrylamide	0,5
Arseen	17
Benzeen	10
Benzo[a]pyreen	0,7
Bromaten	3,5
Broomdichloormethaan	60
Chloroform	200
Vinylchloride	5
1,2-Dibroom-3-chloorpropaan *	1
1,3-dichloorpropeen *	20
Hexachloorbenzeen *	1
2,4,6-trichloorfenol	200
* pesticiden	

Pesticiden

De inname van pesticidenresidu's via de levensmiddelen en het drinkwater vormt echter de belangrijkste vorm van blootstelling. We moeten evenwel rekening houden met verschillende elementen : verschillende types levensmiddelen gebruiken diverse pesticiden in het productie-stadium ; verschillende levensmiddelen worden verbruikt in verschillende hoeveelheden door de bevolking van verschillende landen. Helaas zijn weinig gegevens beschikbaar over de opnameniveaus van pesticiden door middel van de voeding in de Europese landen. Verschillende epidemiologische studies hebben het mogelijke verband bestudeerd tussen de blootstelling aan pesticiden en verschillende types specifieke kankers, zoals sarcomen van de weke delen, myeloproliferatieve aandoeningen, hersenkankers, longkankers, gonadenkanker, leverkanker, darmkanker, kanker aan het spijsverteringsstelsel en de urinewegen. Merk op dat alleen voor pesticiden op basis van arseen en

de verschijning van longgezwellen een overtuigend verband tussen de blootstelling en de kanker werd vastgesteld. In alle andere gevallen kunnen op basis van de gezamenlijke resultaten van de epidemiologische studies geen duidelijke besluiten worden getrokken.

Alle pesticiden die werden geëvalueerd door het CIRC behoren tot de groepen 3 en 2B, met uitzondering van 1,2-dibroomethaan dat is geklasseerd in groep 2A en herbiciden op basis van arseen die zijn geklasseerd in groep 1. Het CIRC heeft vastgesteld dat verstuiwing of toepassing van andere pesticiden dan de arseenderivaten door werknemers, een omstandigheid van blootstelling is die aanleiding geeft tot een blootstelling die waarschijnlijk tot groep 2A behoort.

Polychloorbifeny (PCB's)

Hoewel de productie ervan al meer dan twintig jaar verboden is, is het voortbestaan van PCB's in het leefmilieu bijzonder groot, waardoor blootstelling aan deze chemische producten onvermijdelijk wordt ondanks de aanzienlijke inspanningen die werden geleverd om de uitstoot van dergelijke stoffen te verminderen en uiteindelijk te elimineren. Vermits deze groep verbindingen zowel in het water als in de bodem wijd verspreid is, zijn de risico's op ophoping van de PCB's in de voedingsketen evident. Deze stoffen hopen zich op in vetlichamen. De belangrijkste levensmiddelen die besmet kunnen worden door PCB's zijn vis, melk en andere zuivelproducten, vlees. De informatie over het eventuele kankerverwekkende risico dat blootstelling van de mens aan deze stoffen zou meebrengen, is afkomstig van studies op beroepsgroepen en bevolkingen die per ongeluk werden blootgesteld aan PCB's. De beschikbare studies suggereren het bestaan van een verband tussen leverkanker en de blootstelling. Zij maken het echter niet mogelijk definitieve besluiten te trekken in termen van causale verbanden. Toch heeft het CIRC deze stoffen geklasseerd in groep 2A. Praktisch alle PCB's werden, zonder uitzondering, bij hun productie besmet met aanzienlijke hoeveelheden dibenzofuranen (PCDF). We weten niet in welke mate deze PCDF's een rol spelen in de kankerverwekkende effecten die werden vastgesteld bij PCB's.

Dioxines en furanen

De polychloor-dibenzo-p-dioxines (PCDD) en de polychloor-dibenzofuranen (PCDF), gekend onder de naam "dioxines", bevinden zich zowat overal in het leefmilieu. Zij zijn niet natuurlijk aanwezig en worden evenmin bewust geproduceerd, maar wor-

den gevormd als sporen van onzuiverheden die opduiken tijdens de productie van andere chemische stoffen (chloorfenolen en hun derivaten, gechlooreerde bifenylothers en PCB's). Zij werden gedetecteerd in het afvalwater en de afvalstoffen van de pulp- en papierindustrie en duiken ook op bij de productie van magnesium, evenals in de vlieg-as en gassen van afvalverbrandingsovens. Het best beschreven isomeer van de PCDD's is het TCDD (2,3,7,8-tetrachloor-dibenzo-p-dioxine) dat werd vrijgegeven in het leefmilieu te Seveso. De blootstelling van de bevolking aan deze PCDD's en PCDF's gebeurt vooral via de voeding (90-95% van de totale inname). De gegevens met betrekking tot de besmetting van commerciële levensmiddelen zijn evenwel beperkt. Er werden kankers van de lever, de schildklier, de mond en de neusholte vastgesteld bij proefdieren. Epidemiologische studies uitgevoerd op werknemers die werden blootgesteld aan TCDD's tonen een geringe stijging van het risico op bepaalde kankers. Vermits de bevolking wordt blootgesteld aan twee tot drie maal minder hoge niveaus van TCDD's en PCDD's / PCDF's als wat gemeten werd in het kader van de beroepsblootstelling, zou het risico op kanker die te wijten is aan de blootstelling aan dioxines waarschijnlijk erg laag zijn.

Het CIRC heeft 2,3,7,8-TCDD geklasseerd in groep 1 ; de andere dioxines zijn geklasseerd in groep 3.

Nitrosaminen

Nitrosaminen zijn afkomstig van een reactie die zich onder bepaalde omstandigheden voordoet tussen nitrieten en aminen (derivaten van levensmiddelen en dranken). Experimenten uitgevoerd op dieren hebben aangetoond dat een aantal nitrosaminen kankerverwekkend is. Er is evenwel geen enkel bewijs om de kankerverwekkendheid te bevestigen bij mensen. De meeste nitrosaminen die werden geëvalueerd door het CIRC zijn geklasseerd in groep 2B met uitzondering van twee verbindingen die geklasseerd werden in groep 2A.

Chloorderivaten

Er werd gesuggereerd dat het chloreren van het water aanleiding kan geven tot de vorming van complexe mengelingen van halogene verbindingen met potentiële kankerverwekkende effecten op de personen die er gedurende hun hele bestaan aan worden blootgesteld.

De meeste van deze verbindingen werden niet geëvalueerd door het CIRC bij gebrek aan toxicologi-

sche of epidemiologische gegevens, of zijn geklasseerd in groep 3. We moeten evenwel twee uitzonderingen signaleren : chloroform en trichloorfenol die deel uitmaken van groep 2B.

Infectieziekten

In 2000 hadden naar schatting 1 tot 2,5 miljoen Belgen, afhankelijk van de bronnen, een gastro-enteritis. Meer dan de helft van deze gevallen hield verband met een microbiële besmetting van levensmiddelen of drinkwater.

Het belang van dit volksgezondheidsprobleem is evenwel moeilijk te evalueren : er wordt immers geschat dat amper 1 – 10 % van alle gevallen van infecties door toxinen van levensmiddelen gemeld wordt.

Door bacteriën, virussen of parasieten besmet drinkwater is een andere milieufactor die verantwoordelijk is voor infectieziekten. Een aantal bacteriën spelen een rol in zowel diarree als systemische ziekten : *Salmonella* spp., *Campylobacter* spp., *Escherichia coli*, *Shigella* spp. en *Vibrio cholerae*. Sommige virale ziekten worden ook overgebracht via het drinkwater : gastro-enteritis van het Norwalk-virus, hepatitis A, enz. In het algemeen ontstaan deze ziekten door de slechte kwaliteit van het bronwater, onvoldoende behandeling, onderbreking van de behandeling of besmetting door afvalwater tijdens de distributie van dit water. In West-Europa is het leidingwater echter in het algemeen veilig vanuit microbiologisch oogpunt, omdat doeltreffende behandelingsprocédés in ruime mate de opstoten van infectieziekten hebben geëlimineerd. De aanwezigheid van deze pathogene agentia is te wijten aan de fecale verontreiniging van het water.

De veteranenziekte is een acute en ernstige bacteriële ziekte die gepaard gaat met een longontsteking. Ze wordt veroorzaakt door de inademing van aërosols besmet met *Legionella pneumophila*. Tot de besmettingsbronnen behoren verdeelnetten van warm water, koeltorens gebruikt voor de klimaatregeling van gebouwen, bubbelbaden, uitrusting voor behandeling van de luchtwegen (aërosols), verstuivingsinrichtingen om groenten en fruit af te koelen in supermarkten, en warm bronwater.

De opportunistische micro-organismen, met name *Pseudomonas aeruginosa*, zijn van natuurlijke oorsprong aanwezig in het leefmilieu en worden niet beschouwd als pathogenen. Ze kunnen evenwel ziekten veroorzaken bij personen met verzwakte immunologische afweermechanismen (heel jonge

kinderen, bejaarden, slachtoffers van brandwonden en AIDS-patiënten). Indien het water dat deze personen gebruiken als drinkwater of voor hun toilet een groot aantal opportunistische organismen bevat, kan het aan de oorsprong liggen van diverse infecties van de huid en de oogslimvliezen, het oor, de neus en de keel.

Twee parasieten, *Giardia intestinalis* en *Cryptosporidium parvum*, kunnen eveneens ernstige gastro-intestinale aandoeningen veroorzaken wanneer ze aanwezig zijn in het water (bijv. door inname van verontreinigd badwater).

Voor het badwater werden verbanden gelegd tussen de verontreiniging door afvalwater en symptomen ter hoogte van het lucht- en spijsverteringsstelsel. Zwemmen in sterk vervuild water brengt in sommige landen een risico mee op besmetting van het type buiktyfus, shigellose, leptospirose en hepatitis A.

Punt 3 : betekenis van het Protocol in de Belgische rechtsorde

Het Protocol, dat betrekking heeft op leefmilieu en volksgezondheid, raakt zowel federale bevoegdheden (kustwateren zeewaarts de laagwaterlijn en aspecten van volksgezondheid), gewestelijke bevoegdheden (leefmilieu en waterbeleid) als bevoegdheden van de gemeenschappen (preventieve gezondheidszorg, onderwijs en vorming).

Het toepassingsgebied van het Protocol strookt grotendeels met de bestaande Europese regelgeving. Het Protocol creëert op het gebied van het waterbeleid geen nieuwe wettelijke verplichtingen ten aanzien van de Europese Gemeenschap.

De Europese regelgeving inzake water gaat over het algemeen verder dan de verplichtingen die het verdrag en het aanvullend Protocol op dit gebied opleggen, meer bepaald voor wat betreft het grondwater, het drinkwater, de behandeling van stedelijk afvalwater, de nitraten uit landbouwactiviteiten, de lozing van gevaarlijke stoffen in het aquatisch milieu, het zwemwater en het schelpdierwater. Dit wordt hierna verduidelijkt in de bespreking van de artikelen in punt 4.

Het Protocol is ook verenigbaar met de programma's die bestaan op het gebied van de volksgezondheid en andere op Europees niveau opgezette activiteiten.

Ook de bepalingen met betrekking tot informatie van en inspraak door het publiek worden ten uit-

voer gelegd door de bestaande Europese regelgeving, meer bepaald door de Kaderrichtlijn Water, of staan op het punt te worden aanvaard via wijzigingen in de bestaande regelgeving, en dit ter uitvoering van het verdrag van Aarhus.

De meeste bepalingen van het Protocol zullen dus in de Belgische rechtsorde geïntegreerd zijn bij de omzetting van het Europees recht, met op de eerste plaats de implementatie van de Kaderrichtlijn Water (2000/60/EG).

Voor de toepassing van de bepalingen van het Protocol is samenwerking tussen de federale overheid, de gewesten en de gemeenschappen noodzakelijk. Zo kan samenwerking noodzakelijk zijn bijvoorbeeld voor de inzameling van gegevens, de opstelling van indicatoren en het periodiek verslag dat aan de UN / ECE moet worden voorgelegd. Afspraken hieromtrent kunnen gemaakt worden in het kader van het Ontwerp van Samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat, de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, de Franse Gemeenschapscommissie, het Vlaams Gewest, het Waals Gewest, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor de samenwerking tussen de beleidsdomeinen van milieu en gezondheid.

Wat het Vlaamse Gewest en de Vlaamse Gemeenschap betreft, wordt hierna in de artikelsgewijze bespreking van het Protocol telkens verwezen naar de relevante bepalingen van de Vlaamse regelgeving. Voor de uitvoering van het Protocol is zowel de regelgeving inzake leefmilieu als inzake gezondheid van belang. Een aantal bepalingen van het Protocol zijn reeds ingevuld in de algemene milieu-regelgeving zoals het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid, hierna DABM genoemd, VLAREM I en VLAREM II. Wat de bijzondere regelgeving inzake water betreft, zijn vooral het decreet van 24 mei 2002 betreffende water bestemd voor menselijke aanwending en het decreet van 24 januari 1984 houdende maatregelen inzake het grondwaterbeheer, hierna “drinkwaterdecreet” en “grondwaterdecreet” genoemd, en hun uitvoeringsbesluiten van belang. Andere bepalingen van het Protocol houden verband met het decreet betreffende het integraal waterbeleid van 18 juli 2003 dat onder andere bepalingen ter omzetting van de Kaderrichtlijn Water bevat.

Bij het uitwerken van nieuwe regelgeving en bij het nemen van maatregelen in toepassing van de

bestaande regelgeving zal extra aandacht moeten worden besteed aan het aspect volksgezondheid.

Punt 4 : artikelsgewijze bespreking van het Protocol en betekenis van het Protocol in de Vlaamse rechtsorde

Artikel 1

Doel

Het Protocol heeft tot doel de gezondheid en het welzijn van de mens in relatie tot het water te beschermen op nationaal, grensoverschrijdend en internationaal niveau. Dit gebeurt binnen een kader van duurzame ontwikkeling door de verbetering van het waterbeleid dat de bescherming inhoudt van de aquatische ecosystemen en door het voorkomen, beheersen en verminderen van watergerelateerde ziekten.

Het doel van het Protocol wordt onderschreven in de doelstellingen en beginselen van het DABM¹ dat de bescherming van mens en milieu beoogt evenals in het decreet integraal waterbeleid.

Artikel 2

Definities

Artikel 2 bevat een lijst met definities. Een aantal definities zijn reeds opgenomen in de Vlaamse regelgeving. Een definitie van watergerelateerde ziekten is in de Vlaamse regelgeving niet opgenomen.

Artikel 3

Toepassingsgebied

De bepalingen van het Protocol zijn van toepassing op :

- a) zoet oppervlaktewater ;
- b) grondwater ;
- c) estuaria ;
- d) kustwateren die gebruikt worden voor recreatie, voor de productie van vis door middel van

aquacultuur of voor de productie van schelpdieren ;

- e) ingesloten wateren die gebruikt worden voor het baden, met inbegrip van de zweminrichtingen binnen gebouwen² ;
- f) water tijdens de onttrekking, transport, behandeling of levering (drinkwatervoorziening) ;
- g) afvalwater tijdens de opvang, transport, behandeling en lozing of hergebruik.

Het toepassingsgebied van het Protocol behoort tot de bevoegdheid van de gewesten, met uitzondering van punt (d). De federale overheid is immers bevoegd voor de kustwateren die zeewaarts de laagste laagwaterlijn liggen en die gebruikt worden voor recreatie, aquacultuur of de productie van schelpdieren. De Vlaamse regelgeving voorziet reeds in het instrumentarium voor het toepassingsgebied van het Protocol.

Artikel 4

Algemene voorzorgsmaatregelen

Lid 1 bepaalt dat de Partijen alle passende maatregelen moeten nemen ter voorkoming, beheersing en vermindering van watergerelateerde ziekten. Dit dient te gebeuren in het kader van een geïntegreerd waterbeleid gericht op het duurzaam gebruik van de watervoorraden, op een kwaliteit van het water die de gezondheid van de mens niet bedreigt en op de bescherming van de aquatische ecosystemen. Dit kader wordt voorzien in het drinkwaterdecreet³ en het decreet integraal waterbeleid⁴.

In lid 2 wordt in het bijzonder aangegeven dat de Partijen de passende maatregelen moeten nemen om volgende doelstellingen te bereiken. Zoals hierina blijkt, zijn in het Vlaamse Gewest en de Vlaamse Gemeenschap reeds maatregelen voorzien om deze doelstellingen te bereiken die echter, op basis

van nieuwe inzichten in risico's voor de volksgezondheid, nog verscherpt kunnen worden.

(a) De voorziening van gezond drinkwater

De Partijen moeten zorgen voor de voorziening van gezond drinkwater dat vrij is van micro-organismen, parasieten en stoffen die de menselijke gezondheid kunnen schaden. Dit houdt ook de bescherming in van de watervoorraden die bestemd zijn voor drinkwaterproductie, de behandeling van het water en het inrichten, verbeteren en onderhouden van collectieve systemen (waterdistributienetwerken).

De bepalingen van het Protocol met betrekking tot de productie, distributie en kwaliteitsbewaking van drinkwater zijn opgenomen in het drinkwaterdecreet en het besluit van de Vlaamse regering van 13 december 2002 houdende reglementering inzake de kwaliteit en levering van water, bestemd voor menselijke consumptie, ter omzetting van de Europese richtlijn 98/83/EG die richtlijn 80/778/EEG vervangt.

De waterleveranciers zijn verantwoordelijk voor de controle van het drinkwater. De resultaten van de verplichte kwaliteitscontroles dienen aan AMINALE meegedeeld te worden. De ambtenaren van de administratie Gezondheidszorg en van AMINALE zorgen samen voor het toezicht op de naleving van de reglementering inzake drinkwater. De administratie Gezondheidszorg verleent in dit kader ook adviezen, zoals bij afwijkingsaanvragen. De administratie Gezondheidszorg controleert samen met de Vlaamse Milieumaatschappij de putwaters voor gezinnen die niet kunnen aansluiten op het openbaar waterdistributienetwerk.

(b) Adequate afvalwaterzuivering

De Partijen moeten zorgen voor een adequate afvalwaterzuivering die de gezondheid van de mens en het milieu voldoende beschermt. Dit houdt ook het inrichten, verbeteren en onderhouden van collectieve systemen (opvangsystemen) in.

De afvalwaterzuivering is geregeld in VLAREM voor zowel de industriële lozingen als het huishoudelijk afvalwater, met onder andere als basis de Richtlijn 76/464/EEG⁵ en haar dochterrichtlijnen en de Richtlijn stedelijk afvalwater⁶. Sinds enkele

¹ Artikel 1.2.1., § 1, 2° DABM.

² rtikel 2, 4° Protocol: "Ingesloten wateren: kunstmatig gecreëerde waterlichamen die gescheiden zijn van zoet oppervlaktewater of kustwateren, zowel binnen als buiten gebouwen".

³ Zie artikel 3.

⁴ Zie Hoofdstuk II. Voorwerp, doelstellingen en beginse-

⁵ Richtlijn 76/464/EEG van de Raad van 4 mei 1976 betreffende de verontreiniging veroorzaakt door bepaalde gevaarlijke stoffen die in het aquatisch milieu van de Gemeenschap worden geloosd.

jaren is er in het Vlaamse Gewest een inhaalbeweging aan de gang door een versnelde bouw van gemeentelijke en bovengemeentelijke rioleringen, collectoren en RWZI's. Zowel voor bedrijfsafvalwater, koelwater als huishoudelijk afvalwater mogen er geen ziektekiemen aanwezig zijn die een risico voor besmettingsgevaar inhouden.

(c) De bescherming van de watervoorraden

De Partijen moeten zorgen voor de bescherming van de watervoorraden die bestemd zijn voor drinkwaterproductie en de bescherming van de daarmee in verband staande aquatische ecosystemen tegen verontreiniging door landbouw, industrie en andere emissiebronnen van gevaarlijke stoffen. De bescherming dient gericht te zijn op de vermindering en beëindiging van lozingen en emissies van gevaarlijke stoffen die schadelijk zijn voor de gezondheid van de mens en de aquatische ecosystemen.

Ter bescherming van de watervoorraden die bestemd zijn voor de drinkwaterproductie zijn maatregelen voorzien in het grondwaterdecreet en haar uitvoeringsbesluiten⁷, in VLAREM en in het meststoffendecreet⁸. De oppervlaktewateren bestemd voor de productie van drinkwater zijn opgenomen in het besluit van de Vlaamse Regering van 8 december 1998 tot aanduiding van de oppervlaktewateren, bestemd voor de productie van drinkwater categorie A1, A2 en A3, zwemwater, viswater en schelpdierwater. De bescherming van de watervoorraden is ook een belangrijk element in de Kaderrichtlijn Water, in het drinkwaterdecreet en in het decreet integraal waterbeleid.

(d) De bescherming van de gezondheid van de mens tegen watergerelateerde ziekten

De Partijen moeten zorgen voor een afdoende bescherming van de gezondheid van de mens tegen watergerelateerde ziekten die voortvloeien uit het gebruik van water voor recreatie, aquacultuur, schelpdierproductie, het gebruik van afvalwater voor irrigatie en het gebruik van slib in de land-

bouw en aquacultuur. In de Vlaamse regelgeving zijn hiervoor maatregelen voorzien, mede in uitvoering van Europese richtlijnen.

Wat recreatie betreft, zijn de omzettingbepalingen van de Europese Zwemwaterrichtlijn⁹ van belang. In VLAREM II (Bijlage 2.3.3) zijn bepalingen voorzien door het indelen van "Baden en waterrecreatie" als hinderlijke inrichting (VLAREM I, Bijlage 1 : rubriek 32.8.).

Wat schelpdierproductie betreft, zijn in VLAREM II waterkwaliteitsdoelstellingen opgenomen ter omzetting van de Europese Schelpdierwaterrichtlijn¹⁰.

Voor irrigatie met afvalwater zijn de bepalingen van VLAREM II (Hoofdstuk 4.3. Beheersing van bodem- en grondwaterverontreiniging) van toepassing voor rubriek 52 in de indelingslijst in VLAREM I. In ieder geval mogen geen gevaarlijke stoffen, noch ziektekiemen in het afvalwater aanwezig zijn.

Wat het hergebruik van slib afkomstig van de zuivering van afvalwater betreft, voorzien VLAREM II en VLAREA in maatregelen. VLAREM II bevat bepalingen met betrekking tot het hergebruik van slib afkomstig van de zuivering van afvalwater (artikel 5.3.1.4. § 2 en 5.3.2.3. VLAREM II) en verwijst verder naar het afvalstoffendecreet¹¹ en zijn uitvoeringsbesluiten.

Wat slib in de landbouw betreft, voorziet VLAREA¹² in maatregelen (Hoofdstuk 4. Aanwending van afvalstoffen als secundaire grondstoffen). De richtlijn gebruik van zuiveringsslib in de landbouw¹³ werd in VLAREA in verstrengde vorm omgezet (VLAREA Hoofdstuk 4. Aanwending van afvalstoffen als secundaire grondstoffen).

⁶ Richtlijn 91/271/EEG van de Raad van 4 mei 1991 inzake de behandeling van stedelijk afvalwater.

⁷ Besluiten van de Vlaamse regering van 27 maart 1985 houdende reglementering van de handelingen die het grondwater kunnen verontreinigen en houdende reglementering en vergunning voor het gebruik van grondwater en de afbakening van waterwingebieden en beschermingszones.

⁸ Decreet van 23 januari 1991 inzake de bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging door meststoffen.

⁹ Richtlijn 76/160/EEG van de Raad van 8 december 1975 betreffende de kwaliteit van het zwemwater.

¹⁰ Richtlijn 79/923/EEG van de Raad van 30 oktober 1979 inzake de vereiste kwaliteit van schelpdierwater.

¹¹ Decreet van 2 juli 1984 betreffende de voorkoming en het beheer van afvalstoffen.

¹² Besluit van 17 december 1997 van de Vlaamse regering tot vaststelling van het Vlaams reglement inzake afvalvoorkoming- en beheer.

¹³ Richtlijn 86/278/EEG van de Raad van 12 juni 1986 betreffende de bescherming van het milieu, in het bijzonder de bodem, bij het gebruik van zuiveringsslib in de landbouw.

(e) Preventieve maatregelen ter voorkoming van epidemieën of afzonderlijke gevallen van watergerelateerde ziekten en actieplannen bij het uitbreken ervan

In het Vlaams Gewest zijn controlebepalingen uitgewerkt voor drinkwater en putwater (zie punt (a)) en voor recreatiewater. De inschatting van de implicaties van watergerelateerde ziekten op de volksgezondheid gebeurt momenteel slechts sporadisch. Er zijn immers weinig spontane meldingen van watergerelateerde ziekten. Dit kan opgevangen worden door infectieziekten, mogelijks gerelateerd aan recreatiewatergebruik, aangifteplichtig te maken.

Het Protocol schetst verder het algemene kader waarbinnen de maatregelen voor het bereiken van deze doelstellingen moeten genomen worden. Zo bepaalt lid 4 dat de maatregelen moeten worden afgewogen op basis van de implicaties, waaronder de voordelen, nadelen en kosten voor de volksgezondheid, de watervoorraden en duurzame ontwikkeling waarbij rekening wordt gehouden met de verschillende milieucompartimenten. Lid 5 bepaalt dat er geschikte wettelijke, administratieve en economische kaders moeten worden ontwikkeld waarin de publieke en private sectoren en vrijwillige organisaties kunnen bijdragen tot de doelstellingen van het Protocol. Lid 6 bepaalt dat de overheidsinstanties die acties ondernemen of een beslissingsbevoegdheid hebben over acties die een mogelijke impact hebben op het toepassingsgebied van dit Protocol, rekening moeten houden met de invloed op de volksgezondheid.

De Vlaamse regelgeving bevat hiervoor reeds het geschikte instrumentarium en toetsingskader dat onder meer vervat zit in het DABM en in het ontwerpdecreet integraal waterbeleid. Er wordt ook gerefereerd naar het Verdrag van 1991 inzake milieueffectevaluatie in een grensoverschrijdende context dat in de Vlaamse regelgeving is ingepast (lid 7).

Het Protocol bepaalt verder nog dat strengere maatregelen mogen worden aangehouden of genomen (lid 8) en dat de bepalingen van dit Protocol geen afbreuk mogen doen van andere internationale verplichtingen, tenzij de verplichtingen van dit Protocol strenger zijn (lid 9).

Artikel 5

Beginselen en benaderingen

In artikel 5 worden een aantal beginselen opgesomd die moeten worden nageleefd. De meeste beginselen zijn algemeen aanvaarde beginselen die gesteund zijn op internationale en Europese bepalingen en die eveneens in de Vlaamse milieuregeling zijn of zullen worden opgenomen.

- a) het voorzorgsprincipe is opgenomen in het DABM¹⁴ en uitgewerkt in het decreet integraal waterbeleid ;
- b) het beginsel dat de vervuiler betaalt is opgenomen in het DABM¹⁴ en in het decreet integraal waterbeleid ;
- c) het beginsel om grensoverschrijdende schade aan het milieu te voorkomen, is opgenomen in de Vlaamse regelgeving onder meer ter omzetting van de Richtlijn milieueffectenrapportage ;
- d) het duurzaam gebruik is opgenomen in het DABM¹⁵ en uitgewerkt in het decreet integraal waterbeleid en in het drinkwaterdecreet ;
- e) de preventieve aanpak is opgenomen in het DABM¹⁴ en in het decreet integraal waterbeleid. Preventieve acties om epidemieën en afzonderlijke gevallen van watergerelateerde ziekten te voorkomen, worden uitgevoerd door de analyses van de putwaters en de zwemwaters ;
- f) het principe om maatregelen te nemen op het laagst geschikte administratieve niveau, zit vervat in het Vlaamse beleid en wordt ook in het decreet integraal waterbeleid toegepast. Dit principe komt ook tot uiting in de bevoegdheidsverdeling inzake het waterbeleid (Vlaams Gewest, provincies, gemeenten, polders en wateringen) ;
- g) het belang van water op sociaal, economisch en milieuvlak zit vervat in het DABM¹⁶ en in het decreet integraal waterbeleid ;
- h) het efficiënt gebruik bevorderen door middel van economische instrumenten zit vervat in het Vlaamse beleid, onder meer in het drinkwaterdecreet en het heffingenbeleid. De Vlaamse regelgeving bevat ook reeds instrumenten die te

¹⁴ Artikel 1.2.1., § 2 DABM.

¹⁵ Artikel 1.2.1., § 1 DABM.

¹⁶ Artikel 1.2.1., § 3 DABM.

gemoet komen aan het principe van kostenterugwinning voor waterdiensten zoals voorgeschreven in de Kaderrichtlijn Water ;

- i) aan de toegang tot informatie en inspraak van de bevolking wordt aandacht besteed in het DABM¹⁷, het decreet integraal waterbeleid, het drinkwaterdecreet en in de Vlaamse regelgeving ter omzetting van de internationale (Verdrag van Aarhus) en Europese verplichtingen ter zake. Hier moet vooral gewezen worden op het nieuwe decreet betreffende de openbaarheid van bestuur, dat in de plaats zal komen van het huidige decreet van 18 mei 1999 ;
- j) in het decreet integraal waterbeleid wordt, ter omzetting van de Kaderrichtlijn Water, de geïntegreerde aanpak op stroomgebiedniveau uitgewerkt ;
- k) speciale aandacht voor de bescherming van de bevolkingsgroepen die kwetsbaar zijn voor watergerelateerde ziekten. De normering van de waterkwaliteit wordt op Europees en Vlaams niveau afgestemd op de meest gevoelige personen (drinkwaterreglementering, zwemwaterkwaliteitseisen, enzovoort) ;
- l) een gelijke toegang verstrekken tot water, zowel wat betreft de hoeveelheid als de kwaliteit, aan alle lagen van de bevolking. Hieraan wordt invulling gegeven door het drinkwaterdecreet en door het decreet van 20 december 1996 tot regeling van het recht op minimumlevering van elektriciteit, gas en water ;
- m) alle publieke en private sectoren moeten bijdragen tot de bescherming van het water. Dit principe komt tot uiting in het huidige waterbeleid en in het decreet integraal waterbeleid ;
- n) de nodige aandacht moet worden geschonken aan de lokale problemen. In het decreet integraal waterbeleid wordt dit principe uitgewerkt op het niveau van de bekkens en deelbekkens.

Artikel 6

Doelstellingen en tijdschema's

Om het doel van het Protocol te bereiken, moeten de Partijen de levering van drinkwater en de zuivering van water voor iedereen nastreven (lid 1). Dit

dient te gebeuren binnen een kader van integraal waterbeleid gericht op het duurzaam gebruik van de watervoorraden, een goede waterkwaliteit die de gezondheid van de mens niet bedreigt en de bescherming van de aquatische ecosystemen. Dit kader wordt voorzien in het decreet integraal waterbeleid en het drinkwaterdecreet.

Om dit te bereiken, moeten de Partijen nationale en/of lokale doelstellingen en tijdschema's formuleren en publiceren die gericht zijn op het bereiken of het behouden van een hoog beschermingsniveau tegen watergerelateerde ziekten. Die doelstellingen moeten geregeld herbekeken worden. De Partijen moeten daartoe alle gepaste maatregelen nemen om inspraak door de bevolking mogelijk te maken binnen een doorzichtig juridisch kader waar rekening wordt gehouden met de uitkomsten van de publieke participatie. De doelstellingen en tijdschema's moeten binnen de twee jaar nadat een land toetreedt als Partij tot het Protocol, zijn opge maakt en gepubliceerd (lid 3).

Lid 2 geeft een aantal onderwerpen aan waarvoor doelstellingen inzake voorkoming, beheersing en vermindering van watergerelateerde ziekten moeten worden opgesteld voor zover ze nog relevant zijn of niet volledig gerealiseerd zijn in de betrokken landen. Heel wat doelstellingen zijn reeds ingevuld door de Vlaamse milieuregelgeving, meestal in uitvoering van Europese regelgeving.

(a) De doelstellingen inzake drinkwaterkwaliteit zijn aangepast aan de WHO richtlijnen door de omzetting in het drinkwaterdecreet en haar uitvoeringsbesluiten van de Drinkwaterrichtlijn 98/83/EG, die rekening hield met de WHO richtlijnen.

(b) Wat de terugdringing van het aantal epidemieën en afzonderlijke gevallen van watergerelateerde ziekten betreft, is de monitoring ervan niet volledig. Hiertoe kan de regelgeving betreffende de aangifteplicht van de besmettelijke ziekten aangepast worden (decreet van 5 april 1995 betreffende de profylaxe van besmettelijke ziekten). De werkgroep infectieziekten gaat na of, en zo ja welke, overdraagbare ziekten moeten worden toegevoegd aan de bestaande lijst. Momenteel gebeurt door de administratie Gezondheidszorg enkel een bemonstering van de recreatiewaters, waarvan de resultaten gepubliceerd worden. Op dit vlak zal dus nog verder uitvoering gegeven moeten worden aan het Protocol.

(c) (d) (e) (f) (g) (h) De doelstellingen met betrekking tot drinkwatervoorziening, waterzuivering en lozing van afvalwater zijn reeds of zullen

¹⁷ Titel II. Besluitvorming en inspraak. DABM.

worden opgenomen in de Vlaamse regelgeving, onder andere in uitvoering van Europese richtlijnen.

- (i) Wat het hergebruik van slib in de landbouw betreft, bevat de Vlaamse regelgeving reeds diverse bepalingen, onder meer in het VLAREA (artikel 4.2.1.2. en 4.2.1.3.). Wat het hergebruik van afvalwater in de landbouw betreft, dienen de voorwaarden van VLAREM II te worden nageleefd.
- (j) (k) Ook wat water betreft met specifieke gebruiksbestemmingen zoals drinkwater, zwembadwater, aquacultuur, schelpdierwater, met inbegrip van ingesloten wateren, voorziet de Vlaamse regelgeving, onder andere ter omzetting van Europese richtlijnen, reeds in de vereiste maatregelen.
- (l) Wat de identificatie en sanering van bijzonder vervuilde locaties betreft die het water kunnen aantasten, dient gewezen te worden op het decreet van 22 februari 1995 betreffende de bodemsanering.
- (m) Voor de controle van verontreiniging zijn in het Vlaamse Gewest meetprogramma's operationeel.
- (n) De resultaten van de kwaliteit van het drinkwater en de andere kwaliteitsresultaten moeten gepubliceerd worden. Ook in uitvoering van de Europese waterrichtlijnen moeten waterkwaliteitsresultaten gepubliceerd worden. De publicatie van de stroomgebiedsbeheerplannen ter uitvoering van de Kaderrichtlijn Water omvat ook de resultaten van de metingen voor oppervlaktewater en grondwater (zie decreet integraal waterbeleid).

Om de doelstellingen te bereiken, moeten waterbeheerplannen worden opgemaakt op lokaal, nationaal (gewestelijk) of grensoverschrijdend niveau (lid 5).

Ter omzetting van de Kaderrichtlijn Water wordt in het decreet integraal waterbeleid voorzien in de opstelling van stroomgebiedsbeheerplannen, bekkenbeheerplannen en plannen voor de deelbekkens.

Deze plannen zullen ook bepalingen bevatten met betrekking tot drinkwaterkwaliteit, watervoorziening, waterzuivering, afvalwater, gebruiksfuncties. In de stroomgebiedsbeheersplannen worden immers ook de maatregelen opgenomen die noodzakelijk zijn voor de naleving van andere Europese

richtlijnen zoals de drinkwaterrichtlijn, de richtlijn stedelijk afvalwater, de nitraatrichtlijn, de richtlijnen biociden en pesticiden. Het aspect volksgezondheid zal duidelijk tot uiting moeten komen in de plannen. Ook bij de doelstellingen en de maatregelen zal men met het aspect volksgezondheid rekening moeten houden.

Tenslotte regelt het decreet integraal waterbeleid de inspraak bij de opstelling van de waterbeheerplannen, waarin de doelstellingen worden opgenomen.

Artikelen 7 en 15

Rapporteringsverplichtingen

De Partijen verzamelen en evalueren gegevens met betrekking tot de vooruitgang bij het bereiken van de doelstellingen. De Partijen verzamelen en evalueren tevens gegevens met betrekking tot de indicatoren die aangeven in hoeverre deze vooruitgang bijdraagt aan het voorkomen, beheersen en verminderen van watergerelateerde ziekten.

Deze resultaten en de beoordeling van de geboekte vooruitgang moeten gepubliceerd worden en ter beschikking gesteld worden van het publiek.

Ten behoeve van het Secretariaat van het Protocol maken de Partijen een samenvattend rapport op van de verzamelde en geëvalueerde gegevens dat een beoordeling van de vooruitgang inhoudt. De Partijen kunnen hiertoe gebruik maken van de relevante gegevens uit rapporteringen aan andere internationale fora (zoals EU, OESO, OSPAR).

Artikel 8

Alarmsystemen en rampenplannen

Binnen de drie jaar na de toetreding bij het Protocol moeten de Partijen beschikken over nationale en/of lokale bewakings- en alarmeringssystemen, rampenplannen en bestrijdingsplannen. Deze systemen zorgen voor toezicht op en vroegtijdige waarschuwing van epidemieën of afzonderlijke gevallen van watergerelateerde ziekten of bedreigingen daartoe. Deze situaties kunnen het gevolg zijn van waterverontreiniging of extreme weersomstandigheden.

De systemen moeten de relevante publieke overheden onmiddellijk informeren over deze situaties

en over preventieve en beperkende maatregelen. Bij ernstige bedreiging van de volksgezondheid voor een watergerelateerde ziekte, moet de overheid de bevolking volledig informeren over voorkoming en beperking van mogelijke schadelijke gevolgen. In het Protocol is hieraan geen termijn verbonden. Men moet hierbij het Aarhus-Verdrag toepassen dat bepaalt dat de overheid, bij imminent gevaar voor de gezondheid of het leefmilieu, de in haar in bezit zijnde informatie onmiddellijk en zonder uitstel moet vrijgeven.

In het Vlaamse Gewest zijn dergelijke systemen operationeel voor de mogelijke haarden van watergerelateerde ziekten zoals zwem- en recreatiewaters. Ook de drinkwatervoorziening wordt permanent bewaakt en bij lozingen waarbij de gezondheid van de mens in gevaar komt, worden de rampenplannen in werking gesteld (zie ook drinkwaterdecreet en het uitvoeringsbesluit).

Voor de rampenplanning die tot de federale bevoegdheid behoort, is samenwerking met de federale overheid noodzakelijk.

Artikel 9

Bewustwording van het publiek, opleiding, training, onderzoek en ontwikkeling en informatie

De Partijen moeten maatregelen nemen voor het sensibiliseren van alle doelgroepen binnen de bevolking over het verband tussen waterbeleid en volksgezondheid, over hun verplichtingen bij te dragen tot de bescherming van het water en de watervoorraden (lid 1). Dit wordt in Vlaanderen voorzien door de informatieverlening door de waterleveranciers en door de Vlaamse overheid (zie informatieverlening over de heffingen voor waterverontreiniging, campagne “elke druppel telt”, verplichtingen uit het drinkwaterdecreet en uitvoeringsbesluit, milieubeleidsplan).

De Partijen bevorderen ook de vorming en training van de verantwoordelijken en operatoren van het waterbeleid, de watervoorziening en afvalwaterzuivering (lid 2 en 3). Dit houdt een actieve kennispromotie in over de watergerelateerde gezondheidsaspecten. Ook de opleiding en training van het technische en vakpersoneel van het watermanagement moet bevorderd worden en up to date gehouden worden. Binnen de drinkwatermaatschappijen is een grote know how hieromtrent aanwezig. Verder zijn ook de uitbaters van recreatieplaatsen zich in toenemende mate bewust van mogelijke gezondheidsrisico's bij baden in microbiologisch gecontamineerd water.

De Partijen bevorderen onderzoek naar en ontwikkeling van kosteneffectieve middelen en technieken ter voorkoming, beheersing en vermindering van watergerelateerde ziekten en bevorderen het ontwikkelen van geïntegreerde informatiesystemen die lange termijn trends aan het licht brengen op het gebied van water en gezondheid (lid 4).

Artikel 10

Informeren van het publiek

Lid 1 bepaalt dat aan het publiek informatie beschikbaar moet gesteld worden om het publieke debat mogelijk te maken. Zo moet het publiek betrokken worden bij het opmaken van de doelstellingen, de tijdschema's en de waterbeheerplannen (zie eerder artikel 6). Dit komt uitgebreid ter sprake in het decreet integraal waterbeleid. Ook over het opstellen of bijsturen van de bewakings-, alarmeringssystemen, en rampen- of bestrijdingsplannen (zoals bedoeld in artikel 8) moet het publiek geïnformeerd worden. Hieraan wordt, voor wat het drinkwater betreft, in Vlaanderen reeds tegemoet gekomen door het drinkwaterdecreet en door het uitvoeringsbesluit. Ook wat zwemwater en recreatiewater betreft, wordt het publiek geïnformeerd over de kwaliteit van het water.

Lid 2 bepaalt dat de Partijen ervoor zorgen dat de bij de overheid opgevraagde informatie wordt verstrekt binnen een redelijke termijn. Ook hier zal men de internationale en Europese verplichtingen ter zake moeten respecteren.¹⁸ In Vlaanderen wordt hieraan op dit moment reeds gedeeltelijk invulling gegeven door het decreet van 18 mei 1999 betreffende de openbaarheid van bestuur. Op termijn zal een nieuw decreet betreffende de openbaarheid van bestuur de internationale en Europese verplichtingen volledig omzetten in Vlaamse regelgeving.

¹⁸ Zo bepaalt het Aarhus-Verdrag dat milieu-informatie op verzoek moet verstrekt worden “as soon as possible and at the latest within one month after the request has been submitted, unless the volume and the complexity of the information justify an extension of this period up to two months after the request. The applicant shall be informed of any extension and of the reasons justifying it.” Ook in artikel 4, 4 van de Europese Richtlijn 90/313/EEG inzake de vrije toegang tot milieu-informatie is de maximumtermijn waarbinnen milieu-informatie moet verstrekt worden, vastgelegd op maximaal twee maanden na indiening van het verzoek.

Lid 3 bepaalt dat de overheid in ruil voor de vrijgave van informatie een redelijke vergoeding kan vragen van de aanvrager. Volgens het Aarhus-Verdrag moet de overheid, indien zij een vergoeding vraagt, aan de aanvrager de tarieven meedelen. Bovendien moet ze aangeven in welke gevallen ze betaling vordert en in welke gevallen niet. Hoewel het bestaande decreet openbaarheid van bestuur van 18 mei 1999 in artikel 7, § 3 de openbaarmaking van een bestuursdocument afhankelijk kan maken van de betaling van een door de Vlaamse regering te bepalen retributie (dit op basis van een redelijke kostprijs), zal het nieuwe decreet openbaarheid van bestuur beter overeenstemmen met het Verdrag van Aarhus.

In lid 4 en 5 zijn een aantal uitzonderingen opgenomen waar geen informatie aan het publiek moet worden geleverd. Conform het Verdrag van Aarhus zullen ook gelijkaardige uitzonderingen worden opgenomen in het nieuwe decreet betreffende de openbaarheid van bestuur.

Artikelen 11, 12, 13, 14

Internationale samenwerking

De Partijen dienen samen te werken voor de uitvoering van het Protocol. De bepalingen inzake internationale samenwerking voor grensoverschrijdende rivieren en meren zijn geïnspireerd op het Verdrag van Helsinki (1992).

In artikel 12 worden de bepalingen van het Protocol aangegeven waarvoor de Partijen bij internationale maatregelen samenwerking bevorderen :

- a) het opmaken van doelstellingen en waterbeheerplannen (artikel 6) ;
- b) de ontwikkeling van indicatoren die aantonen in hoeverre de maatregelen bijdragen aan de voorkoming, beheersing en vermindering van watergerelateerde ziekten (artikel 7, lid 1, (b)) ;
- c) de instelling van gezamenlijke of gecoördineerde systemen voor toezicht en vroegtijdige waarschuwing, rampenplannen en bestrijdingsplannen (artikel 8) ;
- d) de wederzijdse bijstand bij het bestrijden van epidemieën en afzonderlijke gevallen van watergerelateerde ziekten, in het bijzonder als gevolg van gevallen van waterverontreiniging of extreme weersomstandigheden ;

- e) de ontwikkeling van geïntegreerde informatie-systemen en gegevensbestanden en de uitwisseling van informatie ;
- f) de kennisgeving door de bevoegde autoriteiten van een Partij aan de autoriteiten van andere Partijen van epidemieën en afzonderlijke gevallen van watergerelateerde ziekten ;
- g) de uitwisseling van informatie inzake de doeltreffende wijzen van verspreiding onder het publiek met betrekking tot watergerelateerde ziekten.

Artikel 14 geeft nog een aantal aandachtspunten waaraan bij de samenwerking en wederzijdse bijstand voorrang gegeven moet worden :

- a) de opstelling van waterbeheerplannen, het ontwikkelen van systemen voor de verbetering van de watervoorziening en zuivering ;
- b) projecten ;
- d) systemen voor toezicht en vroegtijdige waarschuwing, rampenplannen en bestrijdingsplannen ;
- g) het onderzoek naar en de ontwikkeling van effectieve systemen voor de voorkoming, beheersing en vermindering van watergerelateerde ziekten. De exploitatie van doeltreffende netwerken voor het toezicht op en de beoordeling van de aan water gerelateerde diensten.

In artikel 13 wordt samenwerking voorzien voor grensoverschrijdende wateren en grensoverschrijdende effecten van watergerelateerde ziekten. Er dient informatie uitgewisseld te worden en gestreefd te worden naar het opmaken van gezamenlijke of gecoördineerde waterbeheerplannen. Men dient ook samen te werken voor de bewaking- en alarmeringsystemen, rampen- en bestrijdingsplannen, in het bijzonder voor gevallen van waterverontreiniging of extreme weersomstandigheden.

In uitvoering van de Kaderrichtlijn Water werken de Verdragspartijen bij de Schelde- en Maasverdragen samen aan het opstellen van een enkel grensoverschrijdend stroomgebiedsbeheerplan. Ook voor het opmaken van doelstellingen in het kader van het Protocol en de andere verplichtingen van het Protocol zijn de Commissies ter bescherming van de Schelde en de Maas geschikte fora voor samenwerking. In de Schelde- en Maasverdragen zijn reeds bepalingen opgenomen voor samenwerking in geval van calamiteiten inzake verontreiniging.

Voor calamiteiten inzake hoogwater is de samenwerking georganiseerd binnen de Werkgroep Hoogwater Maas die in de Schelde- en Maascommissies geïntegreerd is. Om te voldoen aan het Protocol zal de grensoverschrijdende samenwerking inzake volksgezondheid versterkt moeten worden.

Artikelen 15, 16, 17, 18, 19

Deze artikelen bevatten bepalingen met betrekking tot de naleving van het Protocol, de vergadering van de Partijen, het Secretariaat, wijzigingen van het Protocol en het stemrecht. De eerste vergadering van de Partijen wordt uiterlijk achttien maanden na de datum van inwerkingtreding van dit Protocol belegd. Daarna worden gewone vergaderingen gehouden met regelmatige tussenpozen zoals bepaald door de Partijen, maar ten minste elke drie jaar.

Artikel 20

Geschillenregeling

Lid 1 bepaalt dat, indien tussen twee of meer Partijen een geschil ontstaat over de uitlegging of de toepassing van dit Protocol, zij dit trachten op te lossen door onderhandeling of volgens een andere voor de partijen bij het geschil aanvaarde methode voor regeling van geschillen.

Lid 2 bepaalt dat een Partij schriftelijk kan mededelen dat zij, in geval van een geschil dat niet wordt opgelost in overeenstemming met lid 1, de toepassing van een van de volgende methoden voor het regelen van geschillen als verplicht aanvaardt ten aanzien van iedere Partij die dezelfde verplichtingen aanvaardt :

- de regeling die de Partijen bij het Verdrag van 1992 overeenkomstig het Verdrag aanvaard hebben ;
- in alle andere gevallen, voorlegging van het geschil aan het Internationale Gerechtshof, tenzij de Partijen instemmen met arbitrage of een andere vorm van geschillenbeslechting.

Artikelen 21, 22, 23, 24, 25, 26 :

Deze artikelen bevatten bepalingen met betrekking tot de ondertekening, bekrachtiging, aanvaarding, goedkeuring, toetreding, inwerkingtreding, opzegging en de depositaris van het Protocol.

De minister-president van de Vlaamse regering,

Bart SOMERS

De Vlaamse minister van Leefmilieu, Landbouw en Ontwikkelingssamenwerking,

Ludo SANNEN

De Vlaamse minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen,

Adelheid BYTTEBIER

De Vlaamse minister van Economie, Buitenlands Beleid en E-government,

Patricia CEYSENS

VOORONTWERP VAN DECREET

VOORONTWERP VAN DECREET

houdende instemming met het Protocol betreffende water en gezondheid,
gedaan te Londen op 17 juni 1999, bij het Verdrag inzake de bescherming en het gebruik
van grensoverschrijdende waterlopen en internationale meren,
gedaan te Helsinki op 17 maart 1992.

DE VLAAMSE REGERING,

Op voorstel van de Vlaamse minister van Leefmilieu, Landbouw en Ontwikkelingssamenwerking, de Vlaamse minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen en de Vlaamse minister van Economie, Buitenlands Beleid en E-government ;

Na beraadslaging,

BESLUIT :

De Vlaamse minister van Leefmilieu, Landbouw en Ontwikkelingssamenwerking is ermee belast, in naam van de Vlaamse regering, bij het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet in te dienen, waarvan de tekst volgt :

Artikel 1

Dit decreet regelt een gemeenschaps- en gewestaangelegenheid.

Artikel 2

Het Protocol betreffende water en gezondheid, gedaan te Londen op 17 juni 1999, bij het Verdrag inzake de bescherming en het gebruik van grensoverschrijdende waterlopen en internationale meren, gedaan te Helsinki op 17 maart 1992, zal volkomen gevolg hebben, voor de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest.

Brussel,

De minister-president van de Vlaamse regering,

Bart SOMERS

De Vlaamse minister van Leefmilieu, Landbouw en Ontwikkelingssamenwerking,

Ludo SANNEN

De Vlaamse minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen,

Adelheid BYTTEBIER

De Vlaamse minister van Economie, Buitenlands Beleid en E-government,

Patricia CEYSENS

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE

KONINKRIJK BELGIË

ADVIES 36.292/3

VAN DE AFDELING WETGEVING
VAN DE RAAD VAN STATE

De RAAD VAN STATE, afdeling wetgeving, derde kamer, op 16 december 2003 door de Vlaamse minister van Leefmilieu, Landbouw en Ontwikkelingssamenwerking verzocht hem, binnen een termijn van dertig dagen, van advies te dienen over een voorontwerp van decreet "houdende instemming met het protocol betreffende water en gezondheid, gedaan te Londen op 17 juni 1999, bij het verdrag inzake de bescherming en het gebruik van grensoverschrijdende waterlopen en internationale meren, gedaan te Helsinki op 17 maart 1992", heeft op 6 januari 2004 het volgende advies gegeven:

36.292/3

Met toepassing van artikel 84, § 3, eerste lid, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, heeft de afdeling wetgeving zich beperkt tot het onderzoek van de bevoegdheid van de steller van de handeling, van de rechtsgrond, alsmede van de vraag of aan de voorgeschreven vormvereisten is voldaan.

Dat onderzoek geeft geen aanleiding tot opmerkingen.

36.292/3

De kamer was samengesteld uit

de Heren	D. ALBRECHT,	staatsraad, voorzitter,
	P. LEMMENS, B. SEUTIN,	staatsraden,
	H. COUSY, J. VELAERS,	assessoren van de afdeling wetgeving,
Mevrouw	A.-M. GOOSSENS,	griffier.

Het verslag werd uitgebracht door Mevr. K. BAMS, auditeur.

DE GRIFFIER,

DE VOORZITTER,

A.-M. GOOSSENS

D. ALBRECHT

ADVIES VAN DE MILIEU- EN NATUURRAAD VAN VLAANDEREN

De heer Ludo Sannen

Vlaams minister van Leefmilieu, Landbouw
en Ontwikkelingsamenwerking

Alhambra,

E. Jacqueminaan 20

1000 Brussel

Datum: 14 januari 2004

Uw ref.: MLLO/SS/ma/2003/09-08101

Onze ref.: 03.04/k2/2004/36

Te bereiken: jan.verheeke@minaraad.be

Betreft: Adviesvraag betreffende het voorontwerp van decreet houdende instemming met het protocol betreffende water en gezondheid, gedaan te Londen op 17 juni 1999, bij het verdrag inzake de bescherming en het gebruik van grensoverschrijdende waterlopen en internationale meren, gedaan te Helsinki op 17 maart 1992

Mijnheer de Minister,

Op 17 december 2003 stelde U ons de in rand vermelde adviesvraag. U stond ons een adviestermijn van 30 dagen toe. Ik kan U mededelen dat bij de MiNa-Raad de beslissing gevallen is niet over dit dossier te adviseren. De procedure inzake dit dossier kan dus zonder meer verder gezet worden, wat de MiNa-Raad betreft.

Met de meeste hoogachting,

Jan Verheeke

Wvd. directeur

Klinieksstraat 25, 4de verdieping, 1070 Brussel

tel: 02-558 01 30 • fax: 02-558 01 31

e-mail: info@minaraad.be - <http://www.minaraad.be>

ADVIES VAN DE SOCIAAL-ECONOMISCHE RAAD VAN VLAANDEREN

Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen

Brussel, 14 januari 2004

50/AB/kv/brfAdvProtocolWaterGezondheid.doc

De heer SANNEN Ludo
Vlaams minister van Leefmilieu, Landbouw en
Ontwikkelingssamenwerking
Emile Jacqmainlaan 20, 7de verd.

1000 BRUSSEL

Betreft : Adviesvraag betreffende het voorontwerp van decreet houdende instemming met het Protocol betreffende water en gezondheid, gedaan te Londen op 17 juni 1999, bij het Verdrag inzake de bescherming en het gebruik van grensoverschrijdende waterlopen en internationale meren, gedaan te Helsinki op 17 maart 1992.

Mijnheer de Minister,

Op 15 december 2003 heeft u de SERV om advies gevraagd over bovenvermeld voorontwerp van decreet. Gezien dit voorontwerp van decreet louter instemt met een internationaal protocol dat reeds door België is ondertekend, zal de raad hierover geen advies uitbrengen.

Naar aanleiding van voorliggende adviesvraag wenst de raad wel het belang te benadrukken van een goed onderbouwde deelname van Vlaanderen aan de internationale milieu-onderhandelingen. Hiervoor moeten dan ook blijvend de nodige middelen worden vrijgemaakt.

In de hoop u hiermee van dienst te zijn geweest, teken ik,

Pieter Kerremans,
Administrateur-generaal.

Met de meeste hoogachting,

Kris Peeters,
Voorzitter.

ONTWERP VAN DECREET

ONTWERP VAN DECREET

*De Vlaamse minister van Leefmilieu, Landbouw
en Ontwikkelingssamenwerking,*

DE VLAAMSE REGERING,

Ludo SANNEN

Op voorstel van de Vlaamse minister van Leefmilieu, Landbouw en Ontwikkelingssamenwerking, de Vlaamse minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen en de Vlaamse minister van Economie, Buitenlands Beleid en E-government ;

*De Vlaamse minister van Welzijn, Gezondheid
en Gelijke Kansen,*

Na beraadslaging,

Adelheid BYTTEBIER

BESLUIT :

De Vlaamse minister van Leefmilieu, Landbouw en Ontwikkelingssamenwerking is ermee belast, in naam van de Vlaamse regering, bij het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet in te dienen, waarvan de tekst volgt :

*De Vlaamse minister van Economie,
Buitenlands Beleid en E-government,*

Patricia CEYSENS

Artikel 1

Dit decreet regelt een gemeenschaps- en gewestaangelegenheid.

Artikel 2

Het Protocol betreffende water en gezondheid, gedaan te Londen op 17 juni 1999, bij het Verdrag inzake de bescherming en het gebruik van grensoverschrijdende waterlopen en internationale meren, gedaan te Helsinki op 17 maart 1992, zal volkomen gevolg hebben, voor de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest.

Brussel, 13 februari 2004.

De minister-president van de Vlaamse regering,

Bart SOMERS

BIJLAGEN

TRACTATENBLAD

VAN HET

KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

JAARGANG 2001 Nr. 92

A. TITEL

*Protocol betreffende water en gezondheid bij het Verdrag inzake de bescherming en het gebruik van grensoverschrijdende waterlopen en internationale meren van 1992;
Londen, 17 juni 1999*

B. TEKST

De Engelse en de Franse tekst van het Verdrag zijn geplaatst in *Trb.* 2000, 48.

Het Protocol is voorts nog ondertekend voor de volgende staat:

Moldavië 10 maart 2000

C. VERTALING

Protocol betreffende water en gezondheid bij het Verdrag inzake de bescherming en het gebruik van grensoverschrijdende waterlopen en internationale meren van 1992

De Partijen bij dit Protocol,

Zich ervan bewust dat water essentieel is voor het behoud van leven en dat de beschikbaarheid van voldoende water van een toereikende kwaliteit om te voorzien in de basisbehoeften van de mens noodzakelijk is voor zowel een betere gezondheid als voor duurzame ontwikkeling,

Het nut voor de gezondheid en het welzijn van de mens erkennend dat voortvloeit uit gezond en schoon water en een harmonisch en deugdelijk functionerende wateromgeving,

Zich ervan bewust dat oppervlaktewateren en grondwater hernieuwbare hulpbronnen zijn met een beperkt vermogen zich te herstellen van de nadelige gevolgen van menselijke activiteiten op hun kwantiteit en kwaliteit, dat iedere nalatigheid deze grenzen te eerbiedigen, kan leiden tot nadelige gevolgen op zowel de korte als de lange termijn voor de

gezondheid en het welzijn van degenen die van deze hulpbronnen en hun kwaliteit afhankelijk zijn, en dat dientengevolge duurzaam beheer van de hydrologische kringloop essentieel is om te voorzien in menselijke behoeften en het milieu te beschermen,

Zich er tevens van bewust van de gevolgen voor de volksgezondheid van tekorten aan water van een toereikende kwaliteit om te voorzien in de basisbehoeften van de mens en zich bewust van de ernstige gevolgen van dergelijke tekorten, in het bijzonder voor kwetsbare, kansarme en sociaal uitgesloten personen,

Zich ervan bewust dat de voorkoming, beheersing en vermindering van aan water gerelateerde ziekten belangrijke taken zijn die alleen afdoende kunnen worden vervuld door nauwere samenwerking op alle niveaus en tussen alle sectoren, zowel binnen landen als tussen Staten,

Zich er tevens van bewust dat toezicht op aan water gerelateerde ziekten en de instelling van systemen voor vroegtijdige waarschuwing en bestrijdingssystemen belangrijke aspecten zijn van de voorkoming, beheersing en vermindering van aan water gerelateerde ziekten,

Zich baserend op de conclusies van de Conferentie over Milieu en Ontwikkeling van de Verenigde Naties (Rio de Janeiro, 1992), in het bijzonder de Verklaring van Rio inzake milieu en ontwikkeling en Agenda 21, alsmede op het programma voor de verdere implementatie van Agenda 21 (New York, 1997) en het daaruit voortvloeiende besluit van de Commissie inzake Duurzame Ontwikkeling betreffende het duurzaam beheer van zoet water (New York, 1998),

Geïnspireerd door de desbetreffende bepalingen van het Verdrag inzake de bescherming en het gebruik van grensoverschrijdende waterlopen en internationale meren van 1992, en benadrukkend dat zowel bredere toepassing van die bepalingen als aanvulling van dat Verdrag met verdere maatregelen ter versterking van de bescherming van de volksgezondheid geboden is,

Gelet op het Verdrag inzake milieueffectrapportage in grensoverschrijdend verband van 1991, het Verdrag inzake de grensoverschrijdende gevolgen van industriële ongevallen van 1992, het VN-Verdrag inzake het recht met betrekking tot het gebruik van internationale waterlopen anders dan voor scheepvaart van 1997 en het Verdrag betreffende toegang tot informatie, inspraak bij de besluitvorming en toegang tot de rechter inzake milieuaangelegenheden van 1998,

Voorts gelet op de desbetreffende grondbeginselen, doelstellingen en aanbevelingen van het Europees Handvest inzake milieu en volksgezondheid van 1989, de Verklaring van Helsinki inzake milieu en gezondheid van 1994 en de ministeriële verklaringen, aanbevelingen en resoluties in het kader van het „Milieu-voor-Europa”-proces,

Erkennend de stevige basis en relevantie van andere milieu-initiatieven, -instrumenten en -processen in Europa, alsmede de opstel-

ling en uitvoering van nationale actieplannen voor milieu en volksgezondheid en van nationale milieuactieplannen,

Verheugd over de inspanningen die de Economische Commissie voor Europa van de Verenigde Naties en het Regionale Bureau van de Wereldgezondheidsorganisatie voor Europa reeds hebben geleverd om op bilateraal en multilateraal niveau hun samenwerking te intensiveren, gericht op de voorkoming, beheersing en vermindering van aan water gerelateerde ziekten,

Aangemoedigd door de vele voorbeelden van positieve resultaten bereikt door de Staten die lid zijn van de Economische Commissie voor Europa van de Verenigde Naties en de Staten die lid zijn van het Regionaal Comité voor Europa van de Wereldgezondheidsorganisatie bij de bestrijding van vervuiling en bij het behoud en herstel van het milieu-component water die de gezondheid en het welzijn van de mens kunnen ondersteunen,

Zijn het volgende overeengekomen:

Artikel 1

Doel

Het doel van dit Protocol is op alle niveaus, zowel nationaal als in grensoverschrijdende en internationale verbanden, de bescherming van de gezondheid en het welzijn van de mens, zowel individueel als collectief, binnen een kader van duurzame ontwikkeling door verbetering van het waterbeheer, met inbegrip van de bescherming van water-ecosystemen, en door het voorkomen, beheersen en verminderen van aan water gerelateerde ziekten.

Artikel 2

Begripsomschrijvingen

Voor de toepassing van dit Protocol wordt verstaan onder:

1. „aan water gerelateerde ziekten”: alle aanmerkelijke nadelige gevolgen voor de gezondheid van de mens, zoals overlijden, handicap, ziekte of stoornis, direct of indirect veroorzaakt door de toestand of wijzigingen in de kwantiteit of kwaliteit, van wateren;
2. „drinkwater”: water dat wordt gebruikt of is bedoeld om beschikbaar te zijn voor gebruik door de mens om te drinken, mee te koken, voedsel te bereiden, voor de persoonlijke hygiëne of soortgelijke doeleinden;
3. „grondwater”: al het water dat zich onder het maaiveld bevindt in de verzadigde zone en in direct contact staat met de bodem of ondergrond;

4. „ingesloten wateren”: kunstmatig gecreëerde waterlichamen die gescheiden zijn van zoet oppervlaktewater of kustwateren, zowel binnen als buiten gebouwen;

5. „grensoverschrijdende wateren”: oppervlakte- of grondwateren die een grens tussen twee of meer Staten vormen, overschrijden of daarop gelegen zijn; overal waar grensoverschrijdende wateren rechtstreeks in de zee stromen, eindigen deze grensoverschrijdende wateren ter hoogte van een rechte lijn over hun onderscheiden mondingen tussen punten op de laagwaterlijn van hun oevers;

6. „grensoverschrijdende gevolgen van aan water gerelateerde ziekten”: alle wezenlijk nadelige gevolgen voor de gezondheid van de mens, zoals overlijden, handicap, ziekte of stoornis, in een gebied onder de rechtsmacht van een Partij, direct of indirect veroorzaakt door de toestand of wijzigingen in de kwantiteit of kwaliteit van wateren in een gebied onder de rechtsmacht van een andere Partij, ongeacht of deze gevolgen een grensoverschrijdend effect vormen;

7. „grensoverschrijdend effect”: ieder wezenlijk nadelig effect op het milieu, binnen een gebied onder de rechtsmacht van een Partij bij het Verdrag, dat voortvloeit uit een verandering in de toestand van grensoverschrijdende wateren, die wordt teweeggebracht door een menselijke activiteit die geheel of gedeeltelijk plaatsvindt binnen een gebied onder de rechtsmacht van een andere Partij bij het Verdrag. Deze effecten op het milieu omvatten mede effecten op de gezondheid en de veiligheid van de mens, voor de flora, de fauna, de bodem, de lucht, het water, het klimaat, het landschap en historische monumenten of andere fysieke structuren, of voor de samenhang tussen deze aspecten; ook worden bedoeld effecten op het cultureel erfgoed of voor de sociaal-economische omstandigheden voortvloeiend uit veranderingen in die aspecten;

8. „sanitatie”: het verzamelen, vervoeren, behandelen, verwijderen of hergebruiken van menselijke uitscheidingsproducten of huishoudelijk afvalwater, hetzij door middel van collectieve systemen of van installaties voor een afzonderlijk huishouden of bedrijf;

9. „collectief systeem”:

a. een systeem voor de aanvoer van drinkwater naar een aantal huishoudens of ondernemingen;
en/of

b. een systeem voor sanitatiediensten ten behoeve van een aantal huishoudens of ondernemingen, en dat, in voorkomend geval, tevens voorziet in het verzamelen, vervoeren, behandelen en afvoeren of het hergebruiken van industrieel afvalwater, ongeacht of deze worden verzorgd door een lichaam uit de publieke sector, een onderneming uit de particuliere sector of door een samenwerkingsverband tussen beide sectoren;

10. „waterbeheerplan”: een plan voor de ontwikkeling, het beheer, de bescherming en/of het gebruik van het water binnen een grondgebied of een waterhoudende grondlaag, met inbegrip van de bescherming van de bijbehorende ecosystemen;

11. „het publiek”: een of meer natuurlijke of rechtspersonen, en in overeenstemming met de nationale wetgeving of praktijk, verenigingen, organisaties of groepen daarvan;

12. „overheidsinstantie”:

a. overheid op nationaal en regionaal niveau alsmede andere niveaus;

b. natuurlijke of rechtspersonen die administratieve overheidsfuncties ingevolge het nationale recht uitoefenen, met inbegrip van specifieke taken, activiteiten of diensten met betrekking tot het milieu, volksgezondheid, sanitatie, waterbeheer of watervoorziening;

c. andere natuurlijke of rechtspersonen die overheidstaken of overheidsfuncties bekleden, of overheidsdiensten verlenen onder toezicht van een orgaan of persoon vallend onder de onderdelen a of b hierboven;

d. de instellingen van de in artikel 21 bedoelde regionale organisaties voor economische integratie die Partij zijn.

Deze begripsomschrijving omvat geen organen of instellingen die optreden in een rechterlijke of wetgevende hoedanigheid;

13. „lokaal”: alle relevante niveaus van de territoriale eenheid onder het niveau van de staat;

14. „Verdrag”: het Verdrag inzake de bescherming en het gebruik van grensoverschrijdende waterlopen en internationale meren, gedaan te Helsinki op 17 maart 1992;

15. „Vergadering van de Partijen bij het Verdrag”: het door de Partijen bij het Verdrag in overeenstemming met artikel 17 van het Verdrag opgerichte orgaan;

16. „Partij”: tenzij de tekst anders aangeeft, een Staat of een regionale organisatie voor economische integratie als bedoeld in artikel 21, die ermee heeft ingestemd door dit Protocol te worden gebonden en waarvoor dit Protocol van kracht is;

17. „Vergadering van de Partijen”: het door de Partijen in overeenstemming met artikel 16 opgerichte orgaan.

Artikel 3

Reikwijdte

De bepalingen van dit Protocol zijn van toepassing op:

- a. zoet oppervlaktewater;
- b. grondwater;

- c. estuaria;
- d. kustwateren die worden gebruikt voor recreatie of voor de productie van vis door middel van aquacultuur of voor de productie of oogst van schaaldieren;
- e. ingesloten wateren, algemeen beschikbaar voor baden;
- f. water tijdens het winnen, vervoeren, behandelen of leveren;
- g. afvalwater gedurende het gehele traject van verzamelen, vervoeren, behandelen en afvoeren of hergebruiken.

Artikel 4

Algemene bepalingen

1. De Partijen treffen alle passende maatregelen ter voorkoming, beheersing en terugdringing van aan water gerelateerde ziekten binnen een kader van integrale waterbeheersingssystemen gericht op het duurzaam gebruik van watervoorkomens, op een kwaliteit van het water die de gezondheid van de mens niet bedreigt en op de bescherming van waterecosystemen.

2. De Partijen treffen, in het bijzonder, alle passende maatregelen ter waarborging van:

a. voldoende voorraden van gezond drinkwater dat vrij is van micro-organismen, parasieten en stoffen die, vanwege hun hoeveelheid of concentratie, een potentiële bedreiging vormen voor de gezondheid van de mens. Dit omvat de bescherming van watervoorkomens die worden gebruikt als bronnen voor drinkwater, behandeling van water en het inrichten, verbeteren en onderhouden van collectieve systemen;

b. adequate sanitatie van een niveau waarop de gezondheid van de mens en het milieu voldoende worden beschermd. Dit dient in het bijzonder te geschieden door het inrichten, verbeteren en onderhouden van collectieve systemen;

c. effectieve bescherming van watervoorkomens die worden gebruikt als bronnen voor drinkwater, en de daarmee in verband staande waterecosystemen, tegen vervuiling door andere oorzaken, met inbegrip van de landbouw, industrie en andere lozingen en emissies van gevaarlijke stoffen. De bescherming dient gericht te zijn op de effectieve vermindering en uitbanning van lozingen en emissies van stoffen die als schadelijk voor de gezondheid van de mens en waterecosystemen worden beschouwd.

d. voldoende waarborgen voor de gezondheid van de mens tegen aan water gerelateerde ziekten die voortvloeien uit het gebruik van water voor recreatieve doeleinden, uit het gebruik van water voor aquacultuur, uit het water waarin schaaldieren worden gekweekt of waarin ze worden geoogst, uit het gebruik van afvalwater voor irrigatie of uit het gebruik van rioolslib in de landbouw of aquacultuur;

e. doeltreffende systemen voor het bewaken van situaties die waarschijnlijk zullen resulteren in epidemieën of afzonderlijke gevallen van

aan water gerelateerde ziekten en voor het reageren op dergelijke epidemieën en afzonderlijke gevallen en op het gevaar daarvan.

3. Hierna volgende verwijzingen in dit Protocol naar „drinkwater” en „sanitatie” betreffen drinkwater en sanitatie waarvan vereist is dat zij voldoen aan de vereisten van het tweede lid van dit artikel.

4. De Partijen baseren al dergelijke maatregelen op een beoordeling van elke voorgestelde maatregel ten aanzien van al zijn implicaties, met inbegrip van de voordelen, nadelen en kosten, voor:

- a. de gezondheid van de mens;
- b. watervoorkomens; en
- c. duurzame ontwikkeling waarbij rekening wordt gehouden met de verschillende nieuwe effecten van voorgestelde maatregelen voor de verschillende milieucompartimenten.

5. De Partijen nemen alle passende maatregelen om juridische, administratieve en economische kaders te creëren die stabiel en gunstig zijn en waarbinnen de openbare, particuliere en vrijwillige sectoren hun bijdrage kunnen leveren aan het verbeteren van het waterbeheer ten behoeve van voorkoming, beheersing en vermindering van aan water gerelateerde ziekten.

6. De Partijen verlangen van de overheidsinstanties die maatregelen overwegen, of overwegen om goed te keuren dat derden maatregelen nemen die een wezenlijke invloed kunnen hebben op de toestand van wateren binnen de reikwijdte van dit Protocol, dat zij voldoende rekening houden met alle potentiële effecten van dergelijke maatregelen op de volksgezondheid.

7. Wanneer een Partij Partij is bij het Verdrag inzake milieueffect-rapportage in grensoverschrijdend verband, is voldaan aan het vereiste uit hoofde van het zesde lid van dit artikel wat betreft een voorgestelde activiteit, als de overheidsinstanties van die Partij zich houden aan de voorschriften van voornoemd Verdrag wat betreft die maatregel.

8. De bepalingen van dit Protocol doen geen afbreuk aan het recht van Partijen stringenter maatregelen dan de in dit Protocol neergelegde maatregelen te handhaven, aan te nemen of uit te voeren.

9. De bepalingen van dit Protocol doen geen afbreuk aan de rechten en verplichtingen van de Partijen bij dit Protocol die voortvloeien uit het Verdrag of uit een andere bestaande internationale overeenkomst, tenzij de vereisten ingevolge dit Protocol stringenter zijn dan de overeenkomstige vereisten ingevolge het Verdrag of die andere bestaande internationale overeenkomst.

Artikel 5

Beginselen en benaderingen

Bij het nemen van maatregelen ter uitvoering van dit Protocol worden de Partijen in het bijzonder geleid door de volgende beginselen en benaderingen:

a. het voorzorgsbeginsel, uit hoofde waarvan ingrijpen ter vermindering, beheersing of vermindering van aan water gerelateerde ziekten niet mag worden uitgesteld om de reden dat het bestaan niet volledig door wetenschappelijk onderzoek is aangetoond van een causaal verband tussen de factor waarop een dergelijk ingrijpen is gericht enerzijds en de mogelijke bijdrage van die factor aan de wijde verspreiding van aan water gerelateerde ziekten en/of grensoverschrijdende effecten anderzijds;

b. het beginsel dat de vervuiler betaalt, uit hoofde waarvan de kosten van maatregelen ter voorkoming, beheersing en vermindering van verontreiniging worden gedragen door de vervuiler;

c. Staten hebben, in overeenstemming met het Handvest van de Verenigde Naties en de grondbeginselen van het internationale recht, het soevereine recht hun eigen hulpbronnen te exploiteren volgens hun eigen milieu- en ontwikkelingsbeleid, en hebben de verantwoordelijkheid te waarborgen dat activiteiten verricht onder hun rechtsmacht of toezicht geen schade veroorzaken aan het milieu van andere Staten of van gebieden die buiten de grenzen van de nationale rechtsmacht vallen;

d. watervoorkomens dienen zodanig te worden beheerd dat in de behoeften van de huidige generatie wordt voorzien zonder dat het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien, in gevaar wordt gebracht;

e. preventieve maatregelen dienen te worden genomen ter voorkoming van epidemieën en afzonderlijke gevallen van aan water gerelateerde ziekten en ter bescherming van watervoorkomens die worden gebruikt als bron voor drinkwater, omdat dergelijke maatregelen de schade doelmatiger tegengaan en economischer zijn dan herstelmaatregelen;

f. maatregelen voor het beheer van watervoorkomens dienen te worden genomen op het laagst mogelijke bestuurlijke niveau;

g. water is van sociale, economische en milieukundige waarde en dient daarom zodanig te worden beheerd dat de meest acceptabele en duurzaamste combinatie van deze waarden wordt gerealiseerd;

h. efficiënt gebruik van water dient te worden bevorderd door middel van economische instrumenten en bewustmaking;

i. toegang tot informatie en inspraak bij de besluitvorming inzake water en gezondheid zijn nodig, onder andere teneinde de kwaliteit en uitvoering van de besluiten te verbeteren, het publiek bewust te maken van kwesties, het publiek in de gelegenheid te stellen zijn bezorgdheid te uiten en overheidsinstanties in staat te stellen naar behoren rekening

te houden met deze bezorgdheid. Deze toegang en inspraak dienen te worden aangevuld met passende toegang tot juridische en bestuursrechtelijke toetsing van ter zake dienende besluiten;

j. watervoorkomens dienen, voor zover mogelijk, op integrale wijze te worden beheerd op basis van stroomgebieden, teneinde de sociale en economische ontwikkeling te koppelen aan de bescherming van natuurlijke ecosystemen en het beheer van watervoorkomens te verbinden met regulerende maatregelen aangaande andere milieucompartimenten. Een dergelijke integrale benadering dient van toepassing te zijn voor het volledige stroomgebied, ongeacht of het grensoverschrijdend is of niet, met inbegrip van de daarmee in verbinding staande kustwateren, het volledige watervoerende pakket of de relevante delen van een dergelijk stroomgebied of watervoerend pakket;

k. speciale aandacht dient te worden geschonken aan de bescherming van mensen die bijzonder kwetsbaar zijn voor aan water gerelateerde aandoeningen;

l. gelijke toegang tot water, dat zowel qua kwantiteit als kwaliteit voldoende is, dient te worden verschaft aan alle leden van de bevolking, in het bijzonder aan degenen die kansarm zijn of lijden onder sociale uitsluiting;

m. als tegenprestatie voor hun rechten en aanspraken op water ingevolge privaatrecht en publiekrecht, dienen natuurlijke personen en rechtspersonen en instellingen, ongeacht of zij behoren tot de openbare of de particuliere sector, bij te dragen aan de bescherming van het milieucompartiment water en het behoud van watervoorkomens; en

n. bij de uitvoering van dit Protocol dient op passende wijze rekening te worden gehouden met lokale problemen, behoeften en kennis.

Artikel 6

Doelen en streefdata

1. Teneinde de doelstelling van dit Protocol te verwezenlijken streven de Partijen naar:

a. toegang tot drinkwater voor iedereen;

b. verzorging van sanitatie voor iedereen binnen een kader van integrale waterbeheersystemen gericht op het duurzaam gebruik van watervoorkomens, een kwaliteit van het omgevingswater die de gezondheid van de mens niet bedreigt en bescherming van waterecosystemen.

2. Te dien einde worden door de Partijen nationale en/of lokale doelstellingen geformuleerd en gepubliceerd voor de normen voor en het niveau van de resultaten die dienen te worden verwezenlijkt of gehandhaafd voor hoogwaardige bescherming tegen aan water gerelateerde ziekten. Deze doelstellingen worden periodiek bijgesteld. Bij de uitvoering van dit alles treft elke Partij passende praktische en/of andere voorzieningen voor inspraak, binnen een transparant en eerlijk kader, en ziet zij erop toe dat voldoende rekening wordt gehouden met de uitkomst van

de inspraak. Behalve wanneer zij door nationale of lokale omstandigheden hun relevantie voor de voorkoming, beheersing en vermindering van aan water gerelateerde ziekten verliezen, hebben de doelstellingen onder andere betrekking op:

- a. de kwaliteit van het geleverde drinkwater, rekening houdend met richtlijnen voor de kwaliteit van drinkwater van de Wereldgezondheidsorganisatie;
- b. terugdringing van het aantal epidemieën en afzonderlijke gevallen van aan water gerelateerde ziekten;
- c. de oppervlakte van het grondgebied, of de omvang of samenstelling van de bevolking die van drinkwater moet worden voorzien door middel van collectieve systemen of waarvoor de aanvoer van drinkwater met andere middelen dient te worden verbeterd;
- d. de oppervlakte van het grondgebied, of de omvang of samenstelling van de bevolking die dient te worden voorzien van collectieve systemen voor sanitatie of waarvoor de sanitatie met andere middelen dient te worden verbeterd;
- e. het niveau van de prestaties die met deze collectieve systemen en met andere middelen voor respectievelijk watervoorziening en sanitatie dienen te worden geleverd;
- f. de toepassing van erkende goede praktijk bij het beheer van de watervoorziening en sanitatie, met inbegrip van de bescherming van wateren die worden gebruikt als bron voor drinkwater;
- g. het plaatsvinden van lozingen van:
 - i. onbehandeld afvalwater; en
 - ii. onbehandeld water van rioolverstorten uit afvalwateropvangssystemen op wateren binnen de reikwijdte van dit Protocol;
- h. de kwaliteit van lozingen van afvalwater van waterzuiveringsinstallaties op wateren binnen de reikwijdte van dit Protocol;
- i. het lozen of hergebruiken van rioolslib uit collectieve sanitatiesystemen of andere sanitatie-installaties en de kwaliteit van afvalwater gebruikt voor irrigatiedoeleinden, rekening houdend met de richtlijnen voor het veilig gebruik van afvalwater en uitscheidingsproducten in de landbouw en aquacultuur van de Wereldgezondheidsorganisatie en het Milieuprogramma van de Verenigde Naties;
- j. de kwaliteit van wateren die worden gebruikt als bron voor drinkwater, die in het algemeen worden gebruikt voor baden of die worden gebruikt voor aquacultuur of voor de productie of oogst van schaaldieren;
- k. de toepassing van erkende goede praktijk bij het beheer van ingesloten wateren die algemeen beschikbaar zijn voor baden;
- l. de identificatie en sanering van bijzonder vervuilde locaties die de wateren binnen de reikwijdte van dit Protocol nadelig beïnvloeden of dit waarschijnlijk zullen doen en die derhalve aan water gerelateerde ziekten dreigen te veroorzaken;
- m. de doeltreffendheid van systemen voor het beheer, de ontwikkeling, de bescherming en het gebruik van watervoorkomens, met inbegrip

van de toepassing van erkende goede handelwijzen bij de beheersing van de verontreiniging afkomstig van uiteenlopende bronnen;

n. de frequentie van de publicatie van informatie omtrent de kwaliteit van het geleverde drinkwater en van andere wateren waarop de in dit lid genoemde doelstellingen van toepassing zijn, in de tijdvakken tussen de openbaarmaking van informatie ingevolge artikel 7, tweede lid.

3. Binnen twee jaar nadat zij Partij is geworden, formuleert elke Partij de in het tweede lid genoemde doelstellingen en maakt zij deze openbaar; ook stelt zij streefdata vast voor het bereiken van deze doelstellingen.

4. Wanneer voor het bereiken van een doel een langdurig uitvoeringsproces wordt verwacht, worden tussendoelen of gefaseerde doelen vastgesteld.

5. Teneinde het bereiken van de in het tweede lid genoemde doelen te bevorderen:

a. treffen de Partijen nationale of lokale regelingen voor de coördinatie tussen hun bevoegde autoriteiten;

b. ontwikkelen de Partijen waterbeheerplannen in grensoverschrijdende, nationale en/of lokale contexten, bij voorkeur op basis van stroomgebieden of watervoerende pakketten. Hierbij treffen zij de nodige praktische en/of andere voorzieningen voor inspraak, binnen een transparant en eerlijk kader, en zien zij erop toe dat naar behoren rekening wordt gehouden met de uitkomst van de inspraak. Deze plannen kunnen worden opgenomen in andere relevante plannen, programma's of documenten die voor andere doeleinden worden opgesteld, mits hieruit voor het publiek duidelijk blijkt welke voorstellen worden gedaan voor het bereiken van de in dit artikel genoemde doelen en wat de bijbehorende streefdata zijn;

c. creëren en handhaven de Partijen een wettelijk en institutioneel kader voor het toezicht op en de handhaving van normen voor de kwaliteit van drinkwater;

d. creëren en handhaven de Partijen regelingen, indien passend met inbegrip van wettelijke en institutionele regelingen, voor het toezicht op, het bevorderen en bereiken van en, waar nodig, de handhaving van andere normen en niveaus van resultaten waarvoor de in het tweede lid genoemde doelen zijn gesteld.

Artikel 7

Toetsing en beoordeling van de vooruitgang

1. De Partijen verzamelen en evalueren elk gegevens met betrekking tot:

— —

a. hun vooruitgang bij het bereiken van de in artikel 6, tweede lid, genoemde doelen;

b. indicatoren die zijn bedoeld om aan te geven in hoeverre deze vooruitgang een bijdrage heeft geleverd aan de voorkoming, beheersing of vermindering van aan water gerelateerde ziekten.

2. De Partijen maken periodiek de resultaten van deze verzameling en evaluatie van gegevens openbaar. De frequentie van deze openbaarmakingen wordt vastgesteld door de Vergadering van de Partijen.

3. De Partijen zien er elk op toe dat de resultaten van monsternames van water en effluënten verricht met het oog op de verzameling van gegevens, voor het publiek beschikbaar zijn.

4. Op basis van deze verzameling en evaluatie van gegevens toetst elke Partij periodiek de vooruitgang die is geboekt bij het bereiken van de in artikel 6, tweede lid, genoemde doelen en maakt zij een beoordeling van deze vooruitgang openbaar. De frequentie van dergelijke toetsingen wordt vastgesteld door de Vergadering van de Partijen. Onverminderd de mogelijkheid van frequentere toetsingen ingevolge artikel 6, tweede lid, bevatten toetsingen ingevolge dit lid een beoordeling van de in artikel 6, tweede lid, genoemde doelen teneinde de doelen te verbeteren in het licht van wetenschappelijke en technische kennis.

5. Elke Partij verstrekt aan het in artikel 17 bedoelde secretariaat, voor verspreiding onder de andere Partijen, een samenvattend verslag van de verzamelde en geëvalueerde gegevens en de beoordeling van de geboekte vooruitgang. Deze verslagen dienen in overeenstemming te zijn met de door de Vergadering van de Partijen opgestelde richtlijnen. In deze richtlijnen wordt bepaald dat de Partijen voor dit doel verslagen kunnen gebruiken die zijn samengesteld voor andere internationale fora en waarin de desbetreffende gegevens zijn opgenomen.

6. De Vergadering van de Partijen evalueert de vooruitgang in de uitvoering van dit Protocol op basis van dergelijke samenvattende verslagen.

Artikel 8

Bestrijdingssystemen

1. De Partijen dragen er elk zorg voor dat:

a. uitgebreide nationale en/of lokale systemen voor toezicht en vroegtijdige waarschuwing worden ingesteld, verbeterd of gehandhaafd, die:

i. epidemieën of afzonderlijke gevallen van aan water gerelateerde ziekten of aanzienlijke dreigingen van dergelijke epidemieën of afzonderlijke gevallen melden, met inbegrip van die welke voortvloeien uit gevallen van waterverontreiniging of extreme weersomstandigheden;

- ii. de desbetreffende overheidsinstanties onmiddellijk en op duidelijke wijze in kennis stellen van dergelijke epidemieën, gevallen of dreigingen;
 - iii. in het geval van een op handen zijnde bedreiging van de volksgezondheid door aan water gerelateerde ziekten, aan potentiële slachtoffers alle informatie verspreiden die in handen is van een overheidsinstantie en die het publiek kan helpen schade te voorkomen of te beperken;
 - iv. aanbevelingen doen aan de desbetreffende overheidsinstanties en, waar zinvol, aan het publiek inzake preventieve en herstelmaatregelen;
 - b. uitgebreide nationale en lokale rampenplannen ter bestrijding van dergelijke epidemieën, afzonderlijke gevallen en risico's tijdig naar behoren zijn voorbereid;
 - c. de desbetreffende overheidsinstanties de benodigde capaciteit hebben om tegen dergelijke epidemieën, afzonderlijke gevallen of risico's op te treden in overeenstemming met het desbetreffende rampenplan.
2. Systemen voor toezicht en tijdige waarschuwing, rampenplannen en bestrijdingscapaciteiten in het kader van aan water gerelateerde ziekten mogen worden gecombineerd met die welke zijn gerelateerd aan andere aangelegenheden.
3. Binnen drie jaar nadat zij Partij is geworden, dient elke Partij de in het eerste lid bedoelde systemen voor toezicht en vroegtijdige waarschuwing, noodplannen en bestrijdingscapaciteiten te hebben ingesteld.

Artikel 9

Bewustwording van het publiek, scholing, training, onderzoek en ontwikkeling en informatie

1. De Partijen nemen maatregelen met het oog op de vergroting van het bewustzijn van het publiek in alle geledingen van de samenleving met betrekking tot:
- a. het belang van en de relatie tussen waterbeheer en volksgezondheid;
 - b. de rechten en aanspraken op water en de bijbehorende verplichtingen ingevolge privaatrecht en publiekrecht van natuurlijke personen en rechtspersonen en instellingen, in de publieke dan wel de private sector, alsmede hun morele verplichting een bijdrage te leveren aan de bescherming van het watermilieu en aan het behoud van watervoorkomens.
2. De Partijen bevorderen:
- a. begrip voor de volksgezondheidsaspecten van het werk van degenen die verantwoordelijk zijn voor het waterbeheer, de watervoorziening en sanitatie; en

b. begrip voor de basisbeginselen van waterbeheer, watervoorziening en sanitatie bij degenen die verantwoordelijk zijn voor de volksgezondheid.

3. De Partijen bevorderen de scholing en training van het technische en vakpersoneel dat nodig is voor het beheer van watervoorkomens en bedieningssystemen voor wateraanvoer en sanitatie en bevorderen het actueel houden en verbeteren van hun kennis en vaardigheden. Deze scholing en training dienen relevante aspecten van de volksgezondheid te omvatten.

4. De Partijen bevorderen:

a. onderzoek naar en ontwikkeling van kosteneffectieve middelen en technieken ter voorkoming, beheersing en vermindering van aan water gerelateerde ziekten;

b. de ontwikkeling van geïntegreerde informatiesystemen voor het behandelen van informatie met betrekking tot trends op de lange termijn, actuele en vroegere problemen en goede oplossingen hiervoor op het gebied van water en gezondheid, en de verstrekking van deze informatie aan de bevoegde autoriteiten.

Artikel 10

Openbare informatie

1. Naast de vereisten van dit Protocol voor de Partijen om specifieke informatie of documenten openbaar te maken, neemt elke Partij binnen het kader van haar eigen wetgeving stappen om aan het publiek informatie beschikbaar te stellen die in het bezit is van overheidsinstanties en redelijkerwijs nodig is om het publieke debat mogelijk te maken over:

a. het stellen van doelen en streefdata voor het bereiken hiervan en de ontwikkeling van waterbeheerplannen in overeenstemming met artikel 6;

b. de instelling, verbetering of handhaving van systemen voor toezicht en vroegtijdige waarschuwing en rampenplannen in overeenstemming met artikel 8;

c. de bevordering van openbare bewustwording, scholing, training, onderzoek, ontwikkeling en informatie in overeenstemming met artikel 9.

2. Elke Partij draagt er zorg voor dat de overheidsinstanties, naar aanleiding van een verzoek om andere informatie die van belang is voor de uitvoering van dit Protocol, dergelijke informatie binnen een redelijk tijdsbestek aan het publiek beschikbaar stellen, binnen het kader van de nationale wetgeving.

3. De Partijen waarborgen dat de in artikel 7, vierde lid, en in het eerste lid van dit artikel bedoelde informatie op alle redelijke tijdstippen kosteloos voor het publiek ter inzage beschikbaar is, en verleent de bur-

gers redelijke voorzieningen om, tegen betaling van een redelijke vergoeding, kopieën van die informatie te verkrijgen.

4. Niets in dit Protocol verplicht een overheidsinstantie ertoe informatie openbaar te maken of informatie aan het publiek beschikbaar te stellen indien:

- a. de overheidsinstantie de informatie niet bezit;
- b. het verzoek om informatie kennelijk onredelijk is of in een te algemene vorm is geformuleerd; of
- c. de informatie betrekking heeft op materiaal dat nog dient te worden afgerond of betrekking heeft op interne communicatie van overheidsinstanties, wanneer de nationale wetgeving of het gebruik in een dergelijke ontheffing voorziet, rekening houdend met het openbaar belang dat met de bekendmaking is gediend.

5. Niets in dit Protocol verplicht een overheidsinstantie ertoe informatie openbaar te maken of informatie aan het publiek beschikbaar te stellen indien de bekendmaking van de informatie nadelige gevolgen heeft voor:

- a. de vertrouwelijkheid van de werkzaamheden van de overheidsinstanties, ingeval in die vertrouwelijkheid is voorzien in de nationale wet;
- b. de internationale betrekkingen, de landsverdediging of de openbare veiligheid;
- c. de rechtsgang, de mogelijkheid van een persoon om een eerlijke rechtszaak te krijgen of de bevoegdheid van een overheidsinstantie om strafrechtelijk of disciplinair onderzoek te verrichten;
- d. de vertrouwelijkheid van commerciële of industriële informatie, ingeval die vertrouwelijkheid bij wet is beschermd met het oog op de bescherming van een rechtmatig economisch belang. In dit verband wordt informatie met betrekking tot emissies en lozingen die van belang zijn voor de bescherming van het milieu, bekendgemaakt;
- e. intellectuele-eigendomsrechten;
- f. de vertrouwelijkheid van persoonlijke gegevens en/of bestanden met betrekking tot een natuurlijke persoon, ingeval die persoon niet heeft ingestemd met de openbaarmaking van de informatie aan het publiek, ingeval in die vertrouwelijkheid is voorzien in de nationale wet;
- g. de belangen van een derde partij die de verzochte informatie heeft verstrekt zonder dat die partij hiertoe wettelijk verplicht was, of verplicht zou kunnen worden, en ingeval die partij niet instemt met het vrijgeven van het materiaal; of
- h. de omgeving waarop de informatie betrekking heeft, zoals de broedplaatsen van zeldzame soorten.

Deze gronden voor het niet openbaarmaken van informatie worden op een restrictieve wijze uitgelegd, rekening houdend met het openbare belang dat is gediend met de bekendmaking ervan en rekening houdend met het feit of de informatie al dan niet betrekking heeft op emissies en lozingen in het milieu.

Artikel 11

Internationale samenwerking

De Partijen werken samen en bieden elkaar passende bijstand:

- a. bij internationale maatregelen ter ondersteuning van de doelen van dit Protocol;
- b. op verzoek, bij de uitvoering van nationale en lokale plannen ingevolge dit Protocol.

Artikel 12

Gezamenlijke en gecoördineerde internationale maatregelen

Ingevolge artikel 11, onderdeel a, bevorderen de Partijen samenwerking bij internationale maatregelen met betrekking tot:

- a. de ontwikkeling van onderling overeengekomen doelen voor de in artikel 6, tweede lid, bedoelde aangelegenheden;
- b. de ontwikkeling van indicatoren voor de toepassing van artikel 7, eerste lid, onderdeel b, om aan te tonen in hoeverre de maatregelen met betrekking tot aan water gerelateerde ziekten resultaat hebben opgeleverd bij de voorkoming, beheersing en vermindering van deze ziekten;
- c. de instelling van gezamenlijke of gecoördineerde systemen voor toezicht en vroegtijdige waarschuwing, rampenplannen en bestrijdingscapaciteiten als onderdeel van, of aanvulling op, de nationale systemen die in overeenstemming met artikel 8 in stand worden gehouden voor de bestrijding van epidemieën en afzonderlijke gevallen van aan water gerelateerde ziekten en wezenlijke dreigingen van dergelijke epidemieën en afzonderlijke gevallen, in het bijzonder als gevolg van gevallen van waterverontreiniging of extreme weersomstandigheden;
- d. wederzijdse bijstand bij het bestrijden van epidemieën en afzonderlijke gevallen van aan water gerelateerde ziekten en wezenlijke dreigingen van dergelijke epidemieën en afzonderlijke gevallen, in het bijzonder als gevolg van gevallen van waterverontreiniging of extreme weersomstandigheden;
- e. de ontwikkeling van de geïntegreerde informatiesystemen en gegevensbestanden, de uitwisseling van informatie en het delen van technische en juridische kennis en ervaring;
- f. de onmiddellijke en duidelijke kennisgeving door de bevoegde autoriteiten van een Partij aan de desbetreffende autoriteiten van andere Partijen die getroffen kunnen worden door:
 - i. epidemieën en afzonderlijke gevallen van aan water gerelateerde ziekten, en
 - ii. wezenlijke dreigingen van dergelijke epidemieën en afzonderlijke gevallen die zijn onderkend;
- g. de uitwisseling van informatie inzake doeltreffende wijzen van verspreiding onder het publiek van informatie met betrekking tot aan water gerelateerde ziekten.

Artikel 13

Samenwerking met betrekking tot grensoverschrijdende wateren

1. Wanneer Partijen grenzen aan dezelfde grensoverschrijdende wateren dienen zij ter aanvulling van hun andere verplichtingen ingevolge de artikelen 11 en 12 samen te werken en waar nodig elkaar bijstand te verlenen ter voorkoming, beheersing en vermindering van de grensoverschrijdende gevolgen van aan water gerelateerde ziekten.

In het bijzonder:

a. wisselen zij informatie uit en delen zij kennis omtrent de grensoverschrijdende wateren en de problemen en risico's die zij vormen ten aanzien van de andere Partijen die grenzen aan dezelfde wateren;

b. streven zij met de andere Partijen die grenzen aan dezelfde grensoverschrijdende wateren naar de instelling van gezamenlijke of gecoördineerde waterbeheerplannen in overeenstemming met artikel 6, vijfde lid, onderdeel b, en systemen voor toezicht en vroegtijdige waarschuwing en rampenplannen in overeenstemming met artikel 8, eerste lid, teneinde epidemieën en afzonderlijke gevallen van aan water gerelateerde ziekten en wezenlijke dreigingen van deze epidemieën en afzonderlijke gevallen, in het bijzonder van gevallen van waterverontreiniging of extreme weersomstandigheden, te bestrijden;

c. passen zij hun overeenkomsten en andere regelingen met betrekking tot hun grensoverschrijdende wateren, op basis van gelijkheid en wederkerigheid aan, teneinde tegenstrijdigheden met de basisbeginselen van dit Protocol weg te nemen en hun wederzijdse betrekkingen en handelwijze met betrekking tot de doelen van dit Protocol vast te leggen;

d. plegen zij, op verzoek van een van hen, overleg over de ernst van de mogelijke nadelige gevolgen van een aan water gerelateerde ziekte voor de gezondheid van de mens.

2. Wanneer de betrokken Partijen Partij zijn bij het Verdrag, vinden de samenwerking en bijstand ten aanzien van grensoverschrijdende gevolgen van aan water gerelateerde ziekten die grensoverschrijdende effecten zijn, plaats in overeenstemming met de bepalingen van het Verdrag.

Artikel 14

Internationale steun voor nationale maatregelen

Bij de samenwerking en wederzijdse bijstand bij de uitvoering van nationale en lokale plannen ingevolge artikel 11, onderdeel b, overwegen de Partijen in het bijzonder hoe zij het best kunnen helpen bij de bevordering van:

a. de opstelling van waterbeheerplannen in grensoverschrijdende, nationale en/of lokale contexten en van stelsels voor verbetering van de watervoorziening en sanitatie;

- b. verbeterde formulering van projecten, in het bijzonder infrastructuurprojecten, ingevolge dergelijke plannen en stelsels, teneinde de toegang tot financieringsbronnen te vergemakkelijken;
- c. doeltreffende uitvoering van die projecten;
- d. de instelling van systemen voor toezicht en vroegtijdige waarschuwing, rampenplannen en bestrijdingscapaciteiten met betrekking tot aan water gerelateerde ziekten;
- e. voorbereiding van de wetgeving die nodig is ter ondersteuning van de uitvoering van dit Protocol;
- f. scholing en training van essentieel technisch en vakpersoneel;
- g. onderzoek naar en ontwikkeling van kosteneffectieve middelen en technieken voor de voorkoming, beheersing en vermindering van aan water gerelateerde ziekten;
- h. de exploitatie van doeltreffende netwerken voor het toezicht op en de beoordeling van de verstrekking en de kwaliteit van aan water gerelateerde diensten, en de ontwikkeling van geïntegreerde informatiesystemen en gegevensbestanden;
- i. het realiseren van kwaliteitsborging van toezichtactiviteiten, met inbegrip van de onderlinge vergelijkbaarheid van laboratoria.

Artikel 15

Toetsing van de naleving

De Partijen toetsen de naleving door de Partijen van de bepalingen van dit Protocol op basis van de in artikel 7 bedoelde toetsingen en beoordelingen. Tijdens de eerste vergadering van de Partijen stellen de Partijen multilaterale regelingen vast van een niet-confronterende en niet-rechtelijke en raadplegende aard voor de toetsing van de naleving. Deze regelingen dienen te voorzien in passende betrokkenheid van het publiek.

Artikel 16

Vergadering van de Partijen

1. De eerste vergadering van de Partijen wordt uiterlijk achttien maanden na de datum van inwerkingtreding van dit Protocol belegd. Daarna worden gewone vergaderingen gehouden met regelmatige tussenpozen zoals bepaald door de Partijen, maar ten minste elke drie jaar, behoudens voorzover andere regelingen nodig zijn voor het bereiken van de hieronder in het tweede lid genoemde doelen. De Partijen beleggen een buitengewone vergadering indien zij daartoe tijdens een gewone vergadering besluiten, of op schriftelijk verzoek van een Partij, mits dit ver-

zoek, binnen zes maanden nadat het aan alle Partijen is toegezonden, door ten minste een derde van de Partijen wordt gesteund.

2. Indien mogelijk worden de gewone vergaderingen van de Partijen tezamen met de vergaderingen van de Partijen bij het Verdrag gehouden.

3. Tijdens hun vergaderingen toetsen de Partijen de uitvoering van dit Protocol voortdurend, en hiertoe verbinden zij zich tot:

a. de toetsing van het beleid en de werkwijzen betreffende de voorkoming, beheersing en vermindering van aan water gerelateerde ziekten, de bevordering van de afstemming hiervan, en de versterking van de grensoverschrijdende en internationale samenwerking in overeenstemming met de artikelen 11, 12, 13 en 14;

b. de evaluatie van de vooruitgang bij de uitvoering van dit Protocol op basis van de door de Partijen in overeenstemming met de door de Vergadering van de Partijen opgestelde richtlijnen verstrekte informatie.

Deze richtlijnen moeten dubbel werk met betrekking tot de eisen inzake verslaglegging voorkomen;

c. het op de hoogte blijven van de geboekte vooruitgang bij de uitvoering van het Verdrag;

d. de uitwisseling van informatie met de Vergadering van de Partijen bij het Verdrag, en het bestuderen van de mogelijkheden voor gezamenlijke maatregelen;

e. de gebruikmaking, wanneer nodig, van de diensten van de desbetreffende organen van de Economische Commissie voor Europa alsmede van het Regionaal Comité voor Europa van de Wereldgezondheidsorganisatie;

f. de vaststelling van de modaliteiten voor de deelname van andere bevoegde internationale gouvernementele en niet-gouvernementele lichamen aan alle vergaderingen en andere voor het bereiken van de doelen van dit Protocol relevante activiteiten;

g. de bestudering van de behoefte aan aanvullende bepalingen voor de toegang tot informatie, inspraak bij de besluitvorming en toegang van het publiek tot gerechtelijke en administratieve toetsing van besluiten binnen de reikwijdte van dit Protocol, mede gelet op de ervaringen die op dit gebied in andere internationale fora zijn opgedaan;

h. de opstelling van een werkprogramma, met inbegrip van ingevolge dit Protocol en het Verdrag gezamenlijk uit te voeren projecten, en de instelling van de lichamen die nodig zijn voor de uitvoering van dit werkprogramma;

i. de bestudering en aanneming van richtlijnen en aanbevelingen ter bevordering van de uitvoering van de bepalingen van dit Protocol;

j. het tijdens hun eerste vergadering bespreken en door middel van consensus aannemen van een reglement van orde voor hun vergaderingen. Dit reglement van orde dient bepalingen te bevatten ter bevordering van de harmonieuze samenwerking met de Vergadering van de Partijen bij het Verdrag;

k. het bespreken en aannemen van voorstellen tot wijziging van dit Protocol;

l. het bespreken en treffen van alle aanvullende maatregelen die vereist kunnen zijn voor de verwezenlijking van de doelen van dit Protocol.

Artikel 17

Secretariaat

1. De Uitvoerend Secretaris van de Economische Commissie voor Europa en de Regionaal Directeur van het Regionaal Bureau voor Europa van de Wereldgezondheidsorganisatie verrichten de volgende secretariaatsaken voor dit Protocol:

a. het beleggen en voorbereiden van vergaderingen van de Partijen;

b. het toezenden aan de Partijen van verslagen en andere informatie die in overeenstemming met de bepalingen van dit Protocol zijn ontvangen;

c. het verrichten van alle overige taken die kunnen worden vastgesteld door de Vergadering van de Partijen op basis van de beschikbare middelen.

2. De Uitvoerend Secretaris van de Economische Commissie voor Europa en de Regionaal Directeur van het Regionaal Bureau voor Europa van de Wereldgezondheidsorganisatie:

a. leggen de details van hun regelingen inzake samenwerking vast in een memorandum van overeenstemming, en brengen de Vergadering van de Partijen hiervan op de hoogte;

b. brengen de Partijen verslag uit over de onderdelen en de wijze van uitvoering van het in artikel 16, derde lid, bedoelde werkprogramma.

Artikel 18

Wijziging van het Protocol

1. Iedere Partij kan voorstellen doen tot wijziging van dit Protocol.

2. Voorstellen tot wijziging van dit Protocol worden besproken tijdens een vergadering van de Partijen.

3. Teksten van voorstellen tot wijziging van dit Protocol worden schriftelijk ingediend bij het secretariaat, dat ze doet toekomen aan alle Partijen ten minste negentig dagen voor de vergadering tijdens welke zij ter aanneming zullen worden voorgelegd.

4. Een wijziging van dit Protocol wordt aangenomen met consensus van de vertegenwoordigers van de Partijen die tijdens de vergadering aanwezig zijn. De aangenomen wijziging wordt door het secretariaat aan de Depositaris verstrekt, die dit aan alle Partijen ter aanvaarding zendt.

De wijziging treedt ten aanzien van de Partijen die haar hebben aanvaard in werking op de negentigste dag na de datum waarop twee derde van die Partijen hun akten van aanvaarding van de wijziging bij de Depositaris hebben nedergelegd. Voor iedere andere Partij treedt de wijziging in werking op de negentigste dag na de datum waarop die Partij haar akte van aanvaarding van de wijziging nederlegt.

Artikel 19

Stemrecht

1. Behoudens het bepaalde in het tweede lid van dit artikel heeft elke Partij één stem.

2. Regionale organisaties voor economische integratie oefenen ten aanzien van de aangelegenheden die onder hun bevoegdheid vallen hun stemrecht uit met een aantal stemmen dat gelijk is aan het aantal van hun lidstaten die Partij zijn. Deze organisaties oefenen hun stemrecht niet uit indien hun lidstaten hun stemrecht uitoefenen, en omgekeerd.

Artikel 20

Geschillenregeling

1. Indien tussen twee of meer Partijen een geschil ontstaat over de uitlegging of de toepassing van dit Protocol, trachten zij dit op te lossen door onderhandeling of volgens een andere voor de partijen bij het geschil aanvaardbare methode voor de regeling van geschillen.

2. Een Partij kan bij de ondertekening, bekrachtiging, aanvaarding of goedkeuring van of de toetreding tot dit Protocol, of te allen tijde daarna, schriftelijk aan de Depositaris mededelen dat zij, in geval van een geschil dat niet wordt opgelost in overeenstemming met het eerste lid van dit artikel, de toepassing van een van de volgende methoden voor het regelen van geschillen als verplicht aanvaardt ten aanzien van iedere Partij die dezelfde verplichting aanvaardt:

a. indien de Partijen Partij bij het Verdrag zijn en ten aanzien van elkaar een of beide van de in het Verdrag voorziene methoden voor het regelen van geschillen als verplicht hebben aanvaard, de regeling van het geschil in overeenstemming met de bepalingen van het Verdrag voor de regeling van geschillen die zich voordoen in relatie tot het Verdrag;

b. in alle andere gevallen, voorlegging van het geschil aan het Internationaal Gerechtshof, tenzij de Partijen instemmen met arbitrage of een andere vorm van geschillenbeslechting.

Artikel 21

Ondertekening

Dit Protocol staat op 17 juni 1999 ter gelegenheid van de Derde Ministeriële Conferentie inzake Milieu en Gezondheid te Londen, en

daarna tot 18 juni 2000 op de Zetel van de Verenigde Naties te New York, open voor ondertekening voor de lidstaten van de Economische Commissie voor Europa alsmede voor de lidstaten van het Regionaal Comité voor Europa van de Wereldgezondheidsorganisatie, voor Staten die een consultatieve status bij de Economische Commissie voor Europa hebben krachtens paragraaf 8 van resolutie 36 (IV) van 28 maart 1947 van de Economische en Sociale Raad, en voor regionale organisaties voor economische integratie opgericht door soevereine Staten die lid zijn van de Economische Commissie voor Europa of van het Regionaal Comité voor Europa van de Wereldgezondheidsorganisatie waaraan de lidstaten bevoegdheden hebben overgedragen ten aanzien van aangelegenheden die onder dit Protocol vallen, met inbegrip van de bevoegdheid ten aanzien van die aangelegenheden verdragen aan te gaan.

Artikel 22

Bekrachtiging, aanvaarding, goedkeuring en toetreding

1. Dit Protocol dient te worden bekrachtigd, aanvaard of goedgekeurd door ondertekenende Staten en regionale organisaties voor economische integratie.
2. Dit Protocol staat open voor toetreding door de in artikel 21 bedoelde Staten en organisaties.
3. Iedere organisatie zoals bedoeld in artikel 21 die Partij wordt bij dit Protocol zonder dat een van haar lidstaten Partij is, is gebonden door alle verplichtingen krachtens dit Protocol. Indien een of meer lidstaten van een dergelijke organisatie Partij bij dit Protocol zijn, beslissen de organisatie en haar lidstaten over hun onderscheiden verantwoordelijkheden ten aanzien van de nakoming van hun verplichtingen krachtens dit Protocol. In dat geval mogen de organisatie en de lidstaten niet tegelijkertijd rechten krachtens dit Protocol uitoefenen.
4. In hun akten van bekrachtiging, aanvaarding, goedkeuring of toetreding geven de in artikel 21 bedoelde regionale organisaties voor economische integratie de reikwijdte aan van hun bevoegdheid ten aanzien van de aangelegenheden die onder dit Protocol vallen. Deze organisaties doen de Depositaris tevens mededeling van iedere wezenlijke verandering in de reikwijdte van hun bevoegdheid.
5. De akten van bekrachtiging, aanvaarding, goedkeuring of toetreding dienen te worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

Artikel 23

Inwerkingtreding

1. Dit Protocol treedt in werking op de negentigste dag na de datum van nederlegging van de zestiende akte van bekrachtiging, aanvaarding, goedkeuring of toetreding.

2. Voor de toepassing van het eerste lid van dit artikel wordt de door een regionale organisatie voor economische integratie nedergelegde akte niet meegeteld naast akten die zijn nedergelegd door de lidstaten van die organisatie.

3. Ten aanzien van elke in artikel 21 bedoelde staat of organisatie die dit Protocol bekrachtigt, aanvaardt, goedkeurt of ertoe toetreedt na de nederlegging van de zestiende akte van bekrachtiging, aanvaarding, goedkeuring of toetreding, treedt het Protocol in werking op de negentigste dag na de datum van nederlegging door die staat of organisatie van zijn of haar akte van bekrachtiging, aanvaarding, goedkeuring of toetreding.

Artikel 24

Opzegging

Elke Partij kan, te allen tijde na drie jaar vanaf de datum waarop dit Protocol ten aanzien van die Partij in werking is getreden, het Protocol opzeggen door middel van een schriftelijke kennisgeving aan de Depositaris. Deze opzegging wordt van kracht op de negentigste dag na de datum van ontvangst van de kennisgeving door de Depositaris.

Artikel 25

Depositaris

De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties treedt op als Depositaris van dit Protocol.

Artikel 26

Authentieke teksten

Het origineel van dit Protocol, waarvan de Engelse, de Franse, de Duitse en de Russische tekst gelijkelijk authentiek zijn, wordt nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

TEN BLIJKE WAARVAN de ondergetekenden, hiertoe naar behoren gemachtigd, dit Protocol hebben ondertekend.

GEDAAN te Londen, de zeventiende juni negentien honderd negennegentig.

(Voor de ondertekening zie blz. 44 en 45 van Trb. 2000, 48 en blz. 1 van dit Tractatenblad)

D. PARLEMENT

Zie *Trb.* 2000, 48.

E. BEKRACHTIGING

Zie *Trb.* 2000, 48.

Behalve de aldaar genoemde heeft nog de volgende staat een akte van bekrachtiging, aanvaarding of goedkeuring bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties nedergelegd:

Roemenië 5 januari 2001

G. INWERKINGTREDING

Zie *Trb.* 2000, 48.

J. GEGEVENS

Zie *Trb.* 2000, 48.

Van het op 21 mei 1997 te New York tot stand gekomen Verdrag inzake het recht betreffende het gebruik van internationale waterlopen anders dan voor de scheepvaart, zijn de Engelse en Franse tekst geplaatst in *Trb.* 2000, 41 en de vertaling in *Trb.* 2000, 104.

TRACTATENBLAD

VAN HET

KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

JAARGANG 2000 Nr. 48

A. TITEL

*Protocol betreffende water en gezondheid bij het Verdrag inzake de
bescherming en het gebruik van grensoverschrijdende waterlopen en
internationale meren van 1992;
Londen, 17 juni 1999*

B. TEKST¹⁾**Protocol on Water and Health to the 1992 Convention on the Protection and Use of Transboundary Watercourses and International Lakes**

The Parties to this Protocol,

Mindful that water is essential to sustain life and that the availability of water in quantities, and of a quality, sufficient to meet basic human needs is a prerequisite both for improved health and for sustainable development,

Acknowledging the benefits to human health and well-being that accrue from wholesome and clean water and a harmonious and properly functioning water environment,

Aware that surface waters and groundwater are renewable resources with a limited capacity to recover from adverse impacts from human activities on their quantity and quality, that any failure to respect those limits may result in adverse effects, in both the short and long terms, on the health and well-being of those who rely on those resources and their quality, and that in consequence sustainable management of the hydrological cycle is essential for both meeting human needs and protecting the environment,

Aware also of the consequences for public health of shortfalls of water in the quantities, and of the quality, sufficient to meet basic human needs, and of the serious effects of such shortfalls, in particular on the vulnerable, the disadvantaged and the socially excluded,

Conscious that the prevention, control and reduction of water-related disease are important and urgent tasks which can only be satisfactorily discharged by enhanced cooperation at all levels and among all sectors, both within countries and between States,

Conscious also that surveillance of water-related disease and the establishment of early-warning systems and response systems are important aspects of the prevention, control and reduction of water-related disease,

Basing themselves upon the conclusions of the United Nations Conference on Environment and Development (Rio de Janeiro, 1992), in particular the Rio Declaration on Environment and Development and Agenda 21, as well as upon the programme for the further implementa-

¹⁾ De Duitse en Russische tekst zijn niet afgedrukt.

Protocole sur l'eau et la santé à la Convention de 1992 sur la protection et l'utilisation des cours d'eau transfrontières et des lacs internationaux

Les Parties au présent Protocole,

Sachant que l'eau est essentielle à la vie et que la disponibilité d'eau en quantité et d'une qualité suffisantes pour répondre aux besoins fondamentaux de l'homme est indispensable aussi bien pour une amélioration de la santé que pour un développement durable,

Reconnaissant les avantages pour la santé et le bien-être de l'homme qu'offrent une eau salubre et propre et un milieu aquatique harmonieux et fonctionnant correctement,

Conscientes du fait que les eaux superficielles et les eaux souterraines sont des ressources renouvelables ayant une capacité limitée à se remettre des impacts préjudiciables, sur le plan quantitatif et qualitatif, des activités humaines et du fait que tout non-respect de ces limites peut avoir des effets préjudiciables, à court et à long termes, sur la santé et le bien-être des personnes qui dépendent de ces ressources et de leur qualité, et qu'en conséquence une gestion durable du cycle hydrologique est indispensable tant pour répondre aux besoins de l'homme que pour protéger l'environnement,

Conscientes également des conséquences sur la santé publique des déficits d'eau en quantité et d'une qualité suffisantes pour répondre aux besoins fondamentaux de l'homme, et des graves effets de tels déficits, en particulier sur les personnes vulnérables, défavorisées ou socialement exclues,

Conscientes du fait que prévenir, combattre et faire reculer les maladies liées à l'eau sont des tâches importantes et urgentes qui ne peuvent être menées à bien que par une coopération renforcée à tous les niveaux et entre tous les secteurs, aussi bien au sein des pays qu'entre les États,

Conscientes également du fait que la surveillance des maladies liées à l'eau et la mise en place de systèmes d'alerte rapide et d'intervention sont des aspects importants de l'action à mener pour prévenir, combattre et faire reculer ces maladies,

Se fondant sur les conclusions de la Conférence des Nations Unies sur l'environnement et le développement (Rio de Janeiro, 1992), notamment sur la Déclaration de Rio sur l'environnement et le développement et le programme Action 21, ainsi que sur le programme relatif à la poursuite

tion of Agenda 21 (New York, 1997) and the consequent decision of the Commission on Sustainable Development on the sustainable management of freshwater (New York, 1998),

Deriving inspiration from the relevant provisions of the 1992 Convention on the Protection and Use of Transboundary Watercourses and International Lakes and emphasizing the need both to encourage more widespread application of those provisions and to complement that Convention with further measures to strengthen the protection of public health,

Taking note of the 1991 Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context, the 1992 Convention on the Transboundary Effects of Industrial Accidents, the 1997 United Nations Convention on the Law of the Non-Navigational Uses of International Watercourses and the 1998 Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice in Environmental Matters,

Further taking note of the pertinent principles, targets and recommendations of the 1989 European Charter on Environment and Health, the 1994 Helsinki Declaration on Environment and Health, and the Ministerial declarations, recommendations and resolutions of the “Environment for Europe” process,

Recognizing the sound basis and relevance of other environmental initiatives, instruments and processes in Europe, as well as the preparation and implementation of National Environment and Health Action Plans and of National Environment Action Plans,

Commending the efforts already undertaken by the United Nations Economic Commission for Europe and the Regional Office for Europe of the World Health Organization to strengthen bilateral and multilateral cooperation for the prevention, control and reduction of water-related disease,

Encouraged by the many examples of positive achievements by the States members of the United Nations Economic Commission for Europe and the States members of the Regional Committee for Europe of the World Health Organization in abating pollution and in maintaining and restoring water environments capable of supporting human health and well-being,

Have agreed as follows:

Article 1

Objective

The objective of this Protocol is to promote at all appropriate levels, nationally as well as in transboundary and international contexts, the

de la mise en oeuvre d'Action 21 (New York, 1997) et sur la décision concernant à la gestion durable des eaux douces, prise en conséquence par la Commission du développement durable (New York, 1998),

S'inspirant des dispositions pertinentes de la Convention de 1992 sur la protection et l'utilisation des cours d'eau transfrontières et des lacs internationaux et soulignant la nécessité à la fois d'encourager une application plus large de ces dispositions et de compléter ladite convention par d'autres mesures visant à renforcer la protection de la santé publique,

Notant la Convention de 1991 sur l'évaluation de l'impact sur l'environnement dans un contexte transfrontière, la Convention de 1992 sur les effets transfrontières des accidents industriels, la Convention des Nations Unies de 1997 sur le droit relatif aux utilisations des cours d'eau internationaux à des fins autres que la navigation et la Convention de 1998 sur l'accès à l'information, la participation du public au processus décisionnel et l'accès à la justice en matière d'environnement,

Notant en outre les principes, buts et recommandations pertinents de la Charte européenne de l'environnement et de la santé de 1989, la Déclaration d'Helsinki de 1994 sur l'environnement et la santé, et les déclarations ministérielles, les recommandations et les résolutions adoptées dans le cadre du processus «Un environnement pour l'Europe»,

Reconnaissant le bien-fondé et l'utilité d'autres initiatives, instruments et processus liés à l'environnement en Europe et notant également l'élaboration et la mise en oeuvre de plans d'action nationaux pour l'environnement et la santé et de plans d'action nationaux pour l'environnement,

Notant avec satisfaction les mesures déjà prises par la Commission économique des Nations Unies pour l'Europe et par le Bureau régional de l'Europe de l'Organisation mondiale de la santé pour renforcer la coopération bilatérale et multilatérale en vue de prévenir, de combattre et de faire reculer les maladies liées à l'eau,

Encouragées par les nombreux exemples de résultats positifs obtenus par les États membres de la Commission économique des Nations Unies pour l'Europe et par les États membres du Comité régional de l'Europe de l'Organisation mondiale de la santé pour ce qui est d'atténuer la pollution et de maintenir ou de rétablir des milieux aquatiques à même de favoriser la santé et le bien-être de l'homme,

Sont convenues de ce qui suit:

Article premier

Objet

Le présent Protocole a pour objet de promouvoir à tous les niveaux appropriés, aussi bien à l'échelon national que dans un contexte trans-

protection of human health and well-being, both individual and collective, within a framework of sustainable development, through improving water management, including the protection of water ecosystems, and through preventing, controlling and reducing water-related disease.

Article 2

Definitions

For the purposes of this Protocol,

1. “Water-related disease” means any significant adverse effects on human health, such as death, disability, illness or disorders, caused directly or indirectly by the condition, or changes in the quantity or quality, of any waters;

2. “Drinking water” means water which is used, or intended to be available for use, by humans for drinking, cooking, food preparation, personal hygiene or similar purposes;

3. “Groundwater” means all water which is below the surface of the ground in the saturation zone and in direct contact with the ground or subsoil;

4. “Enclosed waters” means artificially created water bodies separated from surface freshwater or coastal water, whether within or outside a building;

5. “Transboundary waters” means any surface or ground waters which mark, cross or are located on boundaries between two or more States; wherever transboundary waters flow directly into the sea, these transboundary waters end at a straight line across their respective mouths between points on the low-water line of their banks;

6. “Transboundary effects of water-related disease” means any significant adverse effects on human health, such as death, disability, illness or disorders, in an area under the jurisdiction of one Party, caused directly or indirectly by the condition, or changes in the quantity or quality, of waters in an area under the jurisdiction of another Party, whether or not such effects constitute a transboundary impact;

7. “Transboundary impact” means any significant adverse effect on the environment resulting from a change in the conditions of transboundary waters caused by a human activity, the physical origin of which is situated wholly or in part within an area under the jurisdiction of a Party to the Convention, within an area under the jurisdiction of another Party to the Convention. Such effects on the environment in-

frontière et international, la protection de la santé et du bien-être de l'homme, tant individuels que collectifs, dans le cadre d'un développement durable, en améliorant la gestion de l'eau, y compris la protection des écosystèmes aquatiques, et en s'employant à prévenir, à combattre et à faire reculer les maladies liées à l'eau.

Article 2

Définitions

Aux fins du présent Protocole,

1. L'expression «maladie liée à l'eau» désigne tout effet préjudiciable important sur la santé de l'homme (décès, incapacité, maladie ou troubles) causé directement ou indirectement par l'état de l'eau ou par une modification quantitative ou qualitative de celle-ci;

2. L'expression «eau potable» désigne toute eau qui est utilisée ou qui est destinée à être utilisée par l'homme pour la consommation, pour la cuisson et la préparation des aliments, pour l'hygiène corporelle ou à des fins similaires;

3. L'expression «eau souterraine» désigne toute eau présente sous la surface du sol dans la zone de saturation et en contact direct avec le sol ou le sous-sol;

4. L'expression «eaux fermées» désigne toute masse d'eau artificielle séparée des eaux douces superficielles ou des eaux côtières, qu'elle soit située à l'intérieur ou à l'extérieur d'un bâtiment;

5. L'expression «eaux transfrontières» désigne toutes les eaux superficielles ou souterraines qui marquent les frontières entre deux États ou plus, les traversent ou sont situées sur ces frontières; dans le cas des eaux transfrontières qui se jettent dans la mer sans former d'estuaire, la limite de ces eaux est une ligne droite tracée à travers leur embouchure entre les points limites de la laisse de basse mer sur les rives;

6. L'expression «effets transfrontières des maladies liées à l'eau» désigne tout effet préjudiciable important sur la santé de l'homme (décès, incapacité, maladie ou troubles) dans une zone relevant de la juridiction d'une Partie, causé directement ou indirectement par l'état des eaux dans une zone relevant de la juridiction d'une autre Partie, ou par une modification quantitative ou qualitative de ces eaux, que cet effet constitue ou non un impact transfrontière;

7. L'expression «impact transfrontière» désigne tout effet préjudiciable important qu'une modification de l'état des eaux transfrontières causée par une activité humaine dont l'origine physique se situe entièrement ou en partie dans une zone relevant de la juridiction d'une Partie produit sur l'environnement d'une zone relevant de la juridiction d'une autre Partie. Cet effet sur l'environnement peut prendre plusieurs formes:

clude effects on human health and safety, flora, fauna, soil, air, water, climate, landscape, and historical monuments or other physical structures or the interaction among these factors; they also include effects on the cultural heritage or socio-economic conditions resulting from alterations to those factors;

8. “Sanitation” means the collection, transport, treatment and disposal or reuse of human excreta or domestic waste water, whether through collective systems or by installations serving a single household or undertaking;

9. “Collective system” means:

- a) A system for the supply of drinking water to a number of households or undertakings;
and/or
- b) A system for the provision of sanitation which serves a number of households or undertakings and, where appropriate, also provides for the collection, transport, treatment and disposal or reuse of industrial waste water, whether provided by a body in the public sector, an undertaking in the private sector or by a partnership between the two sectors;

10. “Water-management plan” means a plan for the development, management, protection and/or use of the water within a territorial area or groundwater aquifer, including the protection of the associated ecosystems;

11. “The public” means one or more natural or legal persons, and, in accordance with national legislation or practice, their associations, organizations or groups;

12. “Public authority” means:

- a) Government at national, regional and other levels;
- b) Natural or legal persons performing public administrative functions under national law, including specific duties, activities or services in relation to the environment, public health, sanitation, water management or water supply;
- c) Any other natural or legal persons having public responsibilities or functions, or providing public services, under the control of a body or person falling within subparagraphs a) or b) above;
- d) The institutions of any regional economic integration organization referred to in article 21 which is a Party.

This definition does not include bodies or institutions acting in a judicial or legislative capacity;

13. “Local” refers to all relevant levels of territorial unit below the level of the State;

atteinte à la santé et à la sécurité de l'homme, à la flore, à la faune, au sol, à l'air, à l'eau, au climat, au paysage et aux monuments historiques ou autres constructions, ou interaction de plusieurs de ces facteurs; il peut s'agir aussi d'une atteinte au patrimoine culturel ou aux conditions socioéconomiques résultant de modifications de ces facteurs;

8. Le terme «assainissement» désigne la collecte, le transport, le traitement et l'élimination ou la réutilisation des excréta humains ou des eaux usées ménagères au moyen de systèmes collectifs ou d'installations desservant un seul foyer ou une seule entreprise;

9. L'expression «système collectif» désigne:

a) Tout système d'approvisionnement en eau potable desservant un certain nombre de foyers ou d'entreprises et/ou

b) Tout système d'assainissement desservant un certain nombre de foyers ou d'entreprises et, au besoin, assurant également la collecte, le transport, le traitement et l'élimination ou la réutilisation des eaux usées industrielles, que ce système soit mis en place par un organisme public, par une entreprise privée ou dans le cadre d'un partenariat entre les deux secteurs;

10. L'expression «plan de gestion de l'eau» désigne tout plan de mise en valeur, de gestion, de protection et/ou d'utilisation de l'eau dans une zone territoriale ou une nappe souterraine, englobant la protection des écosystèmes correspondants;

11. Le terme «public» désigne une ou plusieurs personnes physiques ou morales et, conformément à la législation ou à la coutume du pays, les associations, organisations ou groupes constitués par ces personnes;

12. L'expression «autorité publique» désigne:

a) L'administration publique à l'échelon national ou régional ou à un autre niveau;

b) Les personnes physiques ou morales qui exercent, en vertu du droit interne, des fonctions administratives publiques, y compris des tâches, activités ou services particuliers en rapport avec l'environnement, la santé publique, l'assainissement, la gestion de l'eau ou l'approvisionnement en eau;

c) Toute autre personne physique ou morale assumant des responsabilités ou des fonctions publiques, ou fournissant des services publics, sous l'autorité d'un organe ou d'une personne entrant dans les catégories visées aux alinéas a) et b) ci-dessus;

d) Les institutions de toute organisation d'intégration économique régionale visée à l'article 21 qui est Partie au présent Protocole;

La présente définition n'englobe pas les organes ou institutions agissant dans l'exercice de pouvoirs judiciaires ou législatifs;

13. Le terme «local/locaux» désigne tous les échelons territoriaux pertinents situés au-dessous de l'échelon de l'État;

14. “Convention” means the Convention on the Protection and Use of Transboundary Watercourses and International Lakes, done at Helsinki on 17 March 1992;

15. “Meeting of the Parties to the Convention” means the body established by the Parties to the Convention in accordance with its article 17;

16. “Party” means, unless the text otherwise indicates, a State or a regional economic integration organization referred to in article 21 which has consented to be bound by this Protocol and for which this Protocol is in force;

17. “Meeting of the Parties” means the body established by the Parties in accordance with article 16.

Article 3

Scope

The provisions of this Protocol shall apply to:

- a) Surface freshwater;
- b) Groundwater;
- c) Estuaries;
- d) Coastal waters which are used for recreation or for the production of fish by aquaculture or for the production or harvesting of shellfish;
- e) Enclosed waters generally available for bathing;
- f) Water in the course of abstraction, transport, treatment or supply;
- g) Waste water throughout the course of collection, transport, treatment and discharge or reuse.

Article 4

General provisions

1. The Parties shall take all appropriate measures to prevent, control and reduce water-related disease within a framework of integrated water-management systems aimed at sustainable use of water resources, ambient water quality which does not endanger human health, and protection of water ecosystems.

2. The Parties shall, in particular, take all appropriate measures for the purpose of ensuring:

- a) Adequate supplies of wholesome drinking water which is free from any micro-organisms, parasites and substances which, owing to their numbers or concentration, constitute a potential danger to human health. This shall include the protection of water resources which are used as sources of drinking water, treatment of water and the establishment, improvement and maintenance of collective systems;

14. Le terme «Convention» désigne la Convention sur la protection et l'utilisation des cours d'eau transfrontières et des lacs internationaux, signée à Helsinki le 17 mars 1992;

15. L'expression «Réunion des Parties à la Convention» désigne l'organe établi par les Parties à la Convention conformément à l'article 17 de cet instrument;

16. Le terme «Partie» désigne, sauf indication contraire dans le texte, tout État ou toute organisation d'intégration économique régionale mentionné(e) à l'article 21 qui a consenti à être lié(e) par le présent Protocole et à l'égard duquel/de laquelle le présent Protocole est entré en vigueur;

17. L'expression «Réunion des Parties» désigne l'organe établi par les Parties conformément à l'article 16.

Article 3

Champ d'application

Les dispositions du présent Protocole s'appliquent:

- a) Aux eaux douces superficielles;
- b) Aux eaux souterraines;
- c) Aux estuaires;
- d) Aux eaux côtières utilisées à des fins récréatives, ou pour l'aquaculture ou la conchyliculture;
- e) Aux eaux fermées généralement disponibles pour la baignade;
- f) Aux eaux au cours des opérations de prélèvement, de transport, de traitement ou d'approvisionnement;
- g) Aux eaux usées tout au long des opérations de collecte, de transport, de traitement et de rejet ou de réutilisation.

Article 4

Dispositions générales

1. Les Parties prennent toutes les mesures appropriées pour prévenir, combattre et faire reculer les maladies liées à l'eau dans le cadre de systèmes intégrés de gestion de l'eau visant à assurer une utilisation durable des ressources en eau, une qualité de l'eau dans le milieu ambiant qui ne mette pas en danger la santé de l'homme et la protection des écosystèmes aquatiques.

2. Les Parties prennent, en particulier, toutes les mesures appropriées pour assurer:

- a) Un approvisionnement adéquat en eau potable salubre et exempt de micro-organismes, de parasites ou de substances qui, en raison de leur nombre ou de leur concentration, constituent un danger potentiel pour la santé de l'homme, y compris par la protection des ressources en eau utilisées pour l'approvisionnement en eau potable, par le traitement de l'eau et par la mise en place, l'amélioration et le maintien de systèmes collectifs;

b) Adequate sanitation of a standard which sufficiently protects human health and the environment. This shall in particular be done through the establishment, improvement and maintenance of collective systems;

c) Effective protection of water resources used as sources of drinking water, and their related water ecosystems, from pollution from other causes, including agriculture, industry and other discharges and emissions of hazardous substances. This shall aim at the effective reduction and elimination of discharges and emissions of substances judged to be hazardous to human health and water ecosystems;

d) Sufficient safeguards for human health against water-related disease arising from the use of water for recreational purposes, from the use of water for aquaculture, from the water in which shellfish are produced or from which they are harvested, from the use of waste water for irrigation or from the use of sewage sludge in agriculture or aquaculture;

e) Effective systems for monitoring situations likely to result in outbreaks or incidents of water-related disease and for responding to such outbreaks and incidents and to the risk of them.

3. Subsequent references in this Protocol to “drinking water” and “sanitation” are to drinking water and sanitation that are required to meet the requirements of paragraph 2 of this article.

4. The Parties shall base all such measures upon an assessment of any proposed measure in respect of all its implications, including the benefits, disadvantages and costs, for:

a) Human health;

b) Water resources; and

c) Sustainable development, which takes account of the differing new impacts of any proposed measure on the different environmental mediums.

5. The Parties shall take all appropriate action to create legal, administrative and economic frameworks which are stable and enabling and within which the public, private and voluntary sectors can each make its contribution to improving water management for the purpose of preventing, controlling and reducing water-related disease.

6. The Parties shall require public authorities which are considering taking action, or approving the taking by others of action, that may have a significant impact on the environment of any waters within the scope of this Protocol to take due account of any potential impact of that action on public health.

7. Where a Party is a Party to the Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context, compliance by public

b) Un assainissement adéquat d'une qualité propre à permettre de protéger suffisamment la santé de l'homme et l'environnement grâce en particulier à la mise en place, à l'amélioration et au maintien de systèmes collectifs;

c) Une protection efficace des ressources en eau utilisées pour l'approvisionnement en eau potable et des écosystèmes aquatiques correspondants contre la pollution due à d'autres causes, notamment à l'agriculture, à l'industrie et aux autres rejets et émissions de substances dangereuses.

Cette protection visera à réduire et à éliminer effectivement les rejets et émissions de substances jugées dangereuses pour la santé de l'homme et pour les écosystèmes aquatiques;

d) Une protection suffisante de la santé de l'homme contre les maladies liées à l'eau qui sont dues à l'utilisation d'eau à des fins récréatives, à l'utilisation d'eau pour l'aquaculture et la conchyliculture, à l'utilisation d'eaux usées pour l'irrigation ou à l'utilisation de boues d'épuration dans l'agriculture ou l'aquaculture;

e) La mise en place de systèmes efficaces pour surveiller les situations risquant d'entraîner des épisodes ou des incidents de maladies liées à l'eau et pour intervenir en cas d'épisodes et d'incidents, ou de risque d'épisodes et d'incidents, de telles maladies.

3. Toute mention ultérieure dans le présent Protocole des expressions «eau potable» et «assainissement» se rapporte à l'eau potable et à l'assainissement qui sont nécessaires pour remplir les conditions requises au paragraphe 2 du présent article.

4. Les Parties fondent toutes ces mesures sur une évaluation de chaque mesure proposée eu égard à l'ensemble de ses incidences, y compris de ses avantages, de ses inconvénients et de son coût pour:

a) La santé de l'homme;

b) Les ressources en eau; et

c) Le développement durable, compte tenu des nouveaux impacts, différents selon les secteurs de l'environnement, de la mesure proposée.

5. Les Parties prennent toutes les mesures appropriées pour instituer des cadres législatif, administratif et économique stables et porteurs, au sein desquels les secteurs public, privé et associatif puissent chacun contribuer à améliorer la gestion de l'eau afin de prévenir, de combattre et de faire reculer les maladies liées à l'eau.

6. Les Parties exigent des autorités publiques qui envisagent de prendre des mesures ou d'approuver l'adoption, par d'autres, de mesures susceptibles d'avoir un impact important sur l'environnement de toute masse d'eau visée par le présent Protocole, qu'elles tiennent dûment compte de tout impact potentiel de ces mesures sur la santé publique.

7. Lorsqu'une Partie est également Partie à la Convention sur l'évaluation de l'impact sur l'environnement dans un contexte transfrontière,

authorities of that Party with the requirements of that Convention in relation to a proposed action shall satisfy the requirement under paragraph 6 of this article in respect of that action.

8. The provisions of this Protocol shall not affect the rights of Parties to maintain, adopt or implement more stringent measures than those set down in this Protocol.

9. The provisions of this Protocol shall not affect the rights and obligations of any Party to this Protocol deriving from the Convention or any other existing international agreement, except where the requirements under this Protocol are more stringent than the corresponding requirements under the Convention or that other existing international agreement.

Article 5

Principles and approaches

In taking measures to implement this Protocol, the Parties shall be guided in particular by the following principles and approaches:

a) The precautionary principle, by virtue of which action to prevent, control or reduce water-related disease shall not be postponed on the ground that scientific research has not fully proved a causal link between the factor at which such action is aimed, on the one hand, and the potential contribution of that factor to the prevalence of water-related disease and/or transboundary impacts, on the other hand;

b) The polluter-pays principle, by virtue of which costs of pollution prevention, control and reduction shall be borne by the polluter;

c) States have, in accordance with the Charter of the United Nations and the principles of international law, the sovereign right to exploit their own resources pursuant to their own environmental and developmental policies, and the responsibility to ensure that activities within their jurisdiction or control do not cause damage to the environment of other States or of areas beyond the limits of national jurisdiction;

d) Water resources shall be managed so that the needs of the present generation are met without compromising the ability of future generations to meet their own needs;

e) Preventive action should be taken to avoid outbreaks and incidents of water-related disease and to protect water resources used as sources of drinking water because such action addresses the harm more efficiently and can be more cost-effective than remedial action;

l'obligation énoncée au paragraphe 6 du présent article en ce qui concerne toute mesure proposée est satisfaite si les autorités publiques de cette Partie respectent les prescriptions de ladite convention à l'égard de cette mesure.

8. Les dispositions du présent Protocole ne portent pas atteinte aux droits des Parties de maintenir, d'adopter ou d'appliquer des mesures plus rigoureuses que celles qui sont énoncées dans le présent Protocole.

9. Les dispositions du présent Protocole ne portent pas atteinte aux droits ni aux obligations des Parties au présent Protocole découlant de la Convention ou d'un autre accord international existant, sauf lorsque les prescriptions découlant du présent Protocole sont plus rigoureuses que les prescriptions correspondantes découlant de la Convention ou de cet autre accord international existant.

Article 5

Principes et orientations

Lorsqu'elles adoptent des mesures en application du présent Protocole, les Parties sont guidées en particulier par les principes et orientations ci-après:

a) Le principe de précaution, en vertu duquel elles ne diffèrent pas la mise en oeuvre de mesures destinées à prévenir, combattre ou faire reculer les maladies liées à l'eau au motif que la recherche scientifique n'a pas pleinement démontré l'existence d'un lien de causalité entre le facteur visé par ces mesures, d'une part, et une éventuelle contribution de ce facteur à la prévalence de maladies liées à l'eau et/ou à un impact transfrontière, d'autre part;

b) Le principe pollueur-payeur, en vertu duquel les coûts des mesures de prévention, de maîtrise et de réduction de la pollution sont à la charge du pollueur;

c) Conformément à la Charte des Nations Unies et aux principes du droit international, les États ont le droit souverain d'exploiter leurs propres ressources selon leur politique d'environnement et de développement, et ils ont le devoir de faire en sorte que les activités exercées dans les limites de leur juridiction ou sous leur contrôle ne causent pas de dommages à l'environnement dans d'autres États ou dans des zones ne relevant d'aucune juridiction nationale;

d) Les ressources en eau sont gérées de manière à répondre aux besoins de la génération actuelle sans compromettre la capacité des générations futures de satisfaire leurs propres besoins;

e) Des mesures préventives devraient être prises pour éviter les épisodes et incidents de maladies liées à l'eau et protéger les ressources en eau utilisées pour l'approvisionnement en eau potable car ces mesures sont plus efficaces et peuvent présenter un meilleur rapport coût-efficacité que les mesures curatives;

- f) Action to manage water resources should be taken at the lowest appropriate administrative level;
- g) Water has social, economic and environmental values and should therefore be managed so as to realize the most acceptable and sustainable combination of those values;
- h) Efficient use of water should be promoted through economic instruments and awareness-building;
- i) Access to information and public participation in decision-making concerning water and health are needed, inter alia, in order to enhance the quality and the implementation of the decisions, to build public awareness of issues, to give the public the opportunity to express its concerns and to enable public authorities to take due account of such concerns. Such access and participation should be supplemented by appropriate access to judicial and administrative review of relevant decisions;
- j) Water resources should, as far as possible, be managed in an integrated manner on the basis of catchment areas, with the aims of linking social and economic development to the protection of natural ecosystems and of relating water-resource management to regulatory measures concerning other environmental mediums. Such an integrated approach should apply across the whole of a catchment area, whether transboundary or not, including its associated coastal waters, the whole of a ground-water aquifer or the relevant parts of such a catchment area or ground-water aquifer;
- k) Special consideration should be given to the protection of people who are particularly vulnerable to water-related disease;
- l) Equitable access to water, adequate in terms both of quantity and of quality, should be provided for all members of the population, especially those who suffer a disadvantage or social exclusion;
- m) As a counterpart to their rights and entitlements to water under private law and public law, natural and legal persons and institutions, whether in the public sector or the private sector, should contribute to the protection of the water environment and the conservation of water resources; and
- n) In implementing this Protocol, due account should be given to local problems, needs and knowledge.

Article 6

Targets and target dates

1. In order to achieve the objective of this Protocol, the Parties shall pursue the aims of:
 - a) Access to drinking water for everyone;

f) Les mesures relatives à la gestion des ressources en eau devraient être prises à l'échelon administratif approprié le plus bas;

g) L'eau a une valeur sociale, une valeur économique et une valeur environnementale et il faudrait donc la gérer de manière à combiner le plus durablement et de la façon la plus acceptable possible ces différentes valeurs;

h) L'exploitation efficace de l'eau devrait être encouragée au moyen d'instruments économiques et d'activités de sensibilisation;

i) L'accès à l'information et la participation du public au processus décisionnel concernant l'eau et la santé sont nécessaires, notamment pour améliorer la qualité des décisions et leur application, sensibiliser le public aux problèmes, lui donner la possibilité d'exprimer ses préoccupations et permettre aux autorités publiques de tenir dûment compte de ces préoccupations.

Cet accès et cette participation devraient être complétés par un accès approprié à une procédure de recours judiciaire et administratif contre les décisions en question;

j) Les ressources en eau devraient être gérées, dans toute la mesure possible, d'une façon intégrée au niveau des bassins hydrographiques, afin de lier, d'une part, le développement social et économique à la protection des écosystèmes naturels, et, d'autre part, la gestion des ressources en eau à des mesures réglementaires concernant d'autres secteurs de l'environnement. Cette démarche intégrée devrait s'appliquer à l'ensemble du bassin hydrographique, qu'il soit transfrontière ou non, y compris aux eaux côtières concernées, à l'ensemble de la nappe souterraine ou aux parties pertinentes de ce bassin hydrographique ou de cette nappe souterraine;

k) Une attention spéciale devrait être accordée à la protection des personnes particulièrement vulnérables face aux maladies liées à l'eau;

l) Un accès équitable à l'eau, adéquat du point de vue aussi bien quantitatif que qualitatif, devrait être assuré à tous les habitants, notamment aux personnes défavorisées ou socialement exclues;

m) En contrepartie des droits relatifs à l'eau qui leur sont garantis par le droit privé et le droit public, les personnes physiques et morales et les organismes du secteur public comme du secteur privé devraient contribuer à la protection du milieu aquatique et à la conservation des ressources en eau;

n) Dans le cadre de l'application du présent Protocole, il devrait être dûment tenu compte des problèmes, besoins et connaissances locaux.

Article 6

Objectifs et dates cibles

1. Aux fins du présent Protocole, les Parties poursuivent les buts suivants:

a) L'accès de tous à l'eau potable;

b) Provision of sanitation for everyone within a framework of integrated water-management systems aimed at sustainable use of water resources, ambient water quality which does not endanger human health, and protection of water ecosystems.

2. For these purposes, the Parties shall each establish and publish national and/or local targets for the standards and levels of performance that need to be achieved or maintained for a high level of protection against water-related disease. These targets shall be periodically revised. In doing all this, they shall make appropriate practical and/or other provisions for public participation, within a transparent and fair framework, and shall ensure that due account is taken of the outcome of the public participation. Except where national or local circumstances make them irrelevant for preventing, controlling and reducing water-related disease, the targets shall cover, inter alia:

a) The quality of the drinking water supplied, taking into account the Guidelines for drinking-water quality of the World Health Organization;

b) The reduction of the scale of outbreaks and incidents of water-related disease;

c) The area of territory, or the population sizes or proportions, which should be served by collective systems for the supply of drinking water or where the supply of drinking water by other means should be improved;

d) The area of territory, or the population sizes or proportions, which should be served by collective systems of sanitation or where sanitation by other means should be improved;

e) The levels of performance to be achieved by such collective systems and by such other means of water supply and sanitation respectively;

f) The application of recognized good practice to the management of water supply and sanitation, including the protection of waters used as sources for drinking water;

g) The occurrence of discharges of:

(i) Untreated waste water; and

(ii) Untreated storm water overflows from waste-water collection systems to waters within the scope of this Protocol;

h) The quality of discharges of waste water from waste-water treatment installations to waters within the scope of this Protocol;

i) The disposal or reuse of sewage sludge from collective systems of sanitation or other sanitation installations and the quality of waste water used for irrigation purposes, taking into account the Guidelines for the safe use of waste water and excreta in agriculture and aquaculture of the World Health Organization and the United Nations Environment Programme;

b) L'assainissement pour tous dans le cadre de systèmes intégrés de gestion de l'eau visant à assurer une utilisation durable des ressources en eau, une qualité de l'eau dans le milieu ambiant qui ne mette pas en danger la santé de l'homme et la protection des écosystèmes aquatiques.

2. À cet effet, chaque Partie fixe et publie des objectifs nationaux et/ou locaux concernant les normes et niveaux de résultat à atteindre ou à maintenir pour assurer un degré élevé de protection contre les maladies liées à l'eau. Ces objectifs sont périodiquement révisés. Pour ce faire, chaque Partie prend toutes les dispositions pratiques et/ou autres appropriées afin d'assurer la participation du public dans un cadre transparent et équitable et veille à ce qu'il soit dûment tenu compte des résultats de cette participation. Sauf lorsque la situation nationale ou locale les rend inopérants pour prévenir, combattre et faire reculer les maladies liées à l'eau, ces objectifs portent notamment sur:

a) La qualité de l'eau potable fournie, compte tenu des Directives de qualité pour l'eau de boisson de l'Organisation mondiale de la santé;

b) La réduction du nombre et de l'ampleur des épisodes et incidents de maladies liées à l'eau;

c) L'étendue du territoire ou la taille ou proportion des populations qu'il faudrait desservir par des systèmes collectifs d'approvisionnement en eau potable ou pour lesquels l'approvisionnement en eau potable assuré par d'autres moyens devrait être amélioré;

d) L'étendue du territoire ou la taille ou proportion des populations qu'il faudrait desservir par des systèmes collectifs d'assainissement ou pour lesquels l'assainissement assuré par d'autres moyens devrait être amélioré;

e) Les niveaux de résultat que ces systèmes collectifs et ces autres moyens d'approvisionnement en eau et d'assainissement devraient atteindre;

f) L'application de bonnes pratiques reconnues en ce qui concerne la gestion de l'approvisionnement en eau et l'assainissement, y compris la protection des eaux utilisées pour l'approvisionnement en eau potable;

g) Les éventuels rejets:

(i) D'eaux usées non traitées; et

(ii) Du trop-plein d'eaux d'orage non traitées des systèmes de collecte des eaux usées dans les eaux visées par le présent Protocole;

h) La qualité des eaux usées rejetées par les installations de traitement des eaux usées dans les eaux visées par le présent Protocole;

i) L'élimination ou la réutilisation des boues d'épuration provenant des systèmes collectifs d'assainissement ou d'autres installations d'assainissement, et la qualité des eaux usées utilisées pour l'irrigation, compte tenu du Guide pour l'utilisation sans risques des eaux résiduaires et des excréta en agriculture et aquaculture de l'Organisation mondiale de la santé et du Programme des Nations Unies pour l'environnement;

- j) The quality of waters which are used as sources for drinking water, which are generally used for bathing or which are used for aquaculture or for the production or harvesting of shellfish;
- k) The application of recognized good practice to the management of enclosed waters generally available for bathing;
- l) The identification and remediation of particularly contaminated sites which adversely affect waters within the scope of this Protocol or are likely to do so and which thus threaten to give rise to water-related disease;
- m) The effectiveness of systems for the management, development, protection and use of water resources, including the application of recognized good practice to the control of pollution from sources of all kinds;
- n) The frequency of the publication of information on the quality of the drinking water supplied and of other waters relevant to the targets in this paragraph in the intervals between the publication of information under article 7, paragraph 2.

3. Within two years of becoming a Party, each Party shall establish and publish targets referred to in paragraph 2 of this article, and target dates for achieving them.

4. Where a long process of implementation is foreseen for the achievement of a target, intermediate or phased targets shall be set.

5. In order to promote the achievement of the targets referred to in paragraph 2 of this article, the Parties shall each:

- a) Establish national or local arrangements for coordination between their competent authorities;
- b) Develop water-management plans in transboundary, national and/or local contexts, preferably on the basis of catchment areas or ground-water aquifers. In doing so, they shall make appropriate practical and/or other provisions for public participation, within a transparent and fair framework, and shall ensure that due account is taken of the outcome of the public participation.

Such plans may be incorporated in other relevant plans, programmes or documents which are being drawn up for other purposes, provided that they enable the public to see clearly the proposals for achieving the targets referred to in this article and the respective target dates;

- c) Establish and maintain a legal and institutional framework for monitoring and enforcing standards for the quality of drinking water;
- d) Establish and maintain arrangements, including, where appropriate, legal and institutional arrangements, for monitoring, promoting the

j) La qualité des eaux qui sont utilisées pour l'approvisionnement en eau potable, qui sont généralement utilisées pour la baignade ou qui sont utilisées pour l'aquaculture ou la conchyliculture;

k) L'application de bonnes pratiques reconnues en ce qui concerne la gestion des eaux fermées généralement disponibles pour la baignade;

l) L'identification et la remise en état des terrains particulièrement contaminés qui ont, ou risquent d'avoir, des effets préjudiciables sur les eaux visées par le présent Protocole et qui, par conséquent, menacent d'être à l'origine de maladies liées à l'eau;

m) L'efficacité des systèmes de gestion, de mise en valeur, de protection et d'utilisation des ressources en eau, y compris l'application de bonnes pratiques reconnues en ce qui concerne la lutte contre la pollution quelle qu'en soit la source;

n) La fréquence de la publication d'informations sur la qualité de l'eau potable fournie et des autres eaux à prendre en considération pour atteindre les objectifs mentionnés dans le présent paragraphe, dans l'intervalle entre deux publications des informations requises au titre du paragraphe 2 de l'article 7.

3. Dans les deux ans qui suivent la date à laquelle elle devient Partie au présent Protocole, chaque Partie fixe et publie des objectifs, comme prévu au paragraphe 2 du présent article, ainsi que des dates cibles pour les atteindre.

4. Lorsqu'on prévoit un long processus de mise en oeuvre pour atteindre un objectif, on fixe des objectifs intermédiaires ou échelonnés.

5. Pour faciliter la réalisation des objectifs mentionnés au paragraphe 2 du présent article, chaque Partie:

a) Met en place des mécanismes nationaux ou locaux de coordination entre ses autorités compétentes;

b) Élabore des plans de gestion de l'eau dans un contexte transfrontière, dans un contexte national et/ou dans un contexte local, de préférence au niveau de bassins hydrographiques ou de nappes souterraines. Pour ce faire, chaque Partie prend les dispositions pratiques et/ou autres appropriées afin d'assurer la participation du public dans un cadre transparent et équitable et veille à ce qu'il soit dûment tenu compte des résultats de cette participation. Ces plans peuvent être incorporés à d'autres plans, programmes ou documents pertinents établis à d'autres fins, à condition qu'ils permettent au public d'avoir une idée précise des propositions destinées à permettre d'atteindre les objectifs mentionnés dans le présent article et des dates cibles correspondantes;

c) Met en place et maintient un cadre législatif et institutionnel permettant de surveiller et de faire respecter les normes de qualité de l'eau potable;

d) Met en place et maintient des mécanismes, y compris, en tant que de besoin, des mécanismes juridiques et institutionnels, pour surveiller,

achievement of and, where necessary, enforcing the other standards and levels of performance for which targets referred to in paragraph 2 of this article are set.

Article 7

Review and assessment of progress

1. The Parties shall each collect and evaluate data on:
 - a) Their progress towards the achievement of the targets referred to in article 6, paragraph 2;
 - b) Indicators that are designed to show how far that progress has contributed towards preventing, controlling or reducing water-related disease.
2. The Parties shall each publish periodically the results of this collection and evaluation of data. The frequency of such publication shall be established by the Meeting of the Parties.
3. The Parties shall each ensure that the results of water and effluent sampling carried out for the purpose of this collection of data are available to the public.
4. On the basis of this collection and evaluation of data, each Party shall review periodically the progress made in achieving the targets referred to in article 6, paragraph 2, and publish an assessment of that progress. The frequency of such reviews shall be established by the Meeting of the Parties. Without prejudice to the possibility of more frequent reviews under article 6, paragraph 2, reviews under this paragraph shall include a review of the targets referred to in article 6, paragraph 2, with a view to improving the targets in the light of scientific and technical knowledge.
5. Each Party shall provide to the secretariat referred to in article 17, for circulation to the other Parties, a summary report of the data collected and evaluated and the assessment of the progress achieved. Such reports shall be in accordance with guidelines established by the Meeting of the Parties. These guidelines shall provide that the Parties can use for this purpose reports covering the relevant information produced for other international forums.
6. The Meeting of the Parties shall evaluate progress in implementing this Protocol on the basis of such summary reports.

Article 8

Response systems

1. The Parties shall each, as appropriate, ensure that:
 - a) Comprehensive national and/or local surveillance and early-warning systems are established, improved or maintained which will:

promouvoir et, si nécessaire, faire respecter les autres normes et niveaux de résultat pour lesquels les objectifs mentionnés au paragraphe 2 du présent article sont fixés.

Article 7

Examen et évaluation des progrès accomplis

1. Chaque Partie recueille et évalue des données sur:
 - a) Les progrès accomplis en vue de la réalisation des objectifs mentionnés au paragraphe 2 de l'article 6;
 - b) Des indicateurs visant à montrer dans quelle mesure ces progrès ont contribué à permettre de prévenir, combattre et faire reculer les maladies liées à l'eau.
2. Chaque Partie publie périodiquement les résultats de ces activités de collecte et d'évaluation des données. La fréquence de ces publications est fixée par la Réunion des Parties.
3. Chaque Partie veille à ce que les résultats des prélèvements d'échantillons d'eau et d'effluents effectués afin de recueillir ces données soient mis à la disposition du public.
4. Se fondant sur les activités de collecte et d'évaluation des données, chaque Partie examine périodiquement les progrès accomplis en vue de la réalisation des objectifs mentionnés au paragraphe 2 de l'article 6 et publie une évaluation de ces progrès. La fréquence de ces examens est fixée par la Réunion des Parties. Sans préjudice de la possibilité de procéder à des examens plus fréquents au titre du paragraphe 2 de l'article 6, chaque Partie réexamine, dans le cadre des examens effectués au titre du présent paragraphe, les objectifs mentionnés au paragraphe 2 de l'article 6 afin de les améliorer à la lumière des connaissances scientifiques et techniques.
5. Chaque Partie remet au secrétariat visé à l'article 17, pour qu'il le distribue aux autres Parties, un rapport récapitulant les données recueillies et évaluées, ainsi que l'évaluation des progrès accomplis. Ces rapports sont élaborés conformément aux orientations définies par la Réunion des Parties. La Réunion des Parties prévoit dans ces orientations que les Parties peuvent utiliser à cet effet des rapports contenant les informations pertinentes établis pour d'autres instances internationales.
6. La Réunion des Parties évalue les progrès accomplis dans l'application du présent Protocole en se fondant sur ces rapports récapitulatifs.

Article 8

Systèmes d'intervention

1. Chaque Partie veille, en tant que de besoin, à ce que:
 - a) Des systèmes nationaux et/ou locaux complets de surveillance et d'alerte rapide soient mis en place, améliorés ou maintenus pour:

- (i) Identify outbreaks or incidents of water-related disease or significant threats of such outbreaks or incidents, including those resulting from water-pollution incidents or extreme weather events;
 - (ii) Give prompt and clear notification to the relevant public authorities about such outbreaks, incidents or threats;
 - (iii) In the event of any imminent threat to public health from water-related disease, disseminate to members of the public who may be affected all information that is held by a public authority and that could help the public to prevent or mitigate harm;
 - (iv) Make recommendations to the relevant public authorities and, where appropriate, to the public about preventive and remedial actions;
- b) Comprehensive national and local contingency plans for responses to such outbreaks, incidents and risks are properly prepared in due time;
 - c) The relevant public authorities have the necessary capacity to respond to such outbreaks, incidents or risks in accordance with the relevant contingency plan.
2. Surveillance and early-warning systems, contingency plans and response capacities in relation to water-related disease may be combined with those in relation to other matters.
3. Within three years of becoming a Party, each Party shall have established the surveillance and early-warning systems, contingency plans and response capacities referred to in paragraph 1 of this article.

Article 9

Public awareness, education, training, research and development and information

1. The Parties shall take steps designed to enhance the awareness of all sectors of the public regarding:
- a) The importance of, and the relationship between, water management and public health;
 - b) The rights and entitlements to water and corresponding obligations under private and public law of natural and legal persons and institutions, whether in the public sector or the private sector, as well as their moral obligations to contribute to the protection of the water environment and the conservation of water resources.
2. The Parties shall promote:
- a) Understanding of the public-health aspects of their work by those responsible for water management, water supply and sanitation; and

- (i) Identifier les épisodes ou incidents de maladies liées à l'eau ou les menaces importantes de tels épisodes ou incidents, y compris ceux résultant de pollutions de l'eau ou de phénomènes météorologiques extrêmes;
 - (ii) Signaler rapidement et clairement ces épisodes, incidents ou menaces aux autorités publiques concernées;
 - (iii) En cas de menace imminente pour la santé publique imputable à une maladie liée à l'eau, diffuser aux membres du public qui risquent d'être touchés toutes les informations en la possession d'une autorité publique qui sont susceptibles de permettre au public de prévenir ou de limiter d'éventuels dommages;
 - (iv) Adresser des recommandations aux autorités publiques concernées et, lorsqu'il y a lieu, au public au sujet d'éventuelles mesures préventives et curatives;
- b) Des plans d'urgence nationaux et locaux complets permettant de faire face à ces épisodes, incidents et risques soient dûment élaborés en temps opportun;
- c) Les autorités publiques concernées disposent des moyens nécessaires pour faire face à ces épisodes, incidents ou risques conformément au plan d'urgence correspondant.
2. Les systèmes de surveillance et d'alerte rapide, les plans d'urgence et les moyens d'intervention concernant les maladies liées à l'eau peuvent être combinés avec ceux concernant d'autres problèmes.
3. Dans les trois ans qui suivent la date à laquelle elle devient Partie au présent Protocole, chaque Partie met en place les systèmes de surveillance et d'alerte rapide, les plans d'urgence et les moyens d'intervention mentionnés au paragraphe 1 du présent article.

Article 9

Sensibilisation du public, formation théorique et pratique, recherche-développement et information

1. Les Parties prennent des mesures visant à sensibiliser davantage tous les secteurs de l'opinion publique:
- a) À l'importance que revêtent la gestion de l'eau et la santé publique, et à leur interaction;
 - b) Aux droits relatifs à l'eau que le droit privé et le droit public garantissent aux personnes physiques et morales et aux organismes du secteur public comme du secteur privé et aux obligations correspondantes qu'ils leur imposent, ainsi qu'à l'obligation morale qu'ont ces personnes et ces organismes de contribuer à la protection du milieu aquatique et à la conservation des ressources en eau.
2. Les Parties s'emploient à faire en sorte que:
- a) Les aspects de leur action relatifs à la santé publique soient mieux compris par les responsables de la gestion de l'eau, de l'approvisionnement en eau et de l'assainissement;

b) Understanding of the basic principles of water management, water supply and sanitation by those responsible for public health.

3. The Parties shall encourage the education and training of the professional and technical staff who are needed for managing water resources and for operating systems of water supply and sanitation, and encourage the updating and improvement of their knowledge and skills. This education and training shall include relevant aspects of public health.

4. The Parties shall encourage:

a) Research into, and development of, cost-effective means and techniques for the prevention, control and reduction of water-related disease;

b) Development of integrated information systems to handle information about long-term trends, current concerns and past problems and successful solutions to them in the field of water and health, and provision of such information to competent authorities.

Article 10

Public information

1. As a complement to the requirements of this Protocol for Parties to publish specific information or documents, each Party shall take steps within the framework of its legislation to make available to the public such information as is held by public authorities and is reasonably needed to inform public discussion of:

a) The establishment of targets and of target dates for their achievement and the development of water-management plans in accordance with article 6;

b) The establishment, improvement or maintenance of surveillance and early-warning systems and contingency plans in accordance with article 8;

c) The promotion of public awareness, education, training, research, development and information in accordance with article 9.

2. Each Party shall ensure that public authorities, in response to a request for other information relevant to the implementation of this Protocol, make such information available within a reasonable time to the public, within the framework of national legislation.

3. The Parties shall ensure that information referred to in article 7,

b) Les principes de base de la gestion de l'eau, de l'approvisionnement en eau et de l'assainissement soient mieux compris par les responsables de la santé publique.

3. Les Parties encouragent la formation théorique et pratique des cadres et du personnel technique nécessaires pour assurer la gestion des ressources en eau et l'exploitation des systèmes d'approvisionnement en eau et d'assainissement, ainsi que l'actualisation de leurs connaissances et compétences et leur perfectionnement. Cette formation théorique et pratique porte notamment sur les aspects pertinents de la santé publique.

4. Les Parties encouragent:

a) La recherche et la mise au point de moyens et techniques d'un bon rapport coût-efficacité pour prévenir, combattre et faire reculer les maladies liées à l'eau;

b) La mise au point de systèmes d'information intégrés pour traiter les informations concernant les tendances à long terme, les préoccupations du moment ainsi que les problèmes rencontrés dans le passé et les solutions satisfaisantes qui y ont été apportées dans le domaine de l'eau et de la santé, et la communication de ces informations aux autorités compétentes.

Article 10

Information du public

1. Indépendamment de l'obligation que le présent Protocole fait aux Parties de publier des informations ou des documents particuliers, chaque Partie prend des mesures dans le cadre de sa législation pour mettre à la disposition du public les informations qui sont en la possession d'autorités publiques et dont on peut raisonnablement penser qu'elles sont nécessaires pour éclairer le débat public sur:

a) La fixation d'objectifs et de dates cibles pour les atteindre et l'élaboration de plans de gestion de l'eau conformément à l'article 6;

b) La mise en place, l'amélioration ou le maintien de systèmes de surveillance et d'alerte rapide et de plans d'urgence conformément à l'article 8;

c) Les mesures visant à promouvoir la sensibilisation du public, la formation théorique et pratique, la recherche-développement et l'information conformément à l'article 9.

2. Chaque Partie veille à ce que les autorités publiques, dans le cadre de la législation nationale, mettent à la disposition du public, dans un délai raisonnable, les autres informations relatives à l'application du présent Protocole qui leur sont demandées.

3. Les Parties veillent à ce que le public puisse avoir accès aux infor-

paragraph 4, and paragraph 1 of this article shall be available to the public at all reasonable times for inspection free of charge, and shall provide members of the public with reasonable facilities for obtaining from the Parties, on payment of reasonable charges, copies of such information.

4. Nothing in this Protocol shall require a public authority to publish information or make information available to the public if:

- a) The public authority does not hold the information;
- b) The request for the information is manifestly unreasonable or formulated in too general a manner; or
- c) The information concerns material in the course of completion or concerns internal communications of public authorities where such an exemption is provided for in national law or customary practice, taking into account the public interest served by disclosure.

5. Nothing in this Protocol shall require a public authority to publish information or make information available to the public if disclosure of the information would adversely affect:

- a) The confidentiality of the proceedings of public authorities, where such confidentiality is provided for under national law;
- b) International relations, national defence or public security;
- c) The course of justice, the ability of a person to receive a fair trial or the ability of a public authority to conduct an enquiry of a criminal or disciplinary nature;
- d) The confidentiality of commercial or industrial information, where such confidentiality is protected by law in order to protect a legitimate economic interest. Within this framework, information on emissions and discharges which are relevant for the protection of the environment shall be disclosed;
- e) Intellectual property rights;
- f) The confidentiality of personal data and/or files relating to a natural person where that person has not consented to the disclosure of the information to the public, where such confidentiality is provided for in national law;
- g) The interests of a third party which has supplied the information requested without that party being under, or being capable of being put under, a legal obligation to do so, and where that party does not consent to the release of the material; or
- h) The environment to which the information relates, such as the breeding sites of rare species.

These grounds for not disclosing information shall be interpreted in a restrictive way, taking into account the public interest served by disclo-

mations visées au paragraphe 4 de l'article 7 et au paragraphe 1 du présent article à tout moment raisonnable et puisse en prendre connaissance gratuitement, et elles mettent à la disposition des membres du public des moyens suffisants pour qu'ils puissent obtenir copie de ces informations contre paiement de frais raisonnables.

4. Rien dans le présent Protocole n'oblige une autorité publique à publier des informations ou à mettre des informations à la disposition du public si:

- a) L'autorité publique en question n'est pas en possession des informations demandées;
- b) La demande d'information est manifestement abusive ou formulée en termes trop généraux; ou
- c) Les informations portent sur des documents qui sont en cours d'élaboration ou concernent des communications internes des autorités publiques à condition que cette exception soit prévue par le droit interne ou la coutume, compte tenu de l'intérêt que la divulgation des informations demandées présenterait pour le public.

5. Rien dans le présent Protocole n'oblige une autorité publique à publier des informations ou à mettre des informations à la disposition du public au cas où la divulgation de ces informations aurait des incidences défavorables sur:

- a) Le secret des délibérations des autorités publiques, lorsque ce secret est prévu par le droit interne;
- b) Les relations internationales, la défense nationale ou la sécurité publique;
- c) La bonne marche de la justice, la possibilité pour toute personne d'être jugée équitablement ou la capacité d'une autorité publique d'effectuer une enquête d'ordre pénal ou disciplinaire;
- d) Le secret commercial ou industriel lorsque ce secret est protégé par la loi afin de défendre un intérêt économique légitime. Dans ce cadre, les informations sur les émissions et les rejets qui sont pertinentes pour la protection de l'environnement doivent être divulguées;
- e) Les droits de propriété intellectuelle;
- f) Le caractère confidentiel des données et/ou des dossiers personnels concernant une personne physique si cette personne n'a pas consenti à la divulgation de ces informations au public, lorsque le caractère confidentiel de ce type d'information est prévu par le droit interne;
- g) Les intérêts d'un tiers qui a fourni les informations demandées sans y être contraint par la loi ou sans que la loi puisse l'y contraindre et qui ne consent pas à la divulgation de ces informations; ou
- h) Le milieu sur lequel portent les informations, comme les sites de reproduction d'espèces rares.

Ces motifs de non-divulgence d'informations devront être interprétés de manière restrictive compte tenu de l'intérêt que la divulgation des

sure and taking into account whether the information relates to emissions and discharges into the environment.

Article 11

International cooperation

The Parties shall cooperate and, as appropriate, assist each other:

- a) In international actions in support of the objectives of this Protocol;
- b) On request, in implementing national and local plans in pursuance of this Protocol.

Article 12

Joint and coordinated international action

In pursuance of article 11, subparagraph a), the Parties shall promote cooperation in international action relating to:

- a) The development of commonly agreed targets for matters referred to in article 6, paragraph 2;
- b) The development of indicators for the purposes of article 7, paragraph 1 b), to show how far action on water-related disease has been successful in preventing, controlling and reducing such disease;
- c) The establishment of joint or coordinated systems for surveillance and early-warning systems, contingency plans and response capacities as part of, or to complement, the national systems maintained in accordance with article 8 for the purpose of responding to outbreaks and incidents of water-related disease and significant threats of such outbreaks and incidents, especially from water-pollution incidents or extreme weather events;
- d) Mutual assistance in responding to outbreaks and incidents of water-related disease and significant threats of such outbreaks and incidents, especially from water-pollution incidents or extreme weather events;
- e) The development of integrated information systems and databases, exchange of information and sharing of technical and legal knowledge and experience;
- f) The prompt and clear notification by the competent authorities of one Party to the corresponding authorities of other Parties which may be affected of:
 - (i) Outbreaks and incidents of water-related disease, and
 - (ii) Significant threats of such outbreaks and incidents which have been identified;
- g) The exchange of information on effective means of disseminating to the public information about water-related disease.

informations demandées présenterait pour le public et selon que ces informations ont trait ou non à des émissions et rejets dans l'environnement.

Article 11

Coopération internationale

Les Parties coopèrent et, selon le cas, s'aident mutuellement:

- a) Pour mener des actions internationales à l'appui des buts du présent Protocole;
- b) Sur demande, pour mettre en oeuvre des plans nationaux et locaux aux fins du présent Protocole.

Article 12

Action internationale commune et coordonnée

En application de l'alinéa a) de l'article 11, les Parties s'emploient à promouvoir la coopération à l'échelon international en ce qui concerne:

- a) La définition d'objectifs arrêtés d'un commun accord pour les questions mentionnées au paragraphe 2 de l'article 6;
- b) La mise au point d'indicateurs aux fins de l'alinéa b) du paragraphe 1 de l'article 7 pour montrer dans quelle mesure l'action entreprise pour prévenir, combattre et faire reculer les maladies liées à l'eau a été efficace;
- c) La mise en place de systèmes communs ou coordonnés de surveillance et d'alerte rapide, de plans d'urgence et de moyens d'intervention dans le cadre ou en complément des systèmes nationaux maintenus conformément à l'article 8 pour faire face aux épisodes et incidents de maladies liées à l'eau et aux menaces importantes de tels épisodes et incidents, notamment à ceux résultant de pollutions de l'eau ou de phénomènes météorologiques extrêmes;
- d) L'octroi d'une assistance mutuelle pour faire face aux épisodes et incidents de maladies liées à l'eau et aux menaces importantes de tels épisodes et incidents, notamment à ceux résultant de pollutions de l'eau ou de phénomènes météorologiques extrêmes;
- e) La mise en place de systèmes d'information intégrés et de bases de données, l'échange d'informations et la mise en commun de connaissances et de données d'expérience techniques et juridiques;
- f) La notification rapide et claire par les autorités compétentes d'une Partie aux autorités compétentes des autres Parties susceptibles d'être touchées:
 - (i) Des épisodes et incidents de maladies liés à l'eau et
 - (ii) Des menaces importantes de tels épisodes et incidents qui ont été identifiés;
- g) L'échange d'informations sur les moyens efficaces de diffuser auprès du public des informations relatives aux maladies liées à l'eau.

Article 13

Cooperation in relation to transboundary waters

1. Where any Parties border the same transboundary waters, as a complement to their other obligations under articles 11 and 12, they shall cooperate and, as appropriate, assist each other to prevent, control and reduce transboundary effects of water-related disease. In particular, they shall:

a) Exchange information and share knowledge about the transboundary waters and the problems and risks which they present with the other Parties bordering the same waters;

b) Endeavour to establish with the other Parties bordering the same transboundary waters joint or coordinated water-management plans in accordance with article 6, paragraph 5 b), and surveillance and early-warning systems and contingency plans in accordance with article 8, paragraph 1, for the purpose of responding to outbreaks and incidents of water-related disease and significant threats of such outbreaks and incidents, especially from water-pollution incidents or extreme weather events;

c) On the basis of equality and reciprocity, adapt their agreements and other arrangements regarding their transboundary waters in order to eliminate any contradictions with the basic principles of this Protocol and to define their mutual relations and conduct regarding the aims of this Protocol;

d) Consult each other, at the request of any one of them, on the significance of any adverse effect on human health which may constitute a water-related disease.

2. Where the Parties concerned are Parties to the Convention, the cooperation and assistance in respect of any transboundary effects of water-related disease which are transboundary impacts shall take place in accordance with the provisions of the Convention.

Article 14

International support for national action

When cooperating and assisting each other in the implementation of national and local plans in pursuance of article 11, subparagraph b), the Parties shall, in particular, consider how they can best help to promote:

a) Preparation of water-management plans in transboundary, national and/or local contexts and of schemes for improving water supply and sanitation;

b) Improved formulation of projects, especially infrastructure projects, in pursuance of such plans and schemes, in order to facilitate access to sources of finance;

Article 13

Coopération concernant les eaux transfrontières

1. Lorsque des Parties sont riveraines des mêmes eaux transfrontières, indépendamment de leurs autres obligations découlant des articles 11 et 12, elles coopèrent et, selon le cas, s'aident mutuellement pour prévenir, combattre et atténuer les effets transfrontières des maladies liées à l'eau. En particulier:

a) Elles échangent des informations et mettent en commun leurs connaissances concernant les eaux transfrontières et les problèmes et risques que celles-ci présentent avec les autres Parties riveraines des mêmes eaux;

b) Elles s'efforcent d'établir, avec les autres Parties riveraines des mêmes eaux transfrontières, des plans de gestion de l'eau communs ou coordonnés conformément à l'alinéa b) du paragraphe 5 de l'article 6 ainsi que des systèmes de surveillance et d'alerte rapide et des plans d'urgence conformément au paragraphe 1 de l'article 8 pour faire face aux épisodes et incidents de maladies liées à l'eau et aux menaces importantes de tels épisodes et incidents, notamment à ceux résultant de pollutions de l'eau ou de phénomènes météorologiques extrêmes;

c) Elles adaptent, sur une base d'égalité et de réciprocité, leurs accords et autres arrangements concernant leurs eaux transfrontières afin d'éliminer toute contradiction avec les principes fondamentaux du présent Protocole et de définir leurs relations mutuelles et la conduite à tenir en ce qui concerne les buts du présent Protocole;

d) Elles se consultent, à la demande de l'une quelconque d'entre elles, sur l'importance de tout effet préjudiciable sur la santé de l'homme qui peut constituer une maladie liée à l'eau.

2. Lorsque les Parties concernées sont également Parties à la Convention, la coopération et l'assistance en ce qui concerne les effets transfrontières des maladies liées à l'eau qui constituent un impact transfrontière sont assurées conformément aux dispositions de la Convention.

Article 14

Appui international à l'action menée au niveau national

Lorsqu'elles coopèrent et s'aident mutuellement pour mettre en oeuvre des plans nationaux et locaux en application de l'alinéa b) de l'article 11, les Parties, en particulier, étudient la façon dont elles peuvent le mieux contribuer à promouvoir:

a) L'élaboration de plans de gestion de l'eau dans un contexte transfrontière, dans un contexte national et/ou dans un contexte local, et de programmes visant à améliorer l'approvisionnement en eau et l'assainissement;

b) Une meilleure formulation des projets, notamment des projets d'infrastructure, conformément à ces plans et programmes, afin de faciliter l'accès aux sources de financement;

- c) Effective execution of such projects;
- d) Establishment of systems for surveillance and early-warning systems, contingency plans and response capacities in relation to water-related disease;
- e) Preparation of legislation needed to support the implementation of this Protocol;
- f) Education and training of key professional and technical staff;
- g) Research into, and development of, cost-effective means and techniques for preventing, controlling and reducing water-related disease;
- h) Operation of effective networks to monitor and assess the provision and quality of water-related services, and development of integrated information systems and databases;
- i) Achievement of quality assurance for monitoring activities, including inter-laboratory comparability.

Article 15

Review of compliance

The Parties shall review the compliance of the Parties with the provisions of this Protocol on the basis of the reviews and assessments referred to in article 7. Multilateral arrangements of a non-confrontational, non-judicial and consultative nature for reviewing compliance shall be established by the Parties at their first meeting. These arrangements shall allow for appropriate public involvement.

Article 16

Meeting of the Parties

1. The first meeting of the Parties shall be convened no later than eighteen months after the date of the entry into force of this Protocol. Thereafter, ordinary meetings shall be held at regular intervals to be determined by the Parties, but at least every three years, except in so far as other arrangements are necessary to achieve the aims of paragraph 2 of this article. The Parties shall hold an extraordinary meeting if they so decide in the course of an ordinary meeting or at the written request of any Party, provided that, within six months of it being communicated to all Parties, the said request is supported by at least one third of the Parties.

2. Where possible, ordinary meetings of the Parties shall be held in conjunction with the meetings of the Parties to the Convention.

3. At their meetings, the Parties shall keep under continuous review the implementation of this Protocol, and, with this purpose in mind, shall:

- a) Review the policies for and methodological approaches to the prevention, control and reduction of water-related disease, promote their

- c) L'exécution efficace de ces projets;
- d) La mise en place de systèmes de surveillance et d'alerte rapide, de plans d'urgence et de moyens d'intervention concernant les maladies liées à l'eau;
- e) L'élaboration de la législation nécessaire pour appuyer l'application du présent Protocole;
- f) La formation théorique et pratique des cadres et du personnel technique indispensables;
- g) La recherche et la mise au point de moyens et de techniques d'un bon rapport coût-efficacité pour prévenir, combattre et faire reculer les maladies liées à l'eau;
- h) L'exploitation de réseaux efficaces pour surveiller et évaluer la prestation de services relatifs à l'eau et leur qualité, et la mise en place de systèmes d'information intégrés et de bases de données;
- i) L'instauration d'une assurance qualité pour les activités de surveillance, y compris en matière de comparabilité interlaboratoires.

Article 15

Examen du respect des dispositions

Les Parties examinent si les dispositions du présent Protocole sont respectées par les Parties sur la base des examens et des évaluations mentionnés à l'article 7. Pour ce faire, elles adoptent à leur première réunion des arrangements multilatéraux de caractère non conflictuel, non judiciaire et consultatif. Ces arrangements permettent une participation appropriée du public.

Article 16

Réunion des parties

1. La première réunion des Parties est convoquée dix-huit mois au plus tard après la date d'entrée en vigueur du présent Protocole. Par la suite, des réunions ordinaires se tiennent à intervalles réguliers fixés par les Parties, mais au moins tous les trois ans, sauf dans la mesure où d'autres arrangements sont nécessaires aux fins du paragraphe 2 du présent article. Les Parties tiennent une réunion extraordinaire si elles en décident ainsi lors d'une réunion ordinaire, ou si l'une d'entre elles en fait la demande par écrit, sous réserve que cette demande soit appuyée par un tiers au moins des Parties dans les six mois qui suivent sa communication à l'ensemble des Parties.
2. Si possible, les réunions ordinaires des Parties se tiennent à l'occasion des réunions des Parties à la Convention.
3. Lors de leurs réunions, les Parties suivent l'application du présent Protocole et, en ayant cet objectif présent à l'esprit:
 - a) Examinent les politiques et les démarches méthodologiques suivies pour prévenir, combattre et faire reculer les maladies liées à l'eau,

convergence, and strengthen transboundary and international cooperation in accordance with articles 11, 12, 13 and 14;

b) Evaluate progress in implementing this Protocol on the basis of information provided by the Parties in accordance with guidelines established by the Meeting of the Parties. Such guidelines shall avoid duplication of effort in reporting requirements;

c) Be kept informed on progress made in the implementation of the Convention;

d) Exchange information with the Meeting of the Parties to the Convention, and consider the possibilities for joint action with it;

e) Seek, where appropriate, the services of relevant bodies of the Economic Commission for Europe and of the Regional Committee for Europe of the World Health Organization;

f) Establish the modalities for the participation of other competent international governmental and non-governmental bodies in all meetings and other activities pertinent to the achievement of the purposes of this Protocol;

g) Consider the need for further provisions on access to information, public participation in decision-making and public access to judicial and administrative review of decisions within the scope of this Protocol, in the light of experience gained on these matters in other international forums;

h) Establish a programme of work, including projects to be carried out jointly under this Protocol and the Convention, and set up any bodies needed to implement this programme of work;

i) Consider and adopt guidelines and recommendations which promote the implementation of the provisions of this Protocol;

j) At the first meeting, consider and by consensus adopt rules of procedure for their meetings. These rules of procedure shall contain provision to promote harmonious cooperation with the Meeting of the Parties to the Convention;

k) Consider and adopt proposals for amendments to this Protocol;

l) Consider and undertake any additional action that may be required for the achievement of the purposes of this Protocol.

Article 17

Secretariat

1. The Executive Secretary of the Economic Commission for Europe and the Regional Director of the Regional Office for Europe of the World Health Organization shall carry out the following secretariat functions for this Protocol:

favorisent leur convergence et renforcent la coopération transfrontière et internationale conformément aux articles 11, 12, 13 et 14;

b) Évaluent les progrès accomplis dans l'application du présent Protocole en se fondant sur les informations fournies par les Parties conformément aux orientations définies par la Réunion des Parties. Ces orientations doivent permettre d'éviter toute redondance en ce qui concerne les rapports à établir;

c) Sont tenues informées des progrès accomplis dans l'application de la Convention;

d) Échangent des informations avec la Réunion des Parties à la Convention et étudient les possibilités d'action commune;

e) Sollicitent, s'il y a lieu, les services des organes compétents de la Commission économique pour l'Europe ou du Comité régional de l'Europe de l'Organisation mondiale de la santé;

f) Fixent les modalités de participation d'autres organismes internationaux gouvernementaux et non gouvernementaux compétents à toutes les réunions et autres activités pertinentes aux fins du présent Protocole;

g) Étudient s'il est nécessaire d'adopter d'autres dispositions concernant l'accès à l'information, la participation du public au processus décisionnel et l'accès du public à une procédure de recours judiciaire et administratif contre les décisions relevant du présent Protocole à la lumière de l'expérience acquise en la matière dans d'autres instances internationales;

h) Établissent un programme de travail, y compris des projets à exécuter conjointement dans le cadre du présent Protocole et de la Convention, et créent les organes qui peuvent être nécessaires pour mener à bien ce programme de travail;

i) Étudient et adoptent des orientations et des recommandations propres à promouvoir l'application des dispositions du présent Protocole;

j) À leur première réunion, étudient le règlement intérieur de leurs réunions et l'adoptent par consensus. Ce règlement intérieur contient des dispositions visant à promouvoir une coopération harmonieuse avec la Réunion des Parties à la Convention;

k) Examinent et adoptent des propositions d'amendements au présent Protocole;

l) Envisagent et entreprennent toute autre action qui peut se révéler nécessaire aux fins du présent Protocole.

Article 17

Secrétariat

1. Le Secrétaire exécutif de la Commission économique pour l'Europe et le Directeur régional du Bureau régional de l'Europe de l'Organisation mondiale de la santé exercent, pour le présent Protocole, les fonctions de secrétariat suivantes:

- a) The convening and preparing of meetings of the Parties;
- b) The transmission to the Parties of reports and other information received in accordance with the provisions of this Protocol;
- c) The performance of such other functions as may be determined by the Meeting of the Parties on the basis of available resources.

2. The Executive Secretary of the Economic Commission for Europe and the Regional Director of the Regional Office for Europe of the World Health Organization shall:

- a) Set out details of their work-sharing arrangements in a Memorandum of Understanding, and inform the Meeting of the Parties accordingly;
- b) Report to the Parties on the elements of, and the modalities for carrying out, the programme of work referred to in article 16, paragraph 3.

Article 18

Amendments to the Protocol

1. Any Party may propose amendments to this Protocol.
2. Proposals for amendments to this Protocol shall be considered at a meeting of the Parties.
3. The text of any proposed amendment to this Protocol shall be submitted in writing to the secretariat, which shall communicate it to all Parties at least ninety days before the meeting at which it is proposed for adoption.
4. An amendment to this Protocol shall be adopted by consensus of the representatives of the Parties present at the meeting. The adopted amendment shall be communicated by the secretariat to the Depositary, who shall circulate it to all Parties for their acceptance. The amendment shall enter into force for the Parties which have accepted it on the ninetieth day after the date on which two thirds of those Parties have deposited with the Depositary their instruments of acceptance of the amendment. The amendment shall enter into force for any other Party on the ninetieth day after the date on which that Party deposits its instrument of acceptance of the amendment.

Article 19

Right to vote

1. Except as provided for in paragraph 2 of this article, each Party shall have one vote.
2. Regional economic integration organizations, in matters within their competence, shall exercise their right to vote with a number of votes equal to the number of their member States which are Parties. Such organizations shall not exercise their right to vote if their member States exercise theirs, and vice versa.

- a) Ils convoquent et préparent les réunions des Parties;
- b) Ils transmettent aux Parties les rapports et autres renseignements reçus en application des dispositions du présent Protocole;
- c) Ils s'acquittent des autres fonctions que la Réunion des Parties peut leur assigner en fonction des ressources disponibles.

2. Le Secrétaire exécutif de la Commission économique pour l'Europe et le Directeur régional du Bureau régional de l'Europe de l'Organisation mondiale de la santé:

- a) Arrêtent, dans un mémorandum d'accord, les modalités de répartition des tâches et informent la Réunion des Parties en conséquence;
- b) Rendent compte aux Parties des éléments et des modalités d'exécution du programme de travail mentionné au paragraphe 3 de l'article 16.

Article 18

Amendements au protocole

1. Toute Partie peut proposer des amendements au présent Protocole.
2. Les propositions d'amendements au présent Protocole sont examinées lors d'une réunion des Parties.
3. Le texte de toute proposition d'amendement au présent Protocole est soumis par écrit au secrétariat, qui le communique à toutes les Parties quatre-vingt-dix jours au moins avant la réunion au cours de laquelle l'amendement est proposé pour adoption.
4. Tout amendement au présent Protocole est adopté par consensus par les représentants des Parties présents à la réunion. L'amendement adopté est communiqué par le secrétariat au Dépositaire, qui le distribue à toutes les Parties pour acceptation. L'amendement entre en vigueur à l'égard des Parties qui l'ont accepté le quatre-vingt-dixième jour qui suit la date à laquelle les deux tiers d'entre elles ont déposé leurs instruments d'acceptation de l'amendement auprès du Dépositaire.
L'amendement entre en vigueur à l'égard de toute autre Partie le quatre-vingt-dixième jour qui suit la date à laquelle cette Partie a déposé son instrument d'acceptation de l'amendement.

Article 19

Droit de vote

1. Sous réserve des dispositions du paragraphe 2 du présent article, chaque Partie a une voix.
2. Les organisations d'intégration économique régionale, dans les domaines relevant de leur compétence, disposent, pour exercer leur droit de vote, d'un nombre de voix égal au nombre de leurs États membres qui sont Parties au présent Protocole. Ces organisations n'exercent pas leur droit de vote si leurs États membres exercent le leur, et inversement.

Article 20

Settlement of disputes

1. If a dispute arises between two or more Parties about the interpretation or application of this Protocol, they shall seek a solution by negotiation or by any other means of dispute settlement acceptable to the parties to the dispute.

2. When signing, ratifying, accepting, approving or acceding to this Protocol, or at any time thereafter, a Party may declare in writing to the Depositary that for a dispute not resolved in accordance with paragraph 1 of this article, it accepts one of the following means of dispute settlement as compulsory in relation to any Party accepting the same obligation:

a) Where the Parties are Parties to the Convention, and have accepted as compulsory in relation to each other one or both of the means of dispute settlement provided in the Convention, the settlement of the dispute in accordance with the provisions of the Convention for the settlement of disputes arising in connection with the Convention;

b) In any other case, the submission of the dispute to the International Court of Justice, unless the Parties agree to arbitration or some other form of dispute resolution.

Article 21

Signature

This Protocol shall be open for signature in London on 17 June 1999 on the occasion of the Third Ministerial Conference on Environment and Health, and thereafter at United Nations Headquarters in New York until 18 June 2000, by States members of the Economic Commission for Europe, by States members of the Regional Committee for Europe of the World Health Organization, by States having consultative status with the Economic Commission for Europe pursuant to paragraph 8 of Economic and Social Council resolution 36 (IV) of 28 March 1947, and by regional economic integration organizations constituted by sovereign States members of the Economic Commission for Europe or members of the Regional Committee for Europe of the World Health Organization to which their member States have transferred competence over matters governed by this Protocol, including the competence to enter into treaties in respect of these matters.

Article 22

Ratification, acceptance, approval and accession

1. This Protocol shall be subject to ratification, acceptance or approval by signatory States and regional economic integration organizations.

Article 20

Règlement des différends

1. Si un différend s'élève entre deux ou plusieurs Parties quant à l'interprétation ou à l'application du présent Protocole, ces Parties recherchent une solution par voie de négociation ou par toute autre méthode de règlement des différends qu'elles jugent acceptable.

2. Lorsqu'elle signe, ratifie, accepte, approuve le présent Protocole, ou y adhère, ou à tout autre moment par la suite, une Partie peut signifier par écrit au Dépositaire que, pour les différends qui n'ont pas été réglés conformément au paragraphe 1 du présent article, elle accepte de considérer comme obligatoire(s), dans ses relations avec toute autre Partie acceptant la même obligation, l'un des moyens de règlement des différends ci-après:

a) Lorsque les Parties sont également Parties à la Convention et ont accepté de considérer comme obligatoire(s) dans leurs relations mutuelles l'un des deux ou les deux moyens de règlement des différends prévus par la Convention, le règlement du différend conformément aux dispositions de la Convention concernant le règlement des différends s'élevant au sujet de la Convention;

b) Dans tout autre cas, la soumission du différend à la Cour internationale de Justice, à moins que les Parties ne conviennent de recourir à l'arbitrage ou à un autre mode de règlement des différends.

Article 21

Signature

Le présent Protocole est ouvert à la signature des États membres de la Commission économique pour l'Europe, des États membres du Comité régional de l'Europe de l'Organisation mondiale de la santé, des États dotés du statut consultatif auprès de la Commission économique pour l'Europe en vertu du paragraphe 8 de la résolution 36 (IV) du Conseil économique et social du 28 mars 1947, et des organisations d'intégration économique régionale constituées par des États souverains, membres de la Commission économique pour l'Europe ou membres du Comité régional de l'Europe de l'Organisation mondiale de la santé, qui leur ont transféré compétence pour des matières dont traite le présent Protocole, y compris la compétence pour conclure des traités sur ces matières, à Londres, le 17 juin 1999, à l'occasion de la troisième Conférence ministérielle sur l'environnement et la santé, puis au Siège de l'Organisation des Nations Unies à New York jusqu'au 18 juin 2000.

Article 22

Ratification, acceptation, approbation et adhésion

1. Le présent Protocole est soumis à la ratification, l'acceptation ou l'approbation des États et des organisations d'intégration économique régionale signataires.

2. This Protocol shall be open for accession by the States and organizations referred to in article 21.

3. Any organization referred to in article 21 which becomes a Party without any of its member States being a Party shall be bound by all the obligations under this Protocol. In the case of such organizations, one or more of whose member States is a Party, the organization and its member States shall decide on their respective responsibilities for the performance of their obligations under this Protocol. In such cases, the organization and the member States shall not be entitled to exercise rights under this Protocol concurrently.

4. In their instruments of ratification, acceptance, approval or accession, the regional economic integration organizations referred to in article 21 shall declare the extent of their competence with respect to the matters governed by this Protocol. These organizations shall also inform the Depositary of any substantial modification to the extent of their competence.

5. The instruments of ratification, acceptance, approval or accession shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

Article 23

Entry into force

1. This Protocol shall enter into force on the ninetieth day after the date of deposit of the sixteenth instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

2. For the purposes of paragraph 1 of this article, any instrument deposited by a regional economic integration organization shall not be counted as additional to those deposited by States members of such an organization.

3. For each State or organization referred to in article 21 which ratifies, accepts or approves this Protocol or accedes thereto after the deposit of the sixteenth instrument of ratification, acceptance, approval or accession, the Protocol shall enter into force on the ninetieth day after the date of deposit by such State or organization of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

Article 24

Withdrawal

At any time after three years from the date on which this Protocol has come into force with respect to a Party, that Party may withdraw from the Protocol by giving written notification to the Depositary. Any such withdrawal shall take effect on the ninetieth day after the date of its receipt by the Depositary.

2. Le présent Protocole est ouvert à l'adhésion des États et organisations visés à l'article 21.

3. Toute organisation visée à l'article 21 qui devient Partie au présent Protocole sans qu'aucun de ses États membres n'en soit Partie est liée par toutes les obligations qui découlent du Protocole. Lorsqu'un ou plusieurs États membres d'une telle organisation sont Parties au présent Protocole, cette organisation et ses États membres conviennent de leurs responsabilités respectives dans l'exécution des obligations contractées en vertu du présent Protocole. En pareil cas, l'organisation et les États membres ne sont pas habilités à exercer concurremment les droits qui découlent du présent Protocole.

4. Dans leurs instruments de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion, les organisations d'intégration économique régionale visées à l'article 21 indiquent l'étendue de leur compétence à l'égard des matières dont traite le présent Protocole. En outre, ces organisations informent le Dépositaire de toute modification importante de l'étendue de leur compétence.

5. Les instruments de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion sont déposés auprès du Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies.

Article 23

Entrée en vigueur

1. Le présent Protocole entre en vigueur le quatre-vingt-dixième jour qui suit la date de dépôt du seizième instrument de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion.

2. Aux fins du paragraphe 1 du présent article, l'instrument déposé par une organisation d'intégration économique régionale ne s'ajoute pas à ceux qui sont déposés par les États membres de cette organisation.

3. À l'égard de chaque État ou organisation visé à l'article 21 qui ratifie, accepte ou approuve le présent Protocole ou y adhère après le dépôt du seizième instrument de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion, le Protocole entre en vigueur le quatre-vingt-dixième jour qui suit la date du dépôt par cet État ou organisation de son instrument de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion.

Article 24

Dénonciation

À tout moment après l'expiration d'un délai de trois ans commençant à courir à la date à laquelle le présent Protocole est entré en vigueur à l'égard d'une Partie, cette Partie peut dénoncer le Protocole par notification écrite adressée au Dépositaire. Cette dénonciation prend effet le quatre-vingt-dixième jour qui suit la date de réception de sa notification par le Dépositaire.

Article 25

Depositary

The Secretary-General of the United Nations shall act as the Depositary of this Protocol.

Article 26

Authentic texts

The original of this Protocol, of which the English, French, German and Russian texts are equally authentic, shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned, being duly authorized thereto, have signed this Protocol.

DONE in London, this 17th day of June one thousand nine hundred and ninety-nine.

Het Protocol is op 17 juni 1999 ondertekend voor de volgende staten:

Albanië
Armenië
België
Bulgarije
Cyprus
Denemarken
Duitsland
Estland
Finland
Frankrijk
Georgië
Griekenland
Hongarije
IJsland
Italië
Kroatië
Letland
Litouwen
Luxemburg
Malta
Monaco
het *Koninkrijk der Nederlanden*
Noorwegen
Oekraïne

Article 25

Dépositaire

Le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies remplit les fonctions de Dépositaire du présent Protocole.

Article 26

Textes authentiques

L'original du présent Protocole, dont les textes allemand, anglais, français et russe sont également authentiques, est déposé auprès du Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies.

EN FOI DE QUOI les soussignés, à ce dûment autorisés, ont signé le présent Protocole.

FAIT à Londres, le 17 juin mil neuf cent quatre-vingt-dix-neuf.

Polen
Portugal
Roemenië
Russische Federatie
Slovenië
Slowakije
Spanje
Tsjechië
het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland
Zweden
Zwitserland

D. PARLEMENT

Het Protocol behoeft ingevolge artikel 91 van de Grondwet de goedkeuring van de Staten-Generaal, alvorens het Koninkrijk aan het Protocol kan worden gebonden.

E. BEKRACHTIGING

De volgende staat heeft in overeenstemming met artikel 22, eerste lid, van het Protocol een akte van bekrachtiging, aanvaarding of goedkeuring bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties nedergelegd:

de Russische Federatie 31 december 1999

G. INWERKINGTREDING

De bepalingen van het Protocol zullen ingevolge artikel 23, eerste lid, in werking treden op de negentigste dag na de datum van nederlegging van de zestiende akte van bekrachtiging, aanvaarding, goedkeuring of toetreding bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

J. GEGEVENS

Van het op 17 maart 1992 te Helsinki tot stand gekomen Verdrag inzake de bescherming en het gebruik van grensoverschrijdende waterlopen en internationale meren, tot aanvulling van welk Verdrag het onderhavige Protocol strekt, zijn de Engelse en Franse tekst, alsmede de vertaling geplaatst in *Trb.* 1992, 199; zie ook *Trb.* 1996, 299.

Van het op 25 februari 1991 te Espoo tot stand gekomen Verdrag inzake milieu-effectrapportage in grensoverschrijdend verband, naar welk Verdrag in de preambule tot het onderhavige Protocol wordt verwezen, zijn de Engelse en Franse tekst geplaatst in *Trb.* 1991, 104 en de vertaling in *Trb.* 1991, 174. Zie ook, laatstelijk, *Trb.* 1997, 298.

Van het op 17 maart 1992 te Helsinki tot stand gekomen Verdrag inzake de grensoverschrijdende gevolgen van industriële ongevallen, naar welk Verdrag in de preambule tot het onderhavige Protocol wordt verwezen, zijn de Engelse en Franse tekst geplaatst in *Trb.* 1992, 143 en de vertaling in *Trb.* 1994, 50.

Het Verdrag inzake de niet-bevaarbare internationale waterlopen, naar welk Verdrag in de preambule tot het onderhavige Protocol wordt verwezen, is op 21 mei 1997 te New York tot stand gekomen.

Van het op 25 juni 1998 te Aarhus (Denemarken) tot stand gekomen Verdrag betreffende toegang tot informatie, inspraak bij besluitvorming en toegang tot de rechter inzake milieu-aangelegenheden, naar welk Verdrag in de preambule tot het onderhavige Protocol wordt verwezen, zijn de Engelse en Franse tekst geplaatst in *Trb.* 1998, 289.

De Wereldgezondheidsorganisatie, naar welke Organisatie onder meer in de preambule tot het onderhavige Protocol wordt verwezen, is

opgericht bij het op 22 juli 1946 te New York tot stand gekomen Statuut van de Wereldgezondheidsorganisatie, waarvan tekst en vertaling zijn geplaatst in *Stb.* I 182. Zie ook, laatstelijk *Trb.* 1998, 255.

Voor de Economische Commissie voor Europa, naar welke Commissie onder meer in de preambule tot het onderhavige Protocol wordt verwezen, zie rubriek J van *Trb.* 1961, 140, waar ook de tekst van de paragrafen 7, 8 en 11 van het mandaat van de Commissie is geplaatst.

Van het op 26 juni 1945 te San Francisco tot stand gekomen Handvest van de Verenigde Naties, naar welk Handvest in artikel 5, onderdeel c, van het onderhavige Protocol wordt verwezen, zijn de gewijzigde Engelse en Franse tekst geplaatst in *Trb.* 1979, 37 en is de herziene vertaling geplaatst in *Trb.* 1987, 113. Zie ook, laatstelijk, *Trb.* 1998, 145.

Van het op 26 juni 1945 te San Francisco tot stand gekomen Statuut van het Internationale Gerechtshof, naar welk Hof in artikel 20, tweede lid, onderdeel b, van het onderhavige Protocol wordt verwezen, zijn de Engelse en Franse tekst geplaatst in *Trb.* 1971, 55 en de herziene vertaling in *Trb.* 1987, 114. Zie ook *Trb.* 1997, 106.